

НАЦІОНАЛЬНЕ
АГЕНТСТВО УКРАЇНИ
З ПИТАНЬ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЩОДО МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ 11-ї ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Херсон – 2020

Херсонська обласна державна адміністрація
Херсонська обласна рада
Херсонська міська рада
Міжрегіональне управління Нацдержслужби
в Одеській, Миколаївській та Херсонській областях,
Автономній Республіці Крим та м. Севастополі
Херсонське регіональне відділення Асоціації міст України
Херсонський національний технічний університет

**ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЩОДО МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ:
СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ 11-ї ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Херсон – 2020

УДК 352

Д 362

Державна політика щодо місцевого самоврядування: стан, проблеми та перспективи: збірник матеріалів 11-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції / за наук. ред. проф. Ю. М. Бардачова, І. П. Лопушинського, Р. М. Плюща. – Херсон: ХНТУ, 2020. – 208 с.

Рекомендовано до друку Вченою радою
Херсонського національного технічного університету
(протокол №3 від 07 жовтня 2020 року)

Збірник сформовано з матеріалів 11-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції «Державна політика щодо місцевого самоврядування: стан, проблеми та перспективи», що відбулася в дистанційному форматі 16 жовтня 2020 року на базі Херсонського національного технічного університету.

На конференції проаналізовано сучасний стан у сфері державної політики щодо місцевого самоврядування, функціонування органів місцевого самоврядування, особливості сучасних механізмів реформування представницьких органів влади, формування управлінських якостей менеджера в місцевому самоврядуванні та підготовки посадових осіб органів місцевого самоврядування і депутатів місцевих рад.

Видання розраховано на наукових працівників, викладачів і слухачів магістратур публічного управління та адміністрування закладів вищої освіти, працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, а також політологів, політичних діячів і партійних активістів.

© Колектив авторів, 2020

© Херсонський національний технічний
університет, 2020

СКЛАД ОРГАНІЗАЦІЙНОГО КОМІТЕТУ

Бардачов Юрій Миколайович – в.о. ректора Херсонського національного технічного університету, доктор технічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, *голова оргкомітету*.

Лопушинський Іван Петрович – завідувач кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, доктор наук з державного управління, професор, заслужений працівник освіти України, *заступник голови оргкомітету*.

Плющ Руслан Миколайович – професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, доктор наук з державного управління, доцент, *секретар оргкомітету*.

Биков Роман Юрійович – доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, кандидат наук з державного управління.

Білорусов Сергій Георгійович – директор Херсонського регіонального центру підвищення кваліфікації, кандидат технічних наук, доцент, заслужений працівник освіти України.

Губа Марина Ігорівна – доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, кандидат економічних наук, доцент.

Демченко Володимир Миколайович – доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, кандидат філологічних наук, доцент.

Дурман Микола Олександрович – професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного

технічного університету, кандидат технічних наук, доцент, заслужений працівник освіти України.

Дурман Олена Леонідівна – доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, кандидат наук з державного управління.

Ковальська Наталія Михайлівна – доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, кандидат педагогічних наук, доцент.

Малахова Тетяна В'ячеславівна – професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, доктор наук з державного управління, доцент.

Оленковська Лариса Павлівна – доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, кандидат наук з державного управління, доцент, виконавчий директор Херсонського регіонального відділення Асоціації міст України.

Половцев Олег Валентинович – професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, доктор наук з державного управління, професор.

Попович Наталя Григорівна – професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, доктор наук з державного управління, доцент.

Проніна Оксана Володимирівна – доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, кандидат наук з державного управління, доцент.

Савіна Галина Григорівна – проректор Херсонського національного технічного університету з наукової роботи, доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України.

Семенченко Федір Григорович – завідувач кафедри філософії, політології та українознавства Херсонського національного технічного університету, доктор політичних наук, професор.

Топалова Ельзара Халілівна – професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування, координатор магістратури за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» Херсонського національного технічного університету, кандидат наук з державного управління, доцент.

Тохтарова Ільміра Меметівна – доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, кандидат наук з державного управління, доцент.

Філіппова Вікторія Дмитрівна – професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, кандидат економічних наук, доцент.

Янас Оксана Миколаївна – заступник начальника Міжрегіонального управління Національного агентства України з питань державної служби в Одеській, Миколаївській та Херсонській областях, Автономній Республіці Крим та м. Севастополі.

З М І С Т

БАРДАЧОВ Ю. М., ЛОПУШИНСЬКИЙ І. П., ПЛЮЩ Р. М. ЩОРІЧНЕ ПОСЛАННЯ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ДО ПАРЛАМЕНТУ ПРО ВНУТРІШНЄ І ЗОВНІШНЄ СТАНОВИЩЕ УКРАЇНИ ЩОДО ЗМІЦНЕННЯ НАРОДОВЛАДДЯ	13
АРТЕМ'ЄВ О. С. РИЗИКИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕСІЙНИХ ПРОЄКТІВ У МОРСЬКИХ ПОРТАХ.....	19
БЕРЕЖНОЙ Ю. М. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СФЕРИ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ГЛОБАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	23
БЕРИСЛАВСЬКА О. М. СТІЙКІСТЬ ЧЕРЕЗ ЦИВІЛЬНУ ГОТОВНІСТЬ: ПІДГОТОВКА ПОСАДОВИХ ОСІБ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВОЇ ВЗАЄМОДІЇ	26
БОГАДЬОРОВА Л. М., ЛУКАСИШЕНА І. Р. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ	29
ВОЛКОВИЧ О. Ю., ГОЛОВА А. В. ПІДГОТОВКА, ПЕРЕПІДГОТОВКА, СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПОСАДОВИХ ОСІБ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ І ДЕПУТАТІВ МІСЦЕВИХ РАД.....	33
ВОЛКОВИЧ О. Ю., ПОЛОСЬМАК К. О. НОВОВВЕДЕННЯ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ВИБОРІВ ДО ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	37
ГЕНТОШ О. П. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РОБОТИ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ НА МІСЦЯХ ТА ОРГАНІВ	

МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ.....	40
ГРИЦАК Л. Б. ПАРТНЕРСТВО НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ТА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЩОДО НАВЧАННЯ ДЕПУТАТІВ МІСЦЕВИХ РАД.....	44
ГУБА М. І., ФОРТУНА С. О. СОЦІАЛЬНИЙ КАПІТАЛ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ГРОМАД.....	47
ДЕГТЯР Я. Р. ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВИЙ МЕТОД У ФІНАНСУВАННІ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ	50
ДЕМЧЕНКО В.М. ЦАР САЛТАН І КНЯЗЬ ГВІДОН: АДМІНІСТРАТИВНІ КОРЕЛЯЦІЇ.....	53
ДУРМАН М. О. ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНІ СИСТЕМИ ЯК ІНСТРУМЕНТИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ УПРАВЛІННЯ МІСЦЕВИМИ ФІНАНСАМИ.....	57
ДУРМАН М. О., ЛИНЕЦЬКА Я. М. УПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ ЯК МЕХАНІЗМ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	61
ДУРМАН О. Л., ДМИТРІЄВА І. В. НОВАЦІЇ ВИБОРЧОГО ЗАКОНОДАВСТВА НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ	63
ДУРМАН О. Л., ЖМАК А. О. ПОНЯТТЯ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ ТА ПОТРЕБА ЙОГО ПЛАНУВАННЯ.....	66
ЖАРАЯ С. Б. ДИСТАНЦІЙНІ ТА ОНЛАЙН-ОСВІТНІ ПОСЛУГИ У ПРОФЕСІЙНОМУ НАВЧАННІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ КАРАНТИНУ.....	70

ЖУКОВСЬКА Н. Л. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЗАЙНЯТОСТІ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ.....	73
ЗЕЛІНСЬКИЙ Р. М. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В РЕГІОНАХ ЯК ЧИННИК АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РЕФОРМУВАННЯ.....	77
КОВАЛЬСЬКА Н. М., ШЕЛЕГОН Е. В. ДО ПРОБЛЕМИ УХВАЛЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ У СИСТЕМІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	80
ЛОПУШИНСЬКИЙ І. П., КОВНІР О. І. ПОСИЛЕННЯ ВПЛИВУ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ НА РІШЕННЯ ВЛАДИ ЧЕРЕЗ РЕФЕРЕНДУМИ ТА ОПИТУВАННЯ.....	84
МАЛАХОВА Т. В., БИКОВ Р. Ю. РЕФОРМУВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ: ПЕРСПЕКТИВИ ЗАКОНОДАВЧОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ ПРОБЛЕМИ	87
МАЛЬЦЕВ У. В. МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК РЕСУРС СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ	93
ОЛЕНКОВСЬКА Л. П. НОВЕ БАЧЕННЯ РОЗВИТКУ СІЛ НА ХЕРСОНЩИНІ І ЗАКОНОДАВЧІ РЕАЛІЇ.....	97
ОМЕЛЬЧЕНКО В. С. ПРОБЛЕМА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОСАДОВИХ ОСІБ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В КОНТЕКСТІ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА.....	102
ПРОЖЕНКО Н. В. ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТ ЯК СКЛАДОВА ЕФЕКТИВНОЇ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПУБЛІЧНОГО СЛУЖБОВЦЯ.....	104
ПОЛОСЬМАК К. О. ПАРЛАМЕНТСЬКИЙ ІНДЕМНІТЕТ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВОЛЕВИЯВЛЕННЯ НАРОДУ.....	107

ПОЛЬСЬКА Л. О. ЗЕМЕЛЬНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	111
ПРОКОПЕНКО Л. Л. ПОВНОВАЖЕННЯ ВОЄВОДИ В ПОЛЬЩІ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ.....	115
ПРОНІНА О. В., ФЕДЬКО Н. А. КОРУПЦІЯ ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ФЕНОМЕН.....	118
ПРОНЮК Ю. Н. ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВЛАДИ У ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ	122
ПУРНАК В. П. СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ ЧИННИКИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВЛАДИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ З МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ МОТИВАЦІЇ МОЛОДІ ДЛЯ СЛУЖБИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ГВАРДІЇ.....	126
РОМАНОВСЬКИЙ О. О., СУСОРОВ Ю. С. УНІВЕРСИТЕТ І СУЧАСНИЙ СВІТ	129
РЯБУШЕВА О. С. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПУ ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	131
СВІРСЬКИЙ В. С., ЯКОВИШИН Ю. В., ШЛЯХИ ДЕТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЛОКАЛЬНОМУ РІВНІ.....	135
СЕМЕНЧЕНКО Ф. Г. РОЛЬ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В СИСТЕМІ ДЕМОКРАТИЧНОГО ПРАВЛІННЯ	138
СЕНИШИН Н. В. ІСТОРИЧНІ ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЛАДИ КИЇВСЬКОЇ РУСІ	142
СІКОРСЬКИЙ М. М. МУНІЦИПАЛЬНІ ОБЛІГАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ	145

СУСОРОВ В. Д., РОМАНОВСЬКИЙ О. О. ДІЯЛЬНІСТЬ УРЯДУ УКРАЇНИ З ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЬСЬКИХ КАДРІВ (1918-1922 РР.)	148
ТАРАСЮК А. В., ТАРАСЮК А. О. ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ.....	151
ТАТАРЧЕНКО О. Б., ДОРОГАНЬ О. І. ПІДГОТОВКА ПАРТІЙНИХ КАДРІВ ХЕРСОНЩИНИ ПІСЛЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	154
ТОПАЛОВА Е.Х., ТОХТАРОВА І. М. СТРАТЕГІЯ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ЯК ОСНОВА РЕФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ....	157
ТОЦЬКА Н. Л. ПОТЕНЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ МОВИ ЧЕРЕЗ УКРАЇНСЬКУ ЛЕКСИКУ.....	161
ФІЛІППОВА В. Д. ДО ПИТАННЯ РОЗБУДОВИ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ.....	167
ФРОЛОВА М. Е., БУРЛАКА С. М. ГОЛОВНІ ПЕРЕДУМОВИ ПОЗИТИВНОГО ВІДНОШЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ КАДРІВ ДО НОВОВВЕДЕНЬ В ОРГАНІЗАЦІЯХ	170
ХАРЕЧКО Д. О. ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ПІДХОДІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНОЇ ПОЛІТИКИ В КОНТЕКСТІ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я ТА СУСПІЛЬНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ.....	177
ЧОРНЕНЬКА Н. Є., КРУЦ Н. М. СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОГО МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	181
ЧОРНИЙ О. В. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В НАДАННІ НАСЕЛЕННЮ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ	188

ЧОРНОМОРЕЦЬ Ю. А. УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТИТУТУ АДВОКАТУРИ В УКРАЇНІ ЧЕРЕЗ ВЗАЄМОДІЮ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ	191
ЧМИР Я. І. ЗАРУБІЖНІ ПІДХОДИ ДО ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	195
ЮЩЕНКО М. В. МОЖЛИВОСТІ АДАПТУВАННЯ ДОСВІДУ КАЗАХСТАНУ В НАДАННІ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ У СФЕРІ РЕЄСТРАЦІЇ АКТИВ ЦИВІЛЬНОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	198
РЕКОМЕНДАЦІЇ КОНФЕРЕНЦІЇ	203
ПЕРЕЛІК АВТОРІВ	206

ДОПОВІДІ ТА ПОВІДОМЛЕННЯ

Бардачов Ю. М., Лопушинський І. П., Плющ Р. М.

ЩОРІЧНЕ ПОСЛАННЯ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ДО ПАРЛАМЕНТУ ПРО ВНУТРІШНЄ І ЗОВНІШНЄ СТАНОВИЩЕ УКРАЇНИ ЩОДО ЗМІЦНЕННЯ НАРОДОВЛАДДЯ

Як відомо, принцип народовладдя як універсальна політико-правова ідея сучасного конституціоналізму є невід'ємною складовою системи загальновизнаних конституційних цінностей, що своєю сукупністю становлять засади демократичного конституційного ладу України, оскільки демократія – це і є насамперед здійснення влади безпосередньо народом чи від його імені та в його інтересах спеціально уповноваженими на це органами публічної влади. Більше того, саме народний суверенітет є необхідною передумовою правового обмеження держави, оскільки народ через демократичні процедури легітимації влади наділяє її частиною відповідні державні органи, за допомогою конституції формує державу, владні структури, делегує їм відповідні повноваження, тим самим добровільно обмежуючи свій суверенітет і водночас встановлюючи межі втручання держави у суспільне життя.

Відповідно до статті 5 Конституції України носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ, який здійснює владу як безпосередньо, так і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування [1].

Народовладдя в Україні здійснюється в двох формах: а) прямої демократії, коли народ виражає свою волю у визначених Конституцією і законами процесуальних формах; б) представницької демократії, тобто

через своїх представників, яких народ обирає до органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

До інститутів прямої демократії, що забезпечують ухвалення державного рішення прямим волевиявленням народу, належать: вибори депутатів, референдуми, загальні збори громадян і трудових колективів.

20 жовтня 2020 року Президент України Володимир Зеленський виступив у Верховній Раді із щорічним посланням до парламенту про внутрішнє і зовнішнє становище України. Президент мав виступити ще в квітні ц. р., проте через епідемію коронавірусу обумовлене законодавством щорічне послання відклали до жовтня.

Серед основних тем Послання Президента: протидія епідемії коронавірусу, шляхи встановлення миру на сході України, деокупація Донбасу та Криму, співпраця із міжнародними інституціями та країнами, що підтримують Україну, боротьба з корупцією, зміцнення народовладдя, проведення опитувань громадської думки, а також розвиток Збройних Сил України і співпраця з НАТО.

У наших тезах зупинимося, зокрема, на проблематиці зміцнення народовладдя. Як зауважив Президент України, важливим пунктом його передвиборчої програми було саме народовладдя. З цього приводу під час свого виступу перед Верховною Радою України 20 жовтня 2020 року Володимир Зеленський, зокрема, сказав, що народовладдя «поверне довіру громадян до держави та її інституцій. До речі, це проблема не лише України, а й багатьох інших держав. Тому різні інструменти народовладдя та прямої демократії з'являються дедалі активніше. Є багато успішних прикладів їх використання у Швейцарії, Канаді, Ірландії. Хоча найуспішніший усім вам добре відомий. Це 1 грудня 1991 року. Коли 28 мільйонів 804 тисячі та 71 громадянин України на референдумі проголосували за незалежність України.

Пам'ятаючи це, дивно, коли ви (народні депутати – *авт.*) кажете, що питати думку українців – небезпечно. Що людей задурять, бо в країні немає вільних, незалежних ЗМІ. Цинічно, що про це кажуть люди, присутні в цій залі. Лідери партій, один з яких володіє трьома телеканалами, а інший – двома.

Ви кажете, що Український народ незрілий, він не готовий ухвалювати рішення. Та я нагадаю, що саме Український народ зробив дві революції – у 2004 та 2014 роках. У результаті чого більшість із вас опинилися в цій залі.

Народовладдя в Україні буде. Всебічний доступ громадян до інформації задля ухвалення рішення – буде, це обов'язок держави.

Люди повинні впливати на актуальні питання і для свого регіону, і для всієї країни. Робити це раз на тиждень, раз на місяць чи раз на рік. Скільки буде потрібно.

Перший законопроект для народовладдя готовий і поданий мною.

Я закликаю всіх народних депутатів – дайте нарешті українцям реальний механізм, щоб формувати основні завдання для влади, впливати на рішення, відчувати свою причетність до змін. Відчувати, що їхня думка важлива не лише під час виборів. Це – справедливо [2].

Як відомо, упродовж 2020-2021 років має бути ухвалене нове законодавство щодо функціонування інститутів прямої демократії – виборів, референдумів, права законодавчої ініціативи народу. Буде запроваджено періодичні всенародні опитування громадян з нагальних питань суспільного розвитку України.

Уже в листопаді ц. р. українці зможуть отримати легітимні правові механізми, які стосуються народовладдя через проведення всеукраїнського референдуму. На цьому наголосив Перший заступник Голови Верховної Ради Руслан Стефанчук під час прес-конференції на тему: «Чи можна в

Україні провести референдум і що з цим робити?», яка відбувалася в онлайн-режимі.

Р. Стефанчук розпочав із того, що і Президент, і провладна партія «Слуга народу» є прибічниками питань запровадження в Україні інститутів прямої демократії. Він поінформував, що при Верховній Раді створено робочу групу, яка працює над низкою законів щодо народовладдя. «Першим таким млинцем, а я переконаний, що це не млинець-нанівець, а гарний нормативний акт, є закон про народовладдя через всеукраїнський референдум, – сказав Перший заступник Глави парламенту. – Коли він готувався, на мій погляд, відбулося максимально відкрите обговорення і чесна дискусія. Тепер ми перебуваємо на завершальній стадії ухвалення цього нормативного акта. Він пройшов уже друге читання в Комітеті й тепер опрацьовується юристами. Щиро сподіваюся, що тільки-но Верховна Рада з 3 листопада повернеться до стандартних пленарних засідань, цей документ винесуть у зал. Розраховую, що вже в листопаді народ України зможе отримати легітимні правові механізми, які стосуються народовладдя через проведення всеукраїнського референдуму» [4].

Проте це лише перший етап, наголосив Р. Стефанчук. Робоча група не зупиняється і працює над іншими документами. Насамперед ідеться про проведення місцевих референдумів, оскільки після виборів, 25 жовтня, це питання стане актуальним як ніколи. Народ має мати інструменти контролю не тільки центральної влади, а й тієї, яку обирає на місцях, – переконаний Перший заступник Голови Верховної Ради. «Ми вже проговорили основні підходи до формування цього документа, – сказав він. – І вже найближчим часом матимемо перший д्राфт (початковий проєкт – *авт.*) цього документа для того, щоб почати обговорювати його в робочій групі».

Водночас стаття 59 Конституції України [1] передбачає не тільки вибори та референдум, а й інші форми народовладдя, нагадав Руслан Стефанчук. А відтак, у робочій групі дискутують і з приводу інших законодавчих ініціатив. Зокрема, про законопроект, що стосуватиметься електронних петицій. Народні депутати та юристи працюють над тим, щоб надати їм відповідного правового режиму. Обговорюють і можливості делегувати громадянам право здійснювати контроль не просто шляхом впливу на ухвалення рішень, а й шляхом відкликання суб'єктів, які приймають ці рішення. Нині триває дискусія з приводу того, хто саме підпадатиме під дію такого закону. Також розглядають перспективи виділення народу як окремого суб'єкта законодавчої ініціативи. «Знаю, що не всі підтримують цю ідею, і навіть у робочій групі з цього приводу полемізують, але якщо така ініціатива буде підтримана, то на часі стане розроблення ще одного законопроекту – про законодавчу ініціативу народу України», – зазначив Р. Стефанчук [4].

Перший заступник Глави парламенту також повідомив, що народовладдя мають намір поширити на всі гілки влади, зокрема й на судову. «Це стосується передусім запровадження в нашій країні справжнього суду присяжних, а не того, що існує нині, – сказав він. – Ми обговорюємо можливість введення інституту мирових суддів і питання, пов'язані з можливістю запровадження колективних позовів для того, щоб народ, об'єднавшись у відповідні групи, міг обстоювати свої права» [4].

Мають бути внесені зміни до Конституції України, що дозволять запровадити децентралізований унітарний устрій, розвиватиметься новий трирівневий адміністративно-територіальний поділ через створення нових адміністративно-територіальних одиниць на місцевому та субрегіональному рівнях у кожній області. Слід забезпечити повсюдність

територіальних громад, спроможних до розвитку та надання мешканцям якісних і доступних публічних послуг.

Для забезпечення єдності правового простору і відповідності діяльності органів місцевого самоврядування Конституції і законам України буде запроваджено інститут префектів. Місцеві державні адміністрації буде ліквідовано, вони мають передати свої повноваження до виконавчих органів місцевого самоврядування.

Як відомо, 2020 рік – рік чергових місцевих виборів, що відбудуться 25 жовтня за оновленим законодавством. Цими виборами розпочинається складний процес становлення новоутворених органів місцевого самоврядування, що мають забезпечити комфортне життя українців на відповідних територіях. Від того, скільки громадян візьмуть участь у цих виборах, залежатиме, наскільки новообрані депутати та голови віддзеркалюватимуть волю місцевих громад.

У цьому зв'язку Президент України як гарант державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина вимагає неухильного дотримання законодавства про вибори та притягнення до встановленої законом відповідальності всіх осіб, винних у його порушенні.

Неухильне дотримання положень Конституції України, які є нормами прямої дії, – обов'язок державних органів та органів місцевого самоврядування, їхніх посадових осіб [3].

Отже, демократичність Української держави і суспільства виявляється насамперед у народовладді. У статті 5 Конституції України зазначається, що носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Він здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Народовладдя – це система форм безпосереднього вільного волевиявлення народу як носія суверенітету і

єдиного джерела влади в Україні шляхом прямої його участі у встановленні представницьких органів державної влади та органів місцевого самоврядування і безпосередньому ухваленні владних рішень з передбачених Конституцією та законами України питань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Послання Президента України до Верховної Ради про внутрішнє та зовнішнє становище України: виступ Володимира Зеленського в парламенті 20 жовтня 2020 року. URL: <https://www.president.gov.ua/news/poslannya-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelenskogo-do-verho-64717>
3. Аналітична доповідь Національного інституту стратегічних досліджень до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України (2020). URL: https://www.president.gov.ua/storage/j-files-storage/00/95/25/4d9f69fc6e5c6605b334c09fecad60_1603202563.pdf
4. Народовладдя – це не лише референдуми // Голос України, 22 жовтня 2020 року. URL: <http://www.golos.com.ua/article/337300>

Артем'єв О. С.

**РИЗИКИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕСІЙНИХ ПРОЄКТІВ
У МОРСЬКИХ ПОРТАХ**

Після ухвалення Закону про концесію і внесення змін до Закону про державно-приватне партнерство на тлі задекларованого бажання влади вивести більшу частину державної власності у приватний сектор ринок

починає активніше розглядати можливість розвитку бізнесу через державно-приватне партнерство, включаючи концесію.

Концесія – це форма тривалої співпраці між державою та приватним інвестором. Держава передає інвестору в управління об'єкт на 5-50 років. Упродовж цього строку інвестор має збудувати або реконструювати об'єкт та регулярно сплачувати державі певну суму за користування ним. Після закінчення строку концесії у власності держави залишається оновлений інфраструктурний об'єкт, а інвестор за строк користування об'єктом повертає вкладені кошти та отримує прибуток шляхом справляння плати за проїзд автомобілів автомагістраллю чи портових зборів із суден [1].

Виходячи з таких міркувань, 26 червня в концесію було передано Херсонський морський торговельний порт. Концесію укладено на 30 років, але вже 2030-го концесіонер зобов'язується забезпечити обсяги перевалки вантажів порту на рівні не менше 1,36 млн тонн. Компанія-концесіонер ТОВ «Рісо-Херсон» інвестує в розвиток порту близько 300 млн грн, ще понад 18 млн буде вкладено в місцеву інфраструктуру. «Рісо-Херсон» зобов'язується збільшити до 80% частки вантажів, що прямують до порту з використанням залізничного, внутрішнього водного та інших видів транспорту, крім автомобільного. Крім того, компанія профінансує капітальний ремонт дорожнього покриття вулиць на шляху до порту і облаштує новий майданчик для стоянки вантажівок на в'їзді до міста.

Однак ми вважаємо, що здійснення вищезгаданого концесійного проєкту пов'язано з певними ризиками, на які слід звернути увагу. Спектр ризиків, пов'язаних зі здійсненням концесійного проєкту, надзвичайно широкий. Найчастіше виникає питання поділу між концесіонером і державою (концедентом) таких ризиків: перевищення рівня запланованих витрат, коливання обмінного курсу, ризик рефінансування заборгованості, недосягнення запланованого обсягу реалізації продукції. Найбільш

вагомими, на нашу думку, є фінансові ризики; юридичні ризики (до цієї групи входять ризики, що можуть виникнути на будь-якому етапі) і податкові ризики. У кожній групі ризик багатогранний у своїх проявах і часто є складеною конструкцією з елементів інших ризиків.

Наприклад, група фінансових ризиків концесійного проєкту в Херсонському морському торговельному порту включає ризики, зумовлені ймовірністю втрат унаслідок здійснення фінансової діяльності в умовах невизначеності. Її рівень щодо умов фінансування концесійних (тривалих, ємних) проєктів як із боку держави, так і з боку приватного сектора надзвичайно високий. До цієї групи входять ризики, які мають комплексний за сферою впливу характер, зокрема інфляційний, дефляційний, валютний, ризики зміни процентних ставок, ризики неможливості рефінансування тощо. При цьому кожен комплексний ризик може змінюватися в ході реалізації проєкту й відбивається на його показниках. Так, інфляційний ризик зумовлений насамперед непередбачуваністю інфляції, оскільки темп інфляції, помилково закладений в ставку дисконтування, може істотно спотворити значення показника ефективності.

Сьогодні основним завданням держави має стати контроль ризиків, що виникають у концедента. При цьому реалізація концесійної угоди для концедента пов'язана з низкою специфічних ризиків, серед яких – ризик неконтрольованого зростання тарифів; ризик втрати контролю за державними активами (об'єктами державної та муніципальної власності); ризик у виборі компанії-концесіонера і в оцінюванні ступеня її ефективності в процесі реалізації угоди (рівень послуг, реальність інвестиційної програми та ін.); ризик здійснення компанією-концесіонером надмірного обігу (отримання надприбутків); ризик невиконання частини контрактних зобов'язань.

Для ефективного розподілу ризиків потрібні чіткі критерії, що відбивають можливості сторін концесійної угоди з управління ризиками, а також їх фінансового покриття. Оцінювання ризиків має здійснюватися на підставі об'єктивних даних, урахувати цілі сторін концесійної угоди. Можна виокремити такі принципи ефективного розподілу ризиків: ризик передається тій стороні концесійної угоди, яка здатна краще порівняно з іншими сторонами угоди хеджувати ризики, уникати їх, підготуватися до наступу несприятливої екологічної ситуації, пов'язаної з певним ризиком; загальний обсяг ризиків, що перекладаються на приватного партнера проєкту, не має перевищувати граничних можливостей його покриття; обсяг ризиків, прийнятих на себе державною стороною угоди, має враховувати бюджетні обмеження й не має включати приватні інвестиційні ризики [2].

Зрозуміло, що питання розподілу ризиків концесії ще недостатньо опрацьовано в науковому сенсі. Крім того, практичний досвід реалізації таких проєктів в Україні тільки напрацьовується. У процесі реалізації концесійних проєктів у морських портах України аналіз ризиків і подальший розумний їх розподіл між учасниками є однією із основних умов ефективного реалізації концесійної угоди. Доцільним ми вважаємо таке: управління системними ризиками потрібно здійснювати державному партнеру угоди; ринкові й проєктні ризики слід передати концесіонеру; управління ризиками, які не можливо розподілити між учасниками угоди, має здійснюватися партнерами спільно.

У результаті ефективного управління всіма видами ризиків з урахуванням можливостей кожного з учасників концесійної угоди може стати запорукою реалізації проєкту в морських портах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Концесія: всі «за» і «проти» державно-приватного партнерства // Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2020/03/5/657701/>
2. Ragulina Yu. V. Public-private partnership: regional experience of development [Gosudarstvennochastnoe partnerstvo: regional'nyi opyt razvitiya] / Yu. V. Ragulina. M. : Scientific library [Nauchnaya biblioteka], 2014. 174 p.

Бережной Ю. М.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СФЕРИ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ГЛОБАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Визначальною тенденцією розвитку сучасного людства є посилення впливу інформаційних технологій практично на всі сфери діяльності, відзначаючись фундаментальними трансформаціями продуктивних сил, формуванням інноваційної інфраструктури інформаційної сфери, що інтерпретують зміст таких перетворень. Держава як регулятор суспільних процесів має сприяти розвитку інформаційної сфери, не допускати негативних побічних проявів цього розвитку, власним прикладом просувати цінності інформаційного суспільства і тим самим торувати шлях до його розбудови в Україні. Тому інформаційна сфера як об'єкт державного регулювання стає домінантною та в перспективі значно впливатиме на рівень соціально-економічного розвитку країни в контексті забезпечення можливості суттєво прискорювати інтеграцію України в глобальне інформаційне середовище.

Перехід до інформаційного суспільства й розвиток інформаційного простору України зумовлює потребу адекватного державного регулювання в інформаційній сфері, що розуміється науковцями як цілеспрямована діяльність держави з урегулювання суспільних інформаційних та інформаційно-інфраструктурних відносин [1, с. 88]. У контексті державної

інформаційної політики це означає визнання презумпції відкритості інформації для громадян і захист їхніх інформаційних прав одночасно із захистом інформаційних прав та – ширше – інформаційного суверенітету держави [4, с. 14]. Таким чином, особливої актуальності набуває встановлення балансу між певними можливостями громадян держави споживати відповідну інформаційну продукцію і збереженням інформаційного суверенітету під впливом можливих зовнішніх загроз. Отже, важливим є забезпечення ефективного державного регулювання розвитку інформаційної сфери на основі розроблення й реалізації відповідної концепції, що визначає мету й ключові пріоритети та завдання [3, с. 147].

Безперечно, без повноцінного інформаційного супроводження органи управління та посадові особи є обмеженими у своїх діях і рішеннях. Мета державного управління як суспільного інституту досить чітко визначена –упорядкування, збереження або перетворення суспільної життєдіяльності людей у результаті здійснення практичного, організуючого й регулювального впливу на неї держави [2, с. 99]. Уся інформація, що задіяна державою в регулюванні цих процесів, є управлінською інформацією. При цьому слід зазначити, що роль держави як одного з головних суб'єктів, який впливає на інтенсивність інформаційної взаємодії, є визначальною.

На нашу думку, державне регулювання інформаційної сфери – це узгоджена діяльність уповноважених органів публічного врядування, їх посадових осіб у межах правових та етичних норм, спрямована на створення умов для діяльності учасників інформаційних та інформаційно-інфраструктурних відносин із метою забезпечення доступу кожної людини в будь-який час до достовірної інформаційної продукції, необхідної для її всебічного розвитку та суспільства загалом.

Держава в процесі державного регулювання впливає далеко не на всі інформаційні та інформаційно-інфраструктурні відносини, що виникають у суспільстві, а лише на ту їх частину, що має найсуттєвіше значення для особи, суспільства й держави. Передусім до сфери державного регулювання потрапляють суспільні відносини, які виникають з приводу інформації та елементів інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури, що мають певне загальносуспільне значення, оскільки стосуються органів державної влади або значної кількості фізичних та юридичних осіб (наприклад, інформація, що становить державну таємницю, масова інформація, телекомунікаційні мережі загального користування тощо).

Водночас для забезпечення становлення інформаційного суспільства в Україні держава має впливати не лише на інформаційну сферу, а й на інші сфери суспільних відносин. Таким чином, побудова інформаційного суспільства як якісно нового цивілізаційного етапу розвитку всього суспільства має сприйматися як загальна стратегічна мета діяльності держави загалом, що полягає у трансформації всього комплексу суспільних відносин, з акцентом на розвиток інформаційних та інформаційно-інфраструктурних відносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Мельников О. В. Сутність та завдання державного регулювання розвитком інформаційної сфери України. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2017. № 5. С. 87-93.
2. Нестеряк Ю. В. Визначення та узагальнення пріоритетів державної політики України в інформаційній сфері. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2015. № 2. С. 98-103.
3. Садовська А. Л. Формування понятійного апарату державного управління інформаційно-комунікативною сферою. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2013. № 4. С. 146-154.

4. Україна медійна: на порозі інформаційної революції: моногр. [О. Бухтатий, О. Радченко, Г. Головченко; За науковою редакцією д. держ. упр., проф. Радченка О. В.]. Київ: Видавець СВС Панасенко, 2015. 208 с.

Бериславська О. М.

СТІЙКІСТЬ ЧЕРЕЗ ЦИВІЛЬНУ ГОТОВНІСТЬ: ПІДГОТОВКА ПОСАДОВИХ ОСІБ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВОЇ ВЗАЄМОДІЇ

На Варшавському саміті 2016 року країни НАТО визначили посилення стійкості одним із пріоритетів діяльності Альянсу [1]. Україна приєдналася до програми розбудови національної системи стійкості згідно з принципами та рекомендаціями НАТО й визначила ключові аспекти в Програмі дій Уряду та Річній національній програмі на 2020 рік.

У Стратегії національної безпеки України, що затверджена Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020, стійкість визначається як здатність суспільства та держави швидко адаптуватися до змін безпекового середовища й підтримувати стає функціонування, зокрема шляхом мінімізації зовнішніх і внутрішніх вразливостей [2].

Користуючись стандартами НАТО, О. Резнікова називає такі ключові принципи розбудови національної стійкості:

- комплексний підхід (comprehensive approach);
- взаємодія усіх суб'єктів (interaction);
- високий рівень обізнаності (awareness);
- неперервність (continuity);
- високий рівень готовності (readiness, preparedness);
- двосторонні комунікації (communications) [3].

Досягнення стійкості через цивільну готовність є потенційною спроможністю та завданням CIMIC (підрозділів з питань цивільно-військового співробітництва), що визначено відповідними керівними документами НАТО. Крім цього, досягнення національної стійкості можливо тільки у взаємодії цивільного та військового компонентів.

Так, навчання військових і цивільних фахівців з цієї проблематики вже відбувається в Центрі передового досвіду CIMIC (ССОЕ) в Гаазі [4], а в Україні запроваджено окремі модулі в Освітньо-професійній програмі «Цивільно-військові відносини» з метою підготовки фахівців цивільно-військового співробітництва [5].

О. Резнікова зазначає, що Україні нині властивий високий рівень ризиків і загроз практично в усіх сферах – внутрішній і зовнішній, соціально-економічній і суспільно-політичній, воєнній, екологічній та інших. Має місце багато вразливостей через недостатній рівень консолідації суспільства, неефективність державного управління, незавершеність реформування сектору безпеки й оборони та процесів децентралізації, системні вади національної економіки тощо [6, с.4].

Ознаками стійкої громади є такі: громадяни усвідомлюють всі загрози й небезпеки, які можуть настати і вплинути на їх життя; громадяни використовують всі наявні навички, знання і ресурси для підготовки до настання надзвичайної події, під час її дії і для подолання її наслідків; вони адаптують свої повсякденні навички і знання та використовують їх під час небезпеки; громади працюють у взаємодії з місцевими органами влади, уповноваженими установами та іншими суб'єктами до, під час і після настання надзвичайної події; громади поширюють знання серед її членів і їх сімей щодо заходів індивідуального захисту і дій, які підвищують рівень індивідуальної стійкості, діляться своїм досвідом і позитивними практиками з іншими громадами; члени громади залучені до

процесу ухвалення рішень, зацікавлені у розвитку громади та в розширенні її спроможностей [3, с.17].

Отже, ми акцентуємо увагу на потребі підготовки посадових осіб органів місцевого самоврядування в питаннях цивільно-військової взаємодії та стійкості через цивільну готовність, оскільки ми сьомий рік перебуваємо в стані збройного конфлікту та маємо інші невійськові виклики й загрози. Посадові особи органів місцевого самоврядування мають уживати заходів для формування стійкої громади та налагоджувати співпрацю з питань забезпечення національної стійкості безпосередньо з громадянами, а також з органами влади, неурядовими організаціями, приватним сектором і міжнародними партнерами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Warsaw Summit Communiqué NATO. (2016). URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133169.htm
2. Стратегія національної безпеки України: безпека людини – безпека країни, затверджена Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>
3. Резнікова О.О. Розбудова національної стійкості: концептуальні підходи, передові світові практики. 2019. 21 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-11/roa_presentation_niss_v01.pdf
4. Resilience through Civil Preparedness. A CCOE Info Sheet. Civil-Military Cooperation Centre of Excellence. The Hague. URL: <https://www.cimic-coe.org/resources/fact-sheets/resilience-through-civil-preparedness.pdf>
5. О. Beryslavska, I. Koropatnik, O. Gushchyn "Educational and Professional Program "Civil-Military Relations". Branch of knowledge: 08 Law. Specialty: 081 Law. Kyiv, Ukraine, 2020.
6. Резнікова О.О. Щодо концепції забезпечення національної стійкості в Україні. Національний інститут стратегічних досліджень. *Аналітична записка. Серія «Національна безпека»*, № 8/2020. С.1 - 8

Богадьорова Л. М., Лукашишена І. Р.

**ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ НАДАННЯ
АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ**

У сучасних умовах надання адміністративних послуг є істотною складовою діяльності органів публічної влади у світі. Це питання є актуальним і для України, тому що модернізація надання адміністративних послуг є одним із пріоритетних напрямів реформування публічного управління. У високорозвинених державах стали загальноприйнятими стандарти оцінювання якості надання адміністративних послуг, саме такий досвід Україна може залучити до діяльності публічних органів. Досвід європейських країн з організації надання адміністративних послуг досліджувало чимало вчених (Бригілевич І., Ванько С., Долечек В., Загайний В., Курінний О., Соловійов В., Стоян В., Тимощук В., Шиманке Д. та інші).

Відомо, що в країнах ЄС обов'язковими умовами роботи органів публічної влади є відкритість, прозорість і підзвітність, створено відповідальне нормативно-правове забезпечення, розроблено концепції, програми забезпечення стандартів якості надання адміністративних послуг [2]. Ідея створення офісів для громадян або універсамів послуг виникла в 90-х роках у часи «нової моделі управління», коли органи влади були перетворені на заклади з надання послуг. Модель єдиного офісу для громадян («one-stop-shop») було впроваджено в багатьох європейських країнах з метою отримання громадянином без ускладнень, швидко і, по-можливості, в межах одного візиту адміністративної послуги [5, с. 233].

Універсами послуг є візитною карткою адміністрації (відбивають її імідж у громадськості), оскільки в них відбувається до 80% контактів адміністрації з приватними особами. Саме тому створювати універсами

послуг рекомендується незалежно від розмірів громади, оскільки він є центральним місцем звернення громадян до адміністрації [4, с. 77]. Наприклад, Нідерланди належать до лідерів-першопрохідців у впровадженні концепції універсамів послуг. А муніципалітет міста Гаага (Den Haag) має один із найкращих зразків роботи такої концепції, особливо щодо дизайну приміщення та організації роботи з відвідувачами.

Привертає увагу те, що система універсамів послуг у м. Гаазі дворівнева: існує центральний офіс на загальноміському рівні та 7 офісів у різних районах міста. У таких офісах із надання послуг можна отримати широкий спектр послуг, зокрема зареєструвати акти цивільного стану – народження, попередньої реєстрації сімейних відносин, шлюб і розлучення. Крім того, можна отримати широкий перелік документів особи – водійське посвідчення, паспорт, а також відповідні документи, витяги з них чи їх копії, наприклад, витяг з муніципального реєстру населення, який містить загальні особисті дані про всіх мешканців міста.

Зазначимо, що деякі послуги можна отримати лише в центральному офісі в приміщенні муніципалітету, зокрема з вирішення питань мігрантів тощо. На першому поверсі ведеться прийом громадян з усіх питань у межах компетенції муніципалітету. Будь-яка особа вільно, без перепусток чи будь-яких пояснень, може зайти в будівлю муніципалітету. Маючи конкретну справу, будь-яка особа, отримавши на рецепції талон із номером, у порядку черги потрапляє до одного з понад двадцяти прийомних місць (це відкриті, лише відгороджені один від одного робочі столи) й має можливість вирішити одночасно всі свої питання. Оплата послуги здійснюється в касі.

Усі послуги платні, зокрема «дрібні» довідки. Розміри плати за кожну послугу визначаються муніципалітетом Гааги й можуть суттєво відрізнятися від розцінок в інших регіонах Нідерландів. У складних

послугах (як наприклад, отримання дозволу на будівництво) спочатку стягується плата за сам розгляд заяви, а в разі успішного вирішення справи окремо сплачуються кошти за відповідний дозвіл. У разі отримання інформації з реєстру населення GBA стягується стандартний збір у розмірі 12,40 євро (станом на осінь 2009 р.) без урахування витрат на поштову пересилку в разі письмового звернення споживача [4, с. 82-83].

Відокремлено здійснюється прийом у кабінетах на другому поверсі, зважаючи на делікатний та конфіденційний характер справ з питань соціальної допомоги. Прийом споживачів здійснюється впродовж п'яти робочих днів на тиждень. Упродовж чотирьох днів установа функціонує в першій половині робочого дня (з 8:00 до 14:00). Один раз на тиждень існує спеціальний «вечірній» графік прийому звернень – кожен із офісів працює з 12:00 до 20:00. Слід зауважити, що такі дні роботи в кожному з восьми наявних у місті офісів обрано так, щоб у ці дні вони не збігалися. При цьому у вівторок, середу та четвер «вечірнього» графіка роботи дотримуються одразу кілька офісів. Цікаво, що найбільш завантаженим у сенсі звернень споживачів є час із 10:30 до 14:00 у звичайні робочі дні та періоди із 12:00 до 14:00 та з 17:00 до 20:00 під час «вечірнього» графіка роботи.

Для розгляду справи та отримання послуги споживач може звернутися трьома способами – особисто, у письмовій чи електронній формі.

Підсумовуючи можна зазначити, що створення офісів для громадян або універсамів послуг допомагає вирішити низку проблем, а саме: надання можливості мешканцям (як фізичним, так і юридичним особам) вирішити в одному місці максимальну кількість справ; центральне розташування універсамів послуг, сучасне оформлення приміщень і відсутність бар'єрів; орієнтування широкого спектру послуг по

можливості на конкретні життєві обставини; скорочення часу перебування в дорозі споживачів та часу на «походи кабінетами»; установлення подовжених часів прийому; зменшення або скасування черг відвідувачів; створення дружньої атмосфери у відносинах громадян з представниками адміністрації; швидкий сервіс надання максимальної кількості послуг «із одних рук» з різних питань; оптимізація процедур надання адміністративних послуг, забезпечення їх прозорості; по можливості вичерпне опрацювання та полегшення діяльності фахових служб; професійне, привітне та якісне надання консультацій «з одного джерела»; широкі інформаційні можливості; висока якість послуг для громадян [5. с. 234-235].

Отже, адаптуючи зарубіжний досвід надання адміністративних послуг органами місцевого самоврядування, можна вирішити низку проблем, характерних для України. Водночас при цьому слід вирішити низку супутніх проблемних питань, зокрема доступності Internet та організації коректної роботи відповідних сервісів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Долечек В. Якість надання управлінських послуг населенню: зарубіжний досвід / В. Долечек // Управління сучасним містом. – 2003. - №10-12 (12). – С. 37-42.
2. Зарубіжний досвід оцінювання якості надання адміністративних послуг. Зовнішня політика та національна безпека. [Електронний ресурс] - <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2011-4/doc/5/12.pdf>
3. Соловйов В. Надання управлінських послуг населенню: український та європейський досвід / В. Соловйов // Вісник державної служби України. – 2010. - № 4. – С. 29-33.
4. Тимощук В. Адміністративні послуги: Посібник / В. Тимощук; Швейцарсько-український проєкт «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». – К. : ТОВ «Софія-А». – 2012. – 104 с.
5. Центри надання адміністративних послуг: створення та організація діяльності: Практичний посібник, Видання 2-ге, доповнене і доопрацьоване / Бригілевич І.І., Ванько С.І., Загайний В.А., Курінний

О.В., Стоян В.О., Тимошук В.П., Шиманке Д. / За заг. Ред. Тимошука В.П. – Київ, СПД Москаленко О.М., 2011. – 432 с.

Волкович О. Ю., Голова А. В.

**ПІДГОТОВКА, ПЕРЕПІДГОТОВКА, СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ ТА
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПОСАДОВИХ ОСІБ ОРГАНІВ
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ І ДЕПУТАТІВ МІСЦЕВИХ РАД**

Місцеве самоврядування на сьогодні є важливим чинником демократизації суспільного життя, децентралізації управління та необхідною передумовою становлення громадянського суспільства, наближення влади до її джерела – народу. Водночас, як зазначено в Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, система місцевого самоврядування наразі не задовольняє потреб українського суспільства. Функціонування органів місцевого самоврядування в більшості територіальних громад не забезпечує створення та підтримки сприятливого життєвого середовища, потрібного для всебічного розвитку людини, її самореалізації, захисту її прав, надання мешканцям територіальних громад якісних і доступних публічних послуг. Можна переконливо стверджувати, що без реформи місцевого самоврядування неможливо подолати кризові явища в соціально-економічному та політичному житті України.

Проблеми підвищення кваліфікації державних службовців висвітлюють такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як В. Бакуменко, О. Воронько, Н. Гончарук, І. Лопушинський, В. Луговий, О. Мельников, М. Нинюк, О. Оболенський, Л. Плаксіє, В. Понеділко, Н. Протасова, О. Пухкал, М. Скоромнюк, О. Хмелевська, Ю. Шаров, І. Шпекторенко, Г. Щокін та інші автори [1].

Одними із основних очікуваних результатів реформи місцевого самоврядування в Україні визначено такі: формування ефективної територіальної системи органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць; запровадження стандартів (нормативів) якості публічних послуг, що надаються населенню органами місцевого самоврядування базового й регіонального рівнів, критеріїв оцінювання якості; створення сприятливих правових умов для максимально широкого залучення населення до ухвалення управлінських рішень, а також розвитку форм прямого народовладдя тощо. Водночас кінцевими результатами реформування місцевого самоврядування в Україні мають стати: поліпшення рівня життя українських громадян; побудова сучасної, ефективної, конкурентоспроможної держави; забезпечення сталого розвитку її громад і регіонів.

Одним із важливих напрямів реалізації реформи місцевого самоврядування є забезпечення муніципальної консолідації, якої можна досягнути, зокрема, й через об'єднання територіальних громад та/або розвитку міжмуніципального співробітництва.

Актуальність реформування державної кадрової політики визначається послідовною реалізацією в Україні курсу демократичних реформ, що вимагають оновлення всіх управлінських ланок, формування кадрового корпусу управлінців, здатних вирішувати складні соціально-економічні проблеми перехідного періоду. У цих умовах необхідними є глибокий аналіз нових кадрових процесів і відносин; підвищення наукової обґрунтованості роботи з персоналом; вибір ефективних кадрових технологій; розроблення та використання дієвих механізмів формування й реалізації державної кадрової політики в регіонах. На кадрові процеси

впливають як зовнішні чинники (потреби держави, її стратегія, розвиток соціально-економічних основ суспільства, соціально-демографічних процесів тощо), так і внутрішні ресурси та чинники розвитку суб'єктів соціально-економічної системи (організації, підприємства, власники, керівники, наймані працівники та службовці) [2].

Система підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації в Україні почала формуватися з 1993 року. З ухваленням Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» (2001 р.) розпочинається процес розподілення двох форм публічної служби – державної та муніципальної.

Розглянемо одну із форм публічної служби – муніципальну. 3 грудня 2013 року в Херсоні працює Центр надання адміністративних послуг. Відтепер, щоб отримати дозвіл, довідку чи погодження, не потрібно витрачати час на вистоювання в чергах під кабінетами, а все це можна зробити в одному місці за допомогою єдиної бази даних і системи взаємодії між різними підрозділами.

Метою створення Центру надання адміністративних послуг у місті Херсоні є реальне забезпечення прозорості, відкритості та зрозумілості дій влади у сфері надання адміністративних послуг, виконання стандартних, спрощених схем «руху» до бажаного результату, усунення «білих плям» у діяльності, якою ніхто не займався або відповідальність за яку була суто номінальною [3].

Відповідно до пункту 6 постанови Кабінету Міністрів України «Про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад» учасники професійного навчання можуть реалізовувати своє право на професійне навчання через:

- підготовку – успішне виконання учасниками професійного навчання відповідної освітньо-професійної програми, що є підставою для присудження ступеня вищої освіти за рівнем магістра за спеціальностями, потрібними для професійної діяльності на державній службі та службі в органах місцевого самоврядування, зокрема за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» галузі знань «Публічне управління та адміністрування»;
- підвищення кваліфікації – набуття учасниками професійного навчання нових та/або вдосконалення раніше набутих компетентностей у межах професійної діяльності або галузі знань;
- стажування – набуття учасниками професійного навчання практичного досвіду виконання завдань та обов'язків у професійній діяльності або галузі знань;
- самоосвіту – самоорганізоване здобуття учасниками професійного навчання певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю, дозволяям [4].

Виходячи із вищевикладеного, можна зробити висновки, що чинна система підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування в умовах євроінтеграції є недостатньо ефективною та не повною мірою задовольняє потреби органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування у високопрофесійних кадрах.

Оновлені знання та вміння професійних фахівців – це інвестиції в майбутнє України, а система підвищення кваліфікації забезпечує становлення інтелектуального потенціалу державних службовців [1].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Єрмолаєва Г.А., Ласна Н.Г. Підвищення кваліфікації державних службовців в умовах євроінтеграції України. «Young Scientist». № 11 (63). 2018. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/11/226.pdf>
2. Інформаційно-аналітичний звіт. Аналіз ситуації щодо професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб органів місцевого самоврядування в Україні. Київ. 2017. URL: http://pleddg.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/Analytical-report_Institution-Training-2017_7July_Final.pdf
3. Центр надання адміністративних послуг м. Херсона. URL: <http://snap.kherson.ua/>
4. Постанова Кабінету Міністрів України: Про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад від 6.02.2019 року № 106-2019-п. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106>

Волкович О. Ю., Полосьмак К. О.

НОВОВВЕДЕННЯ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ВИБОРІВ ДО ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

25 жовтня 2020 р. в Україні має бути проведено вибори до місцевих органів влади. Згідно з Виборчим кодексом і Конституцією України чергові місцеві вибори проводяться в останню неділю жовтня п'ятого року повноважень рад, голів, старост села, селища, обраних на попередніх чергових місцевих виборах. Єдиними умовами перенесення чергових місцевих виборів можуть бути: введення воєнного/надзвичайного стану або внесення змін до Конституції щодо визначення іншого терміну повноважень зазначених вище суб'єктів [1].

Проте наразі постала проблема, що не передбачена нормативними документами та є в усьому світі, – невтішна статистика захворюваності на коронавірус. У деяких країн світу вирішили перенести вибори, зокрема й

місцеві, у таких країнах, як Польща, Молдова, Ісландія, Чорногорія, Литва, Грузія, Румунія, Хорватія, Іспанія, Австрія, Велика Британія, Франція.

Місцеві вибори відбуватимуться за новим Виборчим кодексом, що набув чинності 1 січня 2020 р. Кодекс частково усуває проблеми попереднього закону про місцеві вибори, проте, водночас, потребує й певного доопрацювання. Він частково вирішує питання округів без депутатів і партизації місцевих рад через запровадження відкритих виборчих партійних списків, однак потребує доопрацювання в певних моментах, зокрема у вирішенні питання обрахунку округів і виборців, адже децентралізаційні процеси ще тривають. Ініціатором оновлення Виборчого кодексу став парламентський Комітет з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування. Ще 22 квітня комітет підтримав законопроект за № 2769 про зменшення вдсятеро розміру застав на місцевих виборах. Після цього Верховна Рада ухвалила його в першому читанні [2].

Зазначений законопроект передбачає деякі зміни у виборчих процедурах. Так, раніше застава для партій на місцевих виборах становила суму, визначену за формулою «чотири мінімальні зарплати на кожні 10 тисяч виборців». Автори законопроекту мають наміри змінити її на таку: «чотири мінімальні зарплати на кожні 90 тис. виборців». Це фактично знижує заставу для балотування в міській голови столиці з 4 млн грн до 425 тис. грн. [4].

Ще одне заплановане нововведення – зобов'язати партії, що йдуть до місцевих рад, висувати кандидатів мінімум у 2/3 областей країни. Це означає, що партія має зареєструвати свої осередки більше ніж у половині областей України.

Крім того, для міст, у яких застосовується пропорційна виборча система, пропонується встановити розмір грошової застави в такому

розрахунку: два розміри заробітної плати на 10 тис. виборців. Поточна редакція Кодексу передбачає, що політичні партії вносять чотири розміри грошової застави на 10 тис. виборців. Отже, грошову заставу для місцевих організацій політичних партій зменшено лише вдвічі й вона залишається надмірною. У великих містах розмір грошової застави обмежуватиме можливість місцевих організацій політичних партій висувати кандидатів через відсутність коштів і, відповідно, політичну конкуренцію на місцях.

Пропонується також запровадити грошову заставу для кандидатів-самовисуванців та організацій політичних партій, що братимуть участь у виборах депутатів сільських, селищних, міських рад (менше 15 тис. виборців) за мажоритарною виборчою системою в багатомандатних виборчих округах.

Для кандидатів-самовисуванців застава становитиме 1,5 розміру мінімальної заробітної плати, натомість організація політичної партії має буде внести два розміри мінімальної заробітної плати за кожного кандидата в багатомандатному мажоритарному окрузі [3].

Із наслідками роботи місцевої влади ми стикаємося щодня. Будівництво чи відсутність дитячих садків і шкіл, чисті вулиці чи гори сміття, чітке планування міста чи масова, неконтрольована і незаконна забудова, тепло взимку чи кількомісячна відсутність бодай якоїсь води у трубах – на все це безпосередньо впливають органи місцевого самоврядування. Форми безпосередньої демократії (прямі вибори, місцеві вибори, місцеві референдуми тощо) в українському суспільстві дедалі набирають усе більшої ваги і впливу, оскільки європейський вектор розвитку суспільства передбачає саме посилення цих форм прямої демократії. Активізація участі мешканців у житті їхніх територіальних громад є запорукою їх розвитку, а байдужість чи патерналізм громадян породжує певні стагнаційні процеси.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Виборчий кодекс України поточна редакція від 19.09.2020, підстава - 884-IX URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20>
2. Проект Закону про внесення змін до статті 225 Виборчого кодексу України (щодо розміру грошової застави). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67933
3. Місцеві вибори 2020. Якими будуть нові правила. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/12234>
4. Тарасенко Н. Особливості підготовки та проведення місцевих виборів-2020 в оцінках експертів URL: <http://nbuviap.gov.ua/images/ukraine/2020/ukr10.pdf>.

Гентош О. П.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РОБОТИ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ НА МІСЦЯХ ТА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ

Правові методи державного регулювання реалізуються через закони, стандарти, положення, інструкції та бюджет. В умовах функціонування ринкової економіки модифікується значення адміністративного управління по вертикалі «згори донизу». Це пов'язано з тим, що мікрорівень отримує право виробляти власні управлінські рішення, відповідно, коли переважна роль адміністративного управління практично нівелюється. Директиви та вказівки органів державного регулювання підлягають неухильному виконанню, і в такій ситуації трансформуються в нормативні акти.

Усе це зумовлює те, що державне регулювання є сукупністю організаційно-економічних механізмів впливу держави. Більш раціональний розподіл завдань і обов'язків між кадрами розглядається як

перспективна стратегія поліпшення доступу та підвищення ефективності витрат. Велике значення мають такі питання, як мета, суть і шляхи вдосконалення кадрової політики, значна цінність людського капіталу, міжнародний досвід у сфері трудових ресурсів, вирішення завдань для кадрової політики, знання виходу із кадрової кризи, бачення проблеми управлінських кадрів, індикатори та стандарти в забезпеченні кадрами [2].

Організаційні методи, що входять до групи адміністративних методів державного регулювання, реалізуються за допомогою таких інструментів, як стандартизація, ліцензування, сертифікація, адміністративні заборони, фінансові програми і плани. Адміністративні методи засновано на силі державної влади і вони включають у себе заходи зобов'язань, дозволу і заборони. Основним правовим методом є забезпечення законодавчої бази в цій сфері послуг і контроль за її виконанням.

Однак, незважаючи, що економічні методи регулювання не впливають безпосередньо на суб'єкт регулювання, у них містяться певні обмеження й обов'язки, а також штрафи й санкції за порушення встановлених правил і норм. Важливими є також у достатній кількості та якості такі заходи, як проведення підготовки кадрів; цілеспрямоване досягнення і підтримання відповідного ступеня компетентності кадрів під час трудової діяльності шляхом системи постійного професійного навчання, скорочення трудової еміграції кваліфікованих кадрів через оплату праці згідно з впровадженням місцевих стимулів щодо закріплення кадрів.

Від ступеня компетентності кадрів, їх кваліфікованої роботи, повного задоволення своєю працею, оплатою праці, соціальної забезпеченості та відповідної атмосфери на робочому місці залежить ефективність діяльності державного управління загалом. Економічні

методи регулювання спираються на матеріальні інтереси, наявні в людей, організацій, фізичних та юридичних осіб, а також держави.

Механізмами впливу, що дозволяють органам влади реалізувати економічні методи регулювання, є такі: бюджетне фінансування, податкові пільги, державні інвестиції, зниження податкового навантаження [3]. Економічні механізми передбачають свободу економічного вибору продуцента послуг, при цьому впливають на їх економічні інтереси, створюють матеріальну зацікавленість у виборі такої лінії поведінки, яка відповідає проведенню державної політики.

Відповідно трудовий потенціал є пріоритетом системи, де кадрова політика реалізується, виходячи із національних потреб, оптимального бачення управління персоналом і відповідного світового досвіду. Однак заповнення кадрових ресурсів вимагає комплексного вирішення впродовж тривалого часу, і тому, попри низку державних заходів щодо вирішення цього питання, залишаються проблеми, які перешкоджають розвитку кадрового потенціалу. Виявлено, що причини кадрового дисбалансу породжують низку проблем, вирішення яких є першочерговим завданням кадрової політики, зокрема низька забезпеченість кадрами.

Цей факт передбачає наявність у громадян зацікавленості в підтримці, а забезпечення фінансовими ресурсами є головним чинником, спрямованим на забезпечення ефективного розвитку. Здійснення державного управління тісно пов'язане із застосуванням методів адміністративно-правового регулювання суспільних відносин. Однак у сучасних умовах формування ринкових відносин, демократизації суспільства значення цих методів істотно змінилося.

Основна мета кадрової політики полягає в підготовці та перепідготовці фахівців, які володіють сучасними знаннями і здатні забезпечувати економічну ефективність використовуваних технологій, що

дозволить усувати диспропорції кадрового забезпечення всіх рівнів [1]. Важливим моментом є те, що організація ефективної кадрової політики має узгоджуватися з освітньою політикою, будучи частиною системи неперервної професійної освіти, при цьому направлятися на стимулювання мотивації працівників підвищувати свою професійну кваліфікацію.

Відзначимо, що головна властивість організаційного механізму державного регулювання полягає в його зв'язку з конкретною метою, припускаючи організовану й взаємопов'язану сукупність, що здатна забезпечувати законну реалізацію суб'єктами наявних інтересів. При цьому слід використовувати соціально-мотиваційні методи, які дозволяють зменшувати навантаження на бюджет. Важливо те, що методи морального стимулювання й переконання зумовлюються чинними в суспільстві етичними нормами, взаєморозумінням і взаємною співпрацею.

З упровадженням нових демократичних принципів у сучасне суспільне життя, зміною соціальних цінностей і цілей, у процесі побудови соціальної, правової держави й громадянського суспільства важливого значення набуває питання про зміну самої доктрини адміністративного права та державного регулювання. Застосування адміністративних методів у ринковій системі економіки дозволяє зберегти соціальну справедливість і доступність благ. Що стосується економічних методів державного регулювання, то вони надають можливість створювати умови, що передбачають стимулювання суб'єктів ринку діяти в необхідному для суспільства напрямку, вирішуючи низку завдань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Державна політика: підручник / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; ред. кол.: Ю.В. Ковбасюк, К.О. Ващенко, Ю.П. Сурмін та ін. К.: НАДУ, 2014. 448 с.
2. Людський розвиток в Україні: інституційне підґрунтя соціальної відповідальності: кол. моногр. / за ред. Е. М. Лібанової. Київ: Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України,

2017. 368 с. URL: https://www.idss.org.ua/monografii/2017_lud_rozvytok_kolektyvna.pdf (дата звернення: 20. 09.2020).

3. Парубчак І. Вплив громадських організацій та об'єднань на соціальні характеристики державного управління в Україні. *Актуальні проблеми державного управління*. 2013. №. 1. С. 112–116.

Грицак Л. Б.

ПАРТНЕРСТВО НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ТА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЩОДО НАВЧАННЯ ДЕПУТАТІВ МІСЦЕВИХ РАД

Підвищення ролі місцевого самоврядування відбувається з моменту проголошення незалежності України, проте «спурт з місця» відбувається останні 5-6 років, коли державна влада започаткувала процеси реформування адміністративно-територіального устрою, запровадила децентралізацію владних повноважень за принципом субсидіарності, створила нові умови для розвитку регіонів та громад.

Ухвалення законів України «Про співробітництво територіальних громад» [1] та «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [2] дало громадам реальні важелі впливу на свій розвиток, а держава ще й стимулювала таке співробітництво та об'єднання через відповідні фінансові інструменти – Державний фонд регіонального розвитку та державну субвенцію на розвиток інфраструктури об'єднаних територіальних громад.

Проте об'єднання громад виявило низку нових проблем, серед яких можна виокремити такі:

– у нових адміністративно-територіальних утвореннях відчувалася критична нестача кваліфікованих фахівців для виконання нових завдань, що постали перед органами місцевого самоврядування;

– після Революції Гідності до новостворених місцевих рад прийшли нові депутати, які мали патріотичний дух, проте були зовсім не ознайомлені з реаліями діяльності рад, із законодавчо-нормативною базою, що регламентує діяльність рад та їх виконавчих органів тощо.

Реформа з децентралізації, що передбачає передання владних повноважень і фінансових ресурсів на низовий рівень, особливо потребує посилення фаховості місцевої влади. Ігнорування цим чинником загрожує дискредитації самої реформи, чого в жодному разі не можна допустити. У переважній же більшості рад на початкових етапах взагалі не передбачалося жодних заходів для навчання депутатів та фахівців виконавчих органів.

І цю місію на себе перебрали громадські організації та міжнародні неурядові організації (фонди, установи, об'єднання). До громадських організацій, що працюють у цьому напрямку, можна віднести Інститут Політичної Освіти [3], Інститут громадянського суспільства [4], Асоціацію міст України [5], Асоціацію об'єднаних територіальних громад [6] тощо. Якщо згадувати міжнародні неурядові організації та фонди, то тут можна згадати представництво Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) в Україні [7], Німецьке товариство міжнародного співробітництва (GIZ) [8], Фонд Конрада Аденауера (KIS) [9], Фонд Фрідріха Еберта (FES) [10] тощо.

Ці інституції почали проводити навчання депутатів місцевих рад, адже громадяни, вибираючи депутата, бачать його самовідданим, професійним, щирим і таким, що натхненно відстоюватиме їхні інтереси. Водночас, такі депутати в Україні швидше виняток, ніж правило. Доволі часто ентузіазм обраного депутата місцевої ради швидко зникає, намагання принести користь громаді розбивається об недостатність знань

щодо прав та обов'язків, якими наділив законодавець місцевих обранців [11].

Інститут Політичної Освіти як громадська організація за сприяння Програм DOBRE упродовж останніх років провів навчання з представниками депутатських корпусів 78-и об'єднаних територіальних громад. За результатами цих навчань є розуміння важливості підтримки такої складової демократичних перетворень, як політична освіта. Знання, що отримують депутати, дозволяють їм швидше та якісніше впроваджувати позитивні зміни у своїх громадах. А ставлення депутатів до такого навчання показує, що в різних куточках України живуть дивовижні люди, які щиро вболівають за добробут своїх виборців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17.06.2014 № 1508-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1508-18>
2. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 № 157-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/157-19>
3. Інститут Політичної Освіти: офіційний сайт. URL: <http://ipo.org.ua/>
4. Інститут громадянського суспільства: офіційний сайт. URL: <https://www.csi.org.ua/>
5. Асоціація міст України : офіційний сайт. URL: <https://www.auc.org.ua/>
6. Асоціацію об'єднаних територіальних громад: офіційний сайт. <https://hromady.org/>
7. Представництво Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) в Україні: офіційний сайт. URL <https://ukraine.usaid.gov/>
8. Німецьке товариство міжнародного співробітництва (GIZ): офіційний сайт. URL: <https://www.giz.de/en/html/index.html>
9. Фонд Конрада Аденауера (KIS): офіційний сайт. URL: <https://www.kas.de/uk/web/ukraine>
10. Фонд Фрідріха Еберта (FES): офіційний сайт. URL: <http://www.fes.kiev.ua/n/cms/>
11. Грицак Л. Посилення фаховості місцевої влади сприяє децентралізаційним процесам і добробуту громад. URL: <http://ipo.org.ua/посилення-фаховості-місцевої-влади-с/>

Губа М. І., Фортуна С. О.

СОЦІАЛЬНИЙ КАПІТАЛ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ГРОМАД

Демократичні перетворення в Україні на місцевому та регіональному рівнях спричиняють потребу вирішення низки соціальних і політичних проблем, серед яких особливого значення набувають питання відносин між державою, громадськістю й органами місцевого самоврядування. Громадська активність, заснована на розгалуженій мережі соціальних зв'язків, формує соціальний капітал, що створює підґрунтя для більшості новітніх управлінських концепцій та побудови ефективної системи органів місцевого самоврядування [4, с. 64]. У контексті регіонального розвитку соціальний капітал – це продуктивний ресурс регіону, що отримують суб'єкти громадської діяльності в процесі здійснення актів комунікації та встановлення взаємовигідних контактів, оснований на принципах чесності, солідарності, справедливості та довіри [5, с. 222]. Основними складовими соціального капіталу є довіра, норми і правила поведінки, використання соціальних мереж.

Соціальний капітал має не менш важливе значення, ніж адміністративний, фінансовий, природний тощо, і є чинником економічного зростання та підвищення рівня суспільного добробуту, який справляє значний вплив на умови життя громадян, якість інститутів освіти, охорони здоров'я, державне управління, інвестиційно-інноваційний клімат регіону, рівень застосування інформаційних технологій, процеси урбанізації, показники насилля й злочинності, громадську безпеку, стан суспільної довіри тощо. Взаємодія населення на рівні місцевих громад становить горизонтальну співпрацю, яка є важливою для співпраці та взаємодії громадян і громадянського суспільства з системою управління, і найперше – з системою органів місцевого самоврядування. Реальним

виявом соціального капіталу (його реалізацію на практиці) є участь населення в діяльності громадських організацій та громадських ініціативах. Саме соціальний капітал є ознакою зрілості та ефективності громадянського суспільства, а також тим його основним продуктом, що забезпечує вплив громадянського суспільства на інші сфери суспільного життя, зокрема на політику.

За даними опитування ВГО «Асоціація сприяння самоорганізації населення» упродовж серпня-вересня 2017 року [1, с. 3] для більшості мешканців громад характерною є ситуативна активність та згуртованість лише навколо «гострих» питань: непередбачувані обставини, катаклізми, загроза безпеці, зачіпання безпосередніх побутових інтересів. Відсоток активних українців становить від 15% до 25% населення, і серед причин пасивності експерти називають зневіру та розчарованість людей, низький рівень довіри, насамперед до інститутів влади, брак інформації, занепад села та виїзд молоді як потенційно активної групи, бідність, незнання інструментів впливу на стан справ у громаді та відсутність відповідної інфраструктури. У контексті реформи децентралізації запорукою якісних змін стає налагодження плідної співпраці органів публічної влади та ОГС у розв'язанні проблем місцевого розвитку територіальних громад. За останні роки (2017 – 2019 рр.) крім традиційних механізмів громадсько-владної взаємодії у формуванні та реалізації місцевої політики (створення консультативно-дорадчих структур на місцевому рівні, місцеві ініціативи, громадські слухання, консультації з громадськістю тощо) дальший розвиток отримали сучасні інструменти електронної місцевої демократії [3, с.109].

Важливим кроком налаштування взаємодії на місцевому рівні є забезпечення доступу до публічної інформації в органах місцевого самоврядування. Дотримання принципів прозорості та відкритості в

діяльності органів муніципальної влади є першою сходинкою до ефективної взаємодії з громадянським суспільством. Серед проблем у реалізації права доступу до публічної інформації виокремлюються такі: неврегульованість практик звітування посадовців і депутатів органів місцевого самоврядування (ОМС); відсутність повної інформації про комунальне майно та землю територіальних громад, зокрема у форматі відкритих даних. В умовах децентралізації та територіально-адміністративної реформи у громадах, де є активна громадянська позиція, діють сформовані на добровільній основі групи захисту інтересів людини, здійснюється громадський контроль за виконанням органами влади своїх зобов'язань, можна побудувати стійку демократичну систему, спрямовану на створення оптимальних умов для швидкого економічного розвитку. Саме соціальний капітал дає можливість реалізовувати цим громадам програми в галузі освіти, охорони здоров'я, соціального захисту громадян, навіть без залучення владних структур [2, с. 232]. Структурними елементами соціального капіталу є спільні норми, спільні інтереси, здатність громадян до самоорганізації та спільної діяльності, заснованої на довірі й отриманні спільних вигод [2, с. 65].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аналітична записка «Стан та умови розвитку соціального капіталу в Україні». 2017р. Асоціація сприяння самоорганізації населення. Режим доступу:
<file:///C:/Users/Admin/AppData/Local/Temp/%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%20%D1%81%D0%BE%D1%86%20%D0%BA%D0%B0%D0%BF.pdf>
2. Гірман О. Соціальний капітал як ресурс регіонального розвитку. Державне управління та місцеве самоврядування, 2017, 4(35), С. 62-69.
3. Громадянське суспільство України: сучасні практики та виклики розвитку : аналіт. доповідь / [Яблонський В. М., Андрійченко Т.В., Бекешкіна І. Е. та ін.] ; за заг. ред. О. А. Корнієвського, Ю. А. Тищенко, В.М. Яблонського. – К. : НІСД, 2018. – 128 с.

4. Карташова О., Бабич В.В. Регіональний економічний розвиток в умовах децентралізації. Публічне управління та адміністрування у процесах економічних реформ: збірник тез доповідей III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, 18-19 квітня 2019 р. –Херсон: ДВНЗ «ХДАУ», 2019. – С. 63-65.
5. Ткаченко В. С. Роль соціального капіталу в розвитку територіальних громад. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». № 5 (19) 2013. С. 222. Режим доступу:
http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/7878/2/Tkachenko_214_222.pdf

Дегтяр Я. Р.

**ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВИЙ МЕТОД
У ФІНАНСУВАННІ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ**

Беручи до уваги політичну й економічну ситуацію нашої країни на сьогодні, головним для дієвої фінансової політики є осмислення її головної спрямованості, зважаючи на основні пріоритети створення раціональної стратегії соціального й економічного розвитку держави. Для раціонального використання державних і місцевих коштів особливу увагу потрібно надавати ресурсозбереженню та енергоефективності економіки. Традиційні інструменти підвищення ефективності використання бюджетних коштів практично себе вичерпали, а отже, не здатні забезпечити вирішення наявних проблем незбалансованості бюджетів (як державного, так і місцевих), як наслідок – низька якість адміністративних послуг. Отже, набуває надзвичайної актуальності в умовах подолання пандемії COVID-19 у бюджетному процесі перехід на середньострокове бюджетне планування, орієнтоване на результат, головним інструментом якого є програмно-цільовий метод (далі – ПЦМ) управління, по своїй суті він усуває недоліки витратної моделі формування бюджетів і є

ефективним механізмом організації бюджетних витрат, тобто забезпечується досягнення максимального результату з меншими витратами.

Згідно зі статтею 2 Бюджетного кодексу України (далі – БК України) ПЦМ у бюджетному процесі – це метод управління бюджетними коштами для досягнення конкретних результатів із застосуванням оцінювання ефективності їх використання на всіх стадіях бюджетного процесу [1, с. 2]. БК України передбачено обов’язковість застосування ПЦМ на державному та місцевому рівнях із проведенням оцінки ефективності бюджетних програм [1, с. 20]. Згідно з частиною вісімнадцятою розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» БК України ПЦМ у бюджетному процесі на рівні місцевих бюджетів, які мають зв’язок з державним бюджетом, застосовується, починаючи зі складання проєктів місцевих бюджетів на 2017 рік [1].

Згідно з п. 4 статті 2 БК України *бюджетна програма* – це сукупність заходів, спрямованих на досягнення єдиної мети, завдань та очікуваного результату, визначення та реалізацію яких здійснює розпорядник бюджетних коштів відповідно до покладених на нього функцій [1, с. 2].

Відповідно до статті 47 БК України передбачено, що підставою для затвердження кошторисів є одержання розпорядниками бюджетних коштів відповідних бюджетних асигнувань [1, с. 47]. Бюджетні призначення за бюджетною програмою 6741020 «Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на проведення виборів депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» територіальним виборчим комісіям встановлюються на підставі рішень про відповідний місцевий бюджет. Крім того, зауважуємо, що бюджетні асигнування за цією бюджетною програмою передбачено помісячним розписом асигнувань

загального фонду державного бюджету на вересень – листопад 2020 року, тобто на період виборчого процесу в місцевих радах. Отже, підставою для складання територіальною виборчою комісією єдиного кошторису видатків для підготовки і проведення місцевих виборів, крім середніх норм видатків, є бюджетні призначення, установлені рішенням про відповідний місцевий бюджет.

Згідно зі статтею 141 Конституції України «чергові вибори сільських, селищних, міських, районних, обласних рад, сільських, селищних, міських голів відбуваються в останню неділю жовтня п'ятого року повноважень відповідної ради чи відповідного голови, обраних на чергових виборах». За національним законодавством, існує можливість перенесення виборів лише за умови запровадження воєнного чи надзвичайного стану [2, с. 141]. Однак слід зазначити, що питання належного фінансування виборчого процесу залишається відкритим. Зокрема, державний бюджет на поточний рік передбачає субвенцію місцевим бюджетам на проведення виборів депутатів місцевих рад та сільських/міських голів у сумі 1 мільярд гривень. Хоча ще в серпні 2019 року ЦВК підготувала бюджетний запит, у якому потреба у фінансуванні була визначена в розмірі 2,2 мільярда гривень. Цей запит було задоволено, а показники враховані в державному бюджеті-2020. Проте внаслідок пандемії COVID-19 загальні видатки на проведення місцевих виборів було зменшено. Так, за рішенням Верховної Ради України видатки на проведення виборів знижено на понад 1 млрд грн (загалом було заплановано витратити, як уже зазначалося, понад 2,2 млрд грн).

Утім падіння економічних показників ще до початку епідемії коронавірусної хвороби та наслідки загальноукраїнського карантину спричинили недовиконання дохідної частини бюджету. Отже, використання ПЦМ є ефективним механізмом фінансування виборчого

процесу, тобто так забезпечується досягнення максимального результату із меншими витратами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: [//http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T102456.html](http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T102456.html)
2. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР/ URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

Демченко В.М.

ЦАР САЛТАН І КНЯЗЬ ҐВІДОН: АДМІНІСТРАТИВНІ КОРЕЛЯЦІЇ

У процесі магістерської підготовки державних службовців (зокрема з дисципліни «Публічна служба») використовується різноманітна методична й історична література, проте ми неодноразово пропонували й такі нетрадиційні джерела, як кіно та художня література. Головна вимога – прискіпливе ставлення сценариста, режисера чи письменника до збору інформації та критичне сприймання ним наявних фактів, які, як відомо, можна використати дещо по-різному, акцентуючи на певному потрібному аспекті та затінюючи інший. За умови уважного сприйняття можна віднайти потрібну інформацію з будь-якого твору вербального (вербально-візуального) мистецтва. Відомо, наприклад, як Віктор Суворов, використовуючи лише заголовки радянських центральних газет, за допомогою логічних зіставлень описав реальну ситуацію напередодні вторгнення гітлерівських військ на територію СРСР, чим контрверсував офіційну історію, сформовану цілою армією науковців та ідеологів. Так само деякі сучасні російські вчені й письменники спростовують історію монголо-татарської навали, викриваючи в цій історії того ж таки Олександра Невського, свого часу навіть канонізованого Російською православною церквою.

Зрозуміло, що багато хто із представників колишнього «радянського народу» не сприймає реального твердження про імперський характер Росії на історичному шляху від Івана Грозного (первісного Московського царства) через Йосифа Сталіна (радянський період) до Владіміра Путіна (сучасна держава з назвою «Російська Федерація»). Проте люди, які будуть довгий час працювати як виконавці державних стратегій і наказів, мусять або логічно дійти таких компаративістських паралелей, або просто зрозуміти небезпеку імперіалізму, що сьогодні дуже реальна, оскільки безпосередньо загрожує незалежності Української держави. Тому будь-яка наочна інформація про авторитаризм, тиранію державного лідера чи тоталітарний державний режим є дуже важливою для громадян незалежної країни.

У цій розвідці ми ставимо за мету проаналізувати відомий твір Александра Пушкіна «Казка про царя Салтана» (в оригіналі – «Сказка о царе Салтане, о сыне его славном и могучем богатыре князе Гвидоне Салтановиче и о прекрасной царевне Лебеди») [1], що попри свою антропонімічну й топонімічну немаркованість (неприв'язаність до Росії – наприклад, острів Буян, який часто згадується у російському фольклорі, вченими асоціюється з німецьким Рюгеном або шведським Готландом [2]) виявляє певні цікаві адміністративні риси, що описані автором несвідомо, а тому мають для нас неабияке значення як автохтонні й неупереджені. Для більшої наочності такі словесні ілюстрації ми подаватимемо мовою оригіналу.

Наприклад, в епізоді отримання звістки про народження, замість сина, «неведомой зверушки» цар Салтан розгнівався до того, що «гонца хотел повесить», проте пом'якшав «на сей раз». Тобто його звичні жорстокі «чудасії» лише в цей момент не закінчилися несправедливим покаранням, що режисер мультфільму [3] пояснив від себе заспокійливим

котом на руках царя. Коли бояри отримують наказ володаря «И царицу и приплот тайно бросить в бездну вод», вони («делать нечего»), вони «в тот же час» виконують таке безглузде розпорядження (хіба що «потужив о государе и царице молодой»), що ілюструє головний принцип адміністративно-командної системи виконувати наказ не думаючи, який був актуальним упродовж усієї історії Російської імперії та залишається активним у багатьох сучасних ситуаціях. З іншого боку, поет акцентує на визначальній ролі тирана: «Так велел-де царь Салтан» [2].

«Великоросійські» традиції виявляються також у сцені своєрідного «ухвалення на княжіння» жителями безіменного міста з такими ж православними маркерами («стены с частыми зубцами», «блещут маковки церквей и святых монастырей», «оглушительный трезвон поднялся со всех сторон», «хор церковный бога хвалит», «все их громко величают и царевича венчают княжей шапкой, и главой возглашают над собой»). Аналогічно описується й Салтанове обійстя: «к царству славного Салтана», «весь сияя в злате, Царь Салтан сидит в палате», однак у Гвідоновому князівстві так само характеризується не лише володар, а й інші люди – як дворяни («в колымагах золотых пышный двор встречает их»), так і звичайні громадяни («все в том острове богаты, изоб нет, везде палаты») [2]. З цього можна зробити висновок про відмінності в стилі правління Салтана (архаїчна адміністративна система) і Гвідона (нова). При тому, порівняно з радянським періодом існування імперії, не існує «залізної завіси», й купці на питання «ладно ль за морем, иль худо?» сміливо відповідають: «за морем житье не худо».

Об'єднує обох монархів така адміністративна риса, як рішучість, яку ми фіксуємо в епізодах їх одруження: «Царь недолго собирался: В тот же вечер обвенчался» (Салтан) і «Князь не долго собирался, на царевне обвенчался», а також у вищенаведеній традиції виконання боярами будь-

якого наказу Салтана («времени не тратя даром»). До того ж цьому не суперечить ситуація з прощенням злочинних діянь ткачихи, поварихи та бабарихи, які «повинились, разрыдались», і цар «отпустил всех трех домой», оскільки це відповідає християнським канонам доброчинності (особливо самодержця, який є за православними канонами Божим ставлеником).

Можна зробити висновок, що за умови уважного аналізу чимало не лише архівних, але й літературних видань можуть стати джерелом знань і досвіду публічного управління, зокрема й на місцевому рівні. Ми довели, що навіть казка може стати таким джерелом, оскільки вона вміщує неоціненний досвід народу, адаптований письменником для сучасного покоління. У межах такого досвіду вирізняються питання управління та гуманного ставлення правителя до свого народу, а також суто адміністративні механізми управлінської діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Пушкин А. Сказка о царе Салтане, о сыне его славном и могучем богатыре князе Гвидоне Салтановиче и о прекрасной царевне Лебеди. URL: <https://ilibrary.ru/text/455/p.1/index.html>
2. Остров Буян – где он? URL: <https://histrf.ru/biblioteka/b/ostrov-buian-ghdie-on>
3. Сказка о царе Салтане / YouTube. URL: https://www.youtube.com/watch?reload=9&v=q-yO_m3FKJk

Дурман М. О.

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНІ СИСТЕМИ ЯК ІНСТРУМЕНТИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ УПРАВЛІННЯ МІСЦЕВИМИ ФІНАНСАМИ

Із початком децентралізаційних процесів і переданням владних повноважень від органів державної влади до органів місцевого самоврядування (ОМС) на перший план вийшла потреба застосування в діяльності ОМС сучасних підходів та інструментів, включаючи інструменти електронного урядування та інформаційних технологій. Про деякі з цих інструментів при формуванні державної регуляторної політики на місцевому рівні ми вже згадували в [1]. Наразі пропонуємо розглянути використання таких інструментів, як інформаційно-аналітичні системи, у формуванні та виконанні місцевих бюджетів.

Стратегією реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки (далі – Стратегія) [2] передбачалося впровадження ІТ-рішень для підвищення рівня автоматизації процесів управління державними фінансами з метою підтримки реформування цієї сфери державного управління. На виконання заходів, передбачених цією Стратегією, у 2019-2020 рр. за кошти міжнародної технічної допомоги Міністерство фінансів України розробило та запровадило в дослідну експлуатацію комп'ютерну програму «Інформаційно-аналітична система управління плануванням та виконанням місцевих бюджетів «LOGICA» (далі – ІАС «LOGICA»).

Ця інформаційно-аналітична система є інструментом здійснення контролю за дотриманням бюджетного законодавства на кожній стадії бюджетного процесу щодо місцевих бюджетів і входить до складу

інтегрованої інформаційної системи, яка створюється Мінфіном, для супроводження на всіх рівнях процесу підготовки й моніторингу виконання місцевого бюджету (Local Budgets Management System – LBMS) [3].

В основу розробки ІАС «LOGICA» лягли останні досягнення у сфері інформаційних технологій та концепцій електронного урядування, що запроваджуються в різні сфери державного управління. Оскільки фінансова сфера пов'язана з обробленням значної кількості цифрових та прогнозних даних, а також існує потреба проведення великої аналітичної роботи, то це рішення суттєво підвищить рівень автоматизації на місцевому рівні в процесах створення бюджетних документів, оброблення даних, що містяться в них, та поліпшення обміну інформацією з Мінфіном.

До реалізації пілотного Проєкту залучено Вінницьку, Дніпропетровську, Львівську та Черкаську області [4]. Процес планування місцевих бюджетів в ІАС «LOGICA» для пілотних областей має здійснюватися послідовно і включає в себе такі етапи:

- реєстрація учасників бюджетного процесу (органу з питань фінансів, головних розпорядників коштів (відповідальних виконавців), розпорядників коштів нижчого рівня та одержувачів бюджетних коштів);
- подання інформації, що міститься в бюджетних запитах головних розпорядників коштів місцевих бюджетів;
- подання інформації, що міститься в проєктах рішень про місцеві бюджети;
- подання інформації, що міститься в затверджених органами місцевого самоврядування рішеннях про місцеві бюджети;

- подання інформації, що міститься в затверджених річних розписах місцевих бюджетів;
- подання інформації, що міститься в паспортах бюджетних програм місцевих бюджетів.

За допомогою інтеграції з ІАС «LOGICA» через відкритий програмний API-інтерфейс місцеві фінансові органи та інші учасники бюджетного процесу зможуть:

- автоматизувати процес складання прогнозу місцевого бюджету, проєкту рішення про місцевий бюджет, бюджетних документів, пов'язаних з виконанням місцевого бюджету та управлінням коштами місцевого бюджету;
- створити довідник мережі учасників бюджетного процесу та впровадити електронний обмін інформацією між ними, що зменшить паперовий обіг бюджетних документів;
- володіти та обмінюватися інформацією про бюджетні показники в електронному вигляді, що підвищить функціональні можливості персоналу здійснювати швидкий та якісний аналіз отриманої інформації, створювати сучасну візуалізацію даних за допомогою дашбордів;
- структурувати бюджетні процедури завдяки впровадженню бюджетного календаря та контролювати всі етапи бюджетного процесу, що посилить фінансово-бюджетну дисципліну серед учасників бюджетного процесу;
- здійснювати заходи з моніторингу, аналізу та контролю за цільовим та ефективним використанням бюджетних коштів;

- оперативно отримувати інформацію Державної казначейської служби України про виконання місцевого бюджету; аналізувати та прогнозувати стан ліквідності місцевого бюджету на відповідну дату;
- забезпечити публікацію інформації про бюджет у формі відкритих даних тощо.

Таким чином, інформаційно-аналітична систему «LOGICA» спрямовано на формування механізму інформаційної взаємодії (документи, дані аналітика) між суб'єктами інформаційного обміну (фінансові органи різних рівнів, держказначейство тощо) з метою забезпечення реалізації їх владних повноважень і підвищення ефективності державного управління у сфері фінансів.

З 2021 року, після успішної дослідної експлуатації та вдосконалення, інформаційно-аналітичну систему «LOGICA» буде поширено на всю територію України й вона буде застосовуватися при плануванні, формуванні й виконанні місцевих бюджетів усіх рівнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дурман М.О., Дрожжін Д.Ю. Інструменти регуляторної діяльності органів місцевого самоврядування // Науковий вісник: державне управління: журнал. К.: МАУП, Видавництво Університету економіки та права «КРОК». 2020. №1 (3) 2020. С. 84-97. DOI [https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-1\(3\)-84-96](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-1(3)-84-96)
2. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.02.2017 № 142-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-%D1%80#Text>
3. Міністерство фінансів впровадило в дослідну експлуатацію ІАС «LOGICA» : офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ministerstvo-finansiv-vprovadilo-v-doslidnu-ekspluatiyu-iac-logica>

4. План заходів з реалізації Проєкту ІАС «LOGICA» : наказ Міністерства фінансів України від 12.12.2019 № 523. URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/Наказ%20523.pdf>

Дурман М. О., Линецька Я. М.

УПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ ЯК МЕХАНІЗМ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Інформаційне суспільство, інформаційні технології, електронне урядування та електронна демократія – ці терміни доволі широко використовуються в сьогodнішній науці та практиці державного управління. Проте не менш важливим є запровадження підходів і принципів електронного урядування на регіональному й місцевому рівнях, у місцевому самоврядуванні та його виконавчих органах.

Інформаційні технології (механізми, інструменти, засоби) широко використовуються для підвищення прозорості влади, для поліпшення формування та реалізації політики управління різними галузями та сферами публічного управління, для створення кращих умов життя громадян [1]. Електронне урядування охоплює більшість цих сфер і, з одного боку, є інструментом реалізації відповідної політики, а з іншого – концепцією зміни публічної влади (державної влади та місцевого самоврядування).

Концепція запровадження електронного урядування [2] передбачає модернізацію публічного управління шляхом реінжинірингу наявних та проєктування оновлених адміністративних процесів в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, оптимізованих із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, спрямованих на електронну взаємодію та спільну роботу, відкритість і прозорість для громадян. Серед заходів є також посилення спроможності

місцевих громад щодо виконання нових повноважень через запровадження концепції електронного урядування на місцевому рівні.

Однак, ефективна реалізація політики щодо впровадження електронного урядування на місцевому рівні передбачає узгоджену взаємодію всіх органів державної влади (які реалізують цю політику на державному рівні), органів місцевого самоврядування (що реалізують цю політику на місцевому рівні), а також громадян та бізнесу, які є споживачами продуктів реалізації цієї політики, проте можуть слугувати й рушіями змін. Без місцевої ініціативи, підтриманої відповідними нормативно-правовими актами вищого рівня, рух уперед стає неможливим [3].

Зміни, що ініціюються на місцевому рівні, відбуваються тоді, коли споживачі потребують або нових послуг, або нового до себе ставлення, а влада вбачає позитивну потребу реагування на ці вимоги. Нові послуги реалізуються в межах проєктів «електронний регіон»/«електронне місто» та центрів надання адміністративних послуг (ЦНАП), а нове відношення є продовженням надання нових послуг через портали (web-сайти) органів місцевого самоврядування, front-офіси ЦНАПів або через відповідні мобільні додатки.

У цьому разі відбувається симбіоз технологій виробничих і технологій управлінських. До перших можна віднести розбудову потрібної інфраструктури електронного урядування на рівні регіону/міста/громади, а до других – ставлення до громадян як до споживачів управлінських послуг. Саме тому більшість технологічно-інфраструктурних рішень мають бути «прозорими» для громадян (тобто їх зміна не має приносити погіршення в буденному житті), а от зміна управлінських технологій має бути помітна для громадян і поліпшувати їхнє життя. Так, заміна інфраструктури доставки контенту (оптоволоконні лінії, нові сервери та

програмне забезпечення) має відбуватися в «непомітному» режимі, а збільшення переліку адміністративних послуг чи вдосконалення інтерфейсу web-сторінок сайтів органів місцевого самоврядування має зменшувати час надання адміністративних послуг або прискорювати можливості отримання тієї чи іншої інформації.

Реалізація політики впровадження електронного урядування на місцевому рівні підвищить ефективність роботи органів місцевого самоврядування й дасть можливість досягти якісно нового рівня управління, що базується на принципах результативності, ефективності, прозорості, відкритості, доступності, довіри та підзвітності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дурман М.О., Тохтарова І.М. Відкриті дані як інструмент інформаційного забезпечення прозорості публічної влади / Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування, 2017, № 1. Електронне наукове фахове видання. – Режим доступу: www.el-zbirn-du.at.ua/
2. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2017 року № 649-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/250287124>
3. Електронне урядування та електронна демократія: навч. посіб.: у 15 ч. / за заг. ред. А. І. Семенченка, В. М. Дрешпака. – К., 2017. Частина 7: Розвиток електронного урядування на місцевому та регіональному рівнях. К. ФОП Москаленко О. М., 2017. 72 с.

Дурман О. Л., Дмитрієва І. В.

НОВАЦІЇ ВИБОРЧОГО ЗАКОНОДАВСТВА НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Правила та умови проведення виборів на місцевому рівні в Україні змінювалися неодноразово. На законодавчому рівні тут можна згадати закони «Про місцеві вибори» [1], «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» [2] і Закон з аналогічною назвою 2004 року [3], а також

більш ранні закони [4; 5] (коли депутати місцевих рад та депутати Верховної Ради Криму обиралися за різними умовами). Кожен із цих законів вносив певні новації до організації виборчого процесу, до принципів відбору кандидатів у депутати, до визначення представницьких норм у місцевих радах різних адміністративно-територіальних одиниць тощо.

Проте законодавчо-нормативна база була доволі розрізнена, норми законодавства суперечили одна одній, були певні прогалини, що ускладнювали виборчий процес і впливали на його справедливість. Саме тому вже давно назріла потреба вдосконалення виборчого законодавства, і 2019 року було ухвалено новий Виборчий Кодекс України [6], що ввібрав у себе більшість потрібних новацій та впорядкував виборчі процеси. Однак вже 2020 року (всього через пів року після ухвалення базового документа) Верховна Рада України внесла до нього суттєві зміни, до яких експертне середовище також має певні зауваження [7]. Розглянемо ж сучасні новели проведення виборчого процесу на місцевому рівні більш докладно.

Суттєво змінено **відповідальність за порушення виборчого законодавства**. Раніше згаданим Законом передбачено внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу, Кодексу адміністративного судочинства, законів України «Про Центральну виборчу комісію», «Про Державний реєстр виборців», «Про запобігання корупції» та інших. Цими змінами підвищено відповідальність за порушення, які мають серйозний і системний вплив на кінцевий результат виборів. Зокрема, чітко визначається, що, наприклад, викрадення печатки комісії, вкидання бюлетенів пачками до скриньки – це злочин. Також правопорушенням визнається підкуп виборців (агітація спиртними напоями, роздача гречки тощо). Крім того, уперше в історії

України запроваджується кримінальна відповідальність за підкуп членів комісій.

Також уводиться поняття «**гендерної квоти**» та визначено покарання за її недотримання. На виборах 25 жовтня 2020 року буде обов'язковим дотримання гендерної квоти під час формування виборчих списків місцевих організацій політичних партій, за якою серед кожних п'яти кандидатів у виборчому списку має бути щонайменше дві жінки. Недотримання гендерної квоти у виборчому списку може слугувати підставою для відмови в реєстрації кандидатів у депутати від відповідної місцевої організації політичної партії.

Також однією із головних новацій є **запровадження відкритих списків** для голосування за пропорційною системою в адміністративно-територіальних одиницях, що мають більш ніж 10 тис. мешканців (для менших адміністративно-територіальних одиниць залишається мажоритарна система). Висунуті партією кандидати до місцевої ради не можуть дублюватися в різних територіальних списках. Тому в кожному такому списку буде унікальний перелік кандидатів (щонайменше п'ять), що вигідно відрізняється від пропорційної системи, яка застосовувалася на місцевих виборах 2015 року. Такий підхід дозволяє людям, що мають визнаний авторитет у своєму окрузі й набирають велику кількість голосів виборців (перевищують виборчу квоту), претендувати на перші місця в партійній фракції, навіть якщо вони й не займали їх у початкових списках.

Однак до недоліків нового виборчого законодавства можна віднести заплутану процедуру визначення переможців на виборах, яка фактично складається з 8 етапів і потребує великої кількості обчислень.

Попри все це, запропоновані новації носять у собі більше позитиву і більш-менш відповідають тим пропозиціям, що висувалися експертним

середовищем. Чи буде це насправді позитивно – побачимо після виборів 25 жовтня 2020 року.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про місцеві вибори: Закон України від 14.07.2015 № 595-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/595-19>
2. Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів: Закон України від 10.07.2010 № 2487-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2487-17>
3. Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів: Закон України від 06.04.2004 № 1667-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1667-15>
4. Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів: Закон України від 14.01.1998 № 14/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/14/98-%D0%B2%D1%80>
5. Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим: Закон України від 12.02.1998 № 118/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/118/98-%D0%B2%D1%80>
6. Виборчий кодекс України: Закон України від 19.12.2019 № 396-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/396-20>
7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення виборчого законодавства: Закон України від 16.07.2020 № 805-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/805-20>

Дурман О. Л., Жмак А. О.

**ПОНЯТТЯ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ ТА ПОТРЕБА ЙОГО
ПЛАНУВАННЯ**

Український народ уже багато років, особливо з часів відновлення країною незалежності (1991), прагне мати гідні умови життя – чисте та сприятливе довкілля, якісні продукти харчування, належні житлово-комунальні послуги тощо.

Досвід країн світу свідчить про те, що не потрібно чекати, щоб мати можливість вирішувати місцеві проблеми. Слід спробувати зробити щось

власними силами. На сьогодні неурядові організації-донори, органи місцевої влади, державний та громадський сектори визнають той факт, що жодна особа або організація не в змозі вирішити всі місцеві проблеми винятково власними зусиллями. Саме тому вони шукають партнерів, щоб об'єднати зусилля та разом вирішувати місцеві проблеми.

Загальновідомо, що найкращими партнерами влади на місцевому рівні є самі громадяни, які проживають у цій громаді. Якщо вони виявлять бажання допомогти собі самі, тоді згадані організації громадського та приватного секторів також продемонструють зацікавленість підтримати людей та їхні ініціативи. Така підтримка надається на умовах партнерства. Партнерство ґрунтується на взаємній довірі та здатності людей допомогти самим собі у вирішенні проблем місцевого розвитку. Часто люди не мають достатнього досвіду або просто не знають, як продемонструвати свою здатність бути надійним партнером. Тому вони потребують сторонньої допомоги для розвитку власного потенціалу [1].

Важливою запорукою добробуту громади є її економічний розвиток, який забезпечує:

- належну зайнятість працездатного населення;
- зростання надходжень, насамперед до місцевого бюджету;
- поліпшення благоустрою громади;
- розвиток її інфраструктури та системи послуг.

Звичайно, не всі громади мають однаковий потенціал розвитку – розмір і благоустрій території, основні фонди, кваліфіковану робочу силу, транспортну мережу, водні та енергетичні ресурси тощо. Однак ефективне використання навіть обмеженого потенціалу може принести громаді значні вигоди [2].

Під економічним розвитком слід розуміти довготривалий процес змін в економіці, що охоплює як кількісні зміни (економічне зростання), так і якісні зміни (соціально-економічний процес), у результаті яких зростає добробут суспільства.

У наукових колах відсутнє єдине визначення поняття «місцевий економічний розвиток». Так, за визначенням Світового банку, «місцевий економічний розвиток – це процес, у межах якого публічний, бізнесовий та громадський сектори співпрацюють між собою для створення кращих умов для економічного зростання та створення нових робочих місць» [3].

Довготривалою метою місцевого економічного розвитку є підвищення якості (стандартів) життя всіх членів місцевої громади. Безпосередніми цілями місцевого економічного розвитку є економічне зростання, зайнятість населення, створення робочих місць і зменшення соціальної напруженості, а завданням органів місцевого самоврядування – створення умов для розвитку підприємництва, приватного бізнесу та самозайнятості членів громади [4].

Місцевий економічний розвиток має бути всебічним процесом, до якого залучають широке коло зацікавлених осіб. Такий розвиток відбувається на певній визначеній території, межі якої зазвичай збігаються з межами (границями) адміністративно-територіальної одиниці. Процес розвитку має передбачати застосування підходу за принципом «знизу-догори», коли рішення, що стосується місцевих справ, ухвалюють місцеві жителі (власне, реальне самоврядування).

Місцевий розвиток характеризується комплексом різноманітних просторових, економічних, соціальних, культурно-духовних, екологічних та інших чинників, що потрібно враховувати в процесі планування [5].

Європейська практика та світовий досвід дають підстави визначити основні чинники місцевого економічного розвитку та показати їх у розрізі жорстких та м'яких [6].

Жорсткі чинники – це характеристики, що є незмінними для певної території, а також ті, які дуже складно змінити в короткий період часу. Наприклад – географічне положення, межі території, природні ресурси, інженерно-технічну і виробничу інфраструктуру, трудові ресурси та загальні демографічні показники, параметри споживчого ринку.

М'які чинники – це характеристики, які є результатом якісної оцінки економічного середовища та можуть бути змінені впродовж відносно короткого періоду часу. У їх складі виокремлюють: ефективність і відкритість влади, рівень корупції, адміністративні процедури, дотримання прав власності, місцеві податки і збори, взаємовідносини бізнесу і суспільства, рівень громадської безпеки, діловий оптимізм тощо.

Світове співтовариство визнало, що збалансований розвиток «має стати пріоритетним питанням порядку такого міжнародного співробітництва». Загальновизнаним є розуміння збалансованого розвитку як гармонійного поєднання економічних, соціальних та екологічних складових розвитку. Лише досягнення збалансованості між ними забезпечить можливість перейти до такого суспільного розвитку, який не виснажуватиме природні та людські ресурси, а тому матиме можливість тривати досить довго.

Конкурентні виклики XXI століття зумовлюють потребу забезпечення економічного зростання на засадах збалансованості (сталості). При цьому збалансованим має бути і співвідношення між жорсткими та м'якими чинниками розвитку, а саме: м'які чинники мають підтримувати й розвивати позитивні жорсткі чинники і нівелювати вплив негативних жорстких чинників. Тільки це забезпечить передання

нащадкам усіх компонентів навколишнього середовища та інфраструктури громади у стані не гіршому за той, який існує сьогодні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сментина Н. В., Фіалковська А. А. Стратегічне планування місцевого розвитку: навч. посіб. К. ФОП Гуляєва В.М., 2019. 244 с.
 2. Місцевий економічний розвиток та його планування. URL: <https://www.csi.org.ua/publications/mistsevyj-ekonomichnyj-rozvytok-ta-jog/>
 3. Місцевий економічний розвиток. Local Economic Development. Developing and Implementing Local Economic Development Strategies and Action Plans / World Bank. – Washington, D. C., 2003
 4. Місцевий економічний розвиток – основа розвитку місцевого самоврядування. URL: <http://volya.if.ua/2017/09/mistsevyj-ekonomichnyj-rozvytok-osnova-rozvytku-mistsevoho-samovryaduvannya/>
 5. Трещов М. Концептуальні засади стратегічного управління ресурсним забезпеченням місцевих бюджетів. URL: [http://www.dbuapa.dp.ua/vidavnictvo/2018/2018_04\(39\)/27.pdf](http://www.dbuapa.dp.ua/vidavnictvo/2018/2018_04(39)/27.pdf)
- Гвазава Н. Г. Сучасні концепції місцевого економічного розвитку. URL: <http://www.kbuapa.kharkov>

Жарая С. Б.

**ДИСТАНЦІЙНІ ТА ОНЛАЙН-ОСВІТНІ ПОСЛУГИ У ПРОФЕСІЙНОМУ
НАВЧАННІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ КАРАНТИНУ**

Перед багатьма провайдерами професійної освіти в умовах карантину постала проблема організації неперервного виконання державними службовцями індивідуальних програм професійного розвитку та розроблення підходів до організації навчання слухачів у форматах реального та відкладеного часу. Відповідно, надзвичайно актуальними стали дистанційна та онлайн-форми навчання.

Під дистанційною формою навчання ми розуміємо записані курси або презентації на освітніх ресурсах, можливість самостійного

опрацювання у відкладеному часі; під онлайн-формою – проведення вебінарів на вебплатформах у режимі реального часу.

Нами було узагальнено досвід організації алгоритму виконання індивідуальних програм професійного розвитку й дальших перспектив використання можливостей дистанційного та онлайн-навчання в умовах сучасних викликів у регіональних центрах підвищення кваліфікації Вінницької, Житомирської та Хмельницької областей.

На підставі зібраної проміжної статистики проведення й відвідуваності освітніх інтернет-заходів, організованих зазначеними регіональними центрами підвищення кваліфікації, зроблено висновок, що основними освітніми формами, які використовувались ними, були вебінари та інтернет-консультації, тобто вони проводились у режимі реального часу [2, 3].

Натомість аналіз проведеного нами разом із Міжрегіональним управлінням Національного агентства України з питань державної служби у Вінницькій, Житомирській та Хмельницькій областях онлайн-опитування державних службовців, які проходили підвищення кваліфікації в період з березня до червня 2020 р., дав результати, які підтвердили нашу гіпотезу щодо ефективності та зручності використання для учасників підвищення кваліфікації такого формату дистанційного навчання, як записані курси на освітніх ресурсах.

Основним завданням дослідження було виявлення відношення державних службовців до форм і засобів надання освітніх послуг щодо підвищення кваліфікації під час карантину та після його закінчення.

Наприклад, відповідаючи на питання «Який з типів навчання більш прийнятний для Вас», більшість респондентів (46,3%) обрала асинхронний: записані курси доступні в будь-який час, натомість

синхронний – у реальному часі з викладачем – обрали лише 11,1% опитуваних.

Достовірність результатів дослідження підтверджується розподілом відповідей респондентів на питання «Які види навчання є найбільш корисними для Вас», який кореспондується із попередніми результатами. За офлайн (традиційне, аудиторне) навчання віддали свої голоси тільки 14,8% опитуваних, онлайн обрали 9,3%, і знову ж найбільше голосів отримало дистанційне навчання (38,9 %).

Цікавими, як на нашу думку, виявилися проміжні результати порівняння рівня знань, отриманих під час онлайн-навчання, із традиційним, де більшість респондентів (42,8 %) не виявили різниці, а 31,5% опитуваних оцінили рівень онлайн навчання вище за традиційне.

У зв'язку з цим вважаємо за потрібне звернути увагу на досвід тих провайдерів підвищення кваліфікації, які під час карантину, поряд із онлайн, надавали освітні послуги й в асинхронному режим. Одним із таких навчальних закладів є Вінницька академія неперервної освіти, яка здійснює підготовку здобувачів вищої освіти за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» за першим (бакалаврським) рівнем, другим (магістерським) рівнем, третім (освітньо-науковим) рівнем та пропонує послуги за короткостроковими програмами підвищення кваліфікації державних службовців. В умовах нових викликів у навчальному закладі було апробовано та впроваджено технологію безперешкодного дистанційного виконання індивідуальних програм підвищення кваліфікації.

Досвід цього та інших вітчизняних й закордонних навчальних закладів може бути вивчено та поширено в системі підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого

самоврядування з метою клієнтоорієнтованості та наближення форм надання освітніх послуг до індивідуальних потреб споживачів [1].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Підвищення кваліфікації на дистанційній основі в умовах карантину. КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти». URL:<http://academia.vinnica.ua/index.php/news/809-vazhliva-informatsiya2> (дата звернення: 15.06.2020).
2. Центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій у Вінницькій області (Регіональний центр підвищення кваліфікації Вінницької області). URL: <http://vincppk.vn.ua/navchannya-z-pit-yavam-koruptsiyi/> (дата звернення: 15.06.2020).
3. Центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій у Житомирській області (Регіональний центр підвищення кваліфікації Житомирської області). URL: <https://www.cppk.zt.ua/novini/2020/cherven/z-10-po-23-cherhnya-2020-roku-v-czentri-vidbudetsya-navchannya-u-rezhimi-onlajn.html> (дата звернення: 15.06.2020).

Жуковська Н. Л.

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЗАЙНЯТОСТІ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Серед нових соціально-економічних реалій на ринку праці перехідних економік, породжених процесами стагнації економіки в умовах карантинних обмежень, слід виокремити зростання безробіття, посилення регіональних диспропорцій зайнятості, масштабів нелегальної трудової міграції і тіньової зайнятості, зниження мотивації до низькокваліфікованої праці, падіння реальних доходів домогосподарств. Ці та низка інших проблем, пов'язаних з особливостями державної політики зайнятості на місцевому рівні, є актуальними й нині.

Державна політика зайнятості передбачає застосування певного механізму, що включає в себе нормативно-правові, соціально-економічні й адміністративно-організаційні інструменти [1; 2; 3]. Умовно їх можна розподілити на інструменти прямого та опосередкованого впливу на зайнятість. До перших віднесемо інструменти активної політики зайнятості (регулюють параметри попиту і пропозиції на працю), до знарядь опосередкованого впливу – інструменти економічної політики (фіскальної, монетарної тощо). Очевидно, що дієвий механізм державної політики зайнятості має включати різнопланові інструменти, не обмежуючись лише сферою трудових відносин.

Останніми роками ринок праці України характеризується низкою негативних аспектів, серед яких – зростання безробіття, «тіньового» працевлаштування, зниження продуктивності праці, погіршенням умов зайнятості тощо. За таких умов для розв’язання згаданих проблем у сфері ринку праці потрібне втручання з боку держави. Державна політика зайнятості на місцевому рівні значною мірою залежить від взаємодії місцевих центрів зайнятості з представниками органів місцевої влади, роботодавцями, профспілками, підприємницькими професійними об’єднаннями та асоціаціями, територіальними громадами. Її дієвість залежить від низки підготовчих заходів, серед яких – аналіз ринку праці, його індикаторів, тенденцій та регіональних особливостей; ідентифікація місцевих проблем на ринку праці та окреслення пріоритетів його розвитку; визначення об’єктів, суб’єктів, інструментів розроблення місцевого плану заходів державної політики зайнятості; моніторинг результативності заходів державної політики зайнятості через аналіз та оцінювання їх результатів; визначення ефективності проведених заходів та їх корегування в разі потреби.

Безпосередніми напрямками та заходами щодо поліпшення ситуації у сфері зайнятості населення на місцевому рівні є такі:

- здійснення аналізу тенденцій місцевого розвитку, ситуації на ринку праці, на основі чого слід провести корегування регіонального замовлення на підготовку фахівців та робітничих кадрів;

- сприяння збереженню наявних та створенню нових робочих місць шляхом пошуку джерел в місцевих бюджетах для компенсації роботодавцям фактичних витрат для додатково найманих працівників;

- створення умов для розширення сфери малого та середнього підприємництва на місцевому рівні (надання допомоги населенню з питань започаткування та ведення підприємницької діяльності, пошук додаткових фінансових джерел для надання одноразової виплати допомоги з безробіття для започаткування власної справи, проведення заходів з популяризації підприємництва тощо);

- сприяння створенню нових робочих місць за рахунок реалізації локальних інфраструктурних та інвестиційних проєктів й укомплектування таких робочих місць, зокрема за рахунок безробітних громадян;

- проведення системної роботи з місцевим бізнесом (дні відкритих дверей, ярмарки вакансій, семінари для роботодавців, конкурсні відбори, презентації роботодавця тощо) з питань дотримання вимог законодавства у сфері зайнятості населення;

- сприяння легалізації заробітної плати та зайнятості населення через проведення перманентних інформаційно-роз'яснювальних заходів щодо переваг офіційно оформлених трудових відносин та негативних соціально-економічних наслідків тіньової зайнятості;

- активізація та стимулювання створення тимчасових робочих місць на період літніх канікул для студентів;
- удосконалення системи професійного навчання, стажування та перекваліфікації працівників, сприяння запровадженню наставництва на підприємствах, в установах та організаціях на місцевому рівні;
- розширення спектра проведення профорієнтаційних заходів, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності, формування мотивації до пошуку роботи та офіційного працевлаштування, сприяння підвищенню соціальної та професійної мобільності безробітних, мотивації до вибору актуальних на локальному ринку праці професій;
- сприяння професійній перепідготовці безробітних, їхньому поверненню до продуктивної зайнятості, збереження мотивації до праці шляхом залучення до місцевих громадських та інших робіт тимчасового характеру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бражко О. В. Державне регулювання зайнятості населення в умовах соціально-економічного розвитку України: монографія. Запоріжжя. КПУ, 2009. 200 с.
2. Ринок праці та зайнятість в Україні: реалії та перспективи: колективна монографія / За наук. ред. С. Кожем'якіної, С. Калініної. К.: ПІК ДСЗУ, 2018. 424 с.
3. Український ринок праці: імперативи та можливості змін : колективна монографія / за наук. ред. д.е.н., проф. І.Л. Петрової, к.е.н. В.В. Близнюк; ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». К., 2018. 356с.

Зелінський Р. М.

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В РЕГІОНАХ ЯК ЧИННИК АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РЕФОРМУВАННЯ

Реформування адміністративно-територіального устрою в Україні набуло актуальності ще з 1991 року, тобто з часу відновлення державної незалежності України. Виникнення цієї проблематики зумовлене тим, що регіональні та місцеві рівні управління територіями України залишилися незмінними з радянських часів. Проте, якщо за радянської доби такий адміністративно-територіальний устрій поєднувався з чинною на той час командно-адміністративною системою управління, то в умовах сучасного державотворення він не є достатньо ефективним. Через певні політичні події впродовж майже тридцяти років реального реформування в зазначеній галузі не відбулося. Одну із найяскравіших спроб реформування адміністративно-територіального устрою 2005 року під керівництвом Р. Безсмертного, як відомо, також не було реалізовано.

Формування ефективної організації публічної влади на регіональному рівні є однією із умов адміністративної реформи. Для здійснення адміністративного реформування загалом і системи місцевого самоврядування зокрема слід урахувувати вітчизняний досвід, що ґрунтується на принципах: конституційних і законодавчих засад організації та функціонування держави; унітарної форми державного устрою, яка забезпечує збереження соборності України; сучасних тенденцій інтеграційних процесів з огляду на потребу проведення політики об'єднання територіальних громад, збільшення самоврядних адміністративно-територіальних одиниць; подолання негативних тенденцій дезінтеграції громад; об'єктивної потреби в децентралізації

державного управління, делегуванні та передання функцій і повноважень щодо надання публічних послуг [2].

Сучасна європейська практика свідчить про максимальне делегування виконавчих повноважень територіальним громадам нижчого рівня. Зазначена проблематика знайшла своє відбиття в працях багатьох вітчизняних учених – В. Бакуменка, Р. Безсмертного, В. Борденюка, В. Вакуленка, О. Васильєвої, П. Ворони, Т. Іванової, І. Лопушинського, Л. Оленковської, Р. Плюща та ін.

Ураховуючи наукові вітчизняні напрацювання, слід взяти до уваги такі основоположні принципи: на всіх рівнях адміністративний апарат має бути забезпечений ресурсами, щоб він міг якісно виконувати публічні обов'язки, віднесені до його компетенції; публічна адміністрація утримує значну кількість закладів та об'єктів (шкіл, лікарень, водопостачання, громадський транспорт тощо), фінансування яких належить до компетенції територіальних громад і потребує належних потужностей для утримання; вона виконує організаційну функцію на достатньо великій території, яка має не лише мати оптимальний розмір, а й господарські особливості, що відповідають вимогам землеустрою; адміністративні відомства не мають бути такими великими, щоб виникала потреба в їх внутрішній координації; публічна адміністрація має якомога меншу кількість адміністративних рівнів, і в основному має спиратися на так звані загальні адміністрації (область, район, місто, територіальна громада) [1, с. 472-473].

На сьогодні в Україні є багато територіальних громад, які є основою місцевого самоврядування. Однак вони не можуть бути базовим рівнем у межах адміністративної реформи через відсутність ресурсного та кадрового потенціалу. Таким рівнем можуть стати об'єднані територіальні громади (далі – ОТГ), процес формування яких вже завершується. Однією

із моделей адміністративно-територіальної реформи є формування трирівневого управління (область-район-ОТГ) із відповідним розподілом повноважень. За таких умов обласна державна адміністрація залишається, вона виконує свої адміністративні функції за допомогою департаментів. Райони територіально змінюються, об'єднуючи в своїх територіальних межах ОТГ. ОТГ створюють виконавчі комітети для здійснення власних повноважень. Усі названі рівні мають право на формування й затвердження бюджету. Населені пункти, що входять до ОТГ, такого права не мають, але вони представлені депутатами та представниками у виконавчій структурі ОТГ [1, с. 480].

Запорукою ефективності адміністративно-територіальної реформи є законодавче врегулювання перерозподілу повноважень між адміністративними рівнями. Основною ланкою в цій структурі, що забезпечуватиме соціально-економічний розвиток території, буде ОТГ. Органи вищого рівня забезпечуватимуть правовий нагляд за діяльністю нижчого рівня. Ефективність децентралізації буде залежати не лише від ухвалення відповідної законодавчої бази, а насамперед від реального, а не формального, розподілу повноважень між рівнями. Здійснення цих повноважень можливе за умови достатнього забезпечення територій фінансовими ресурсами. Для цього має бути переглянуте чинне законодавство щодо формування податкової політики ОТГ із розширення можливості встановлення ними власних податків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- 1.Адміністративно-територіальний устрій України. Історія. Сучасність. Перспективи. / За фінансової підтримки Німецького товариства технічного співробітництва (GTZ). Київ: Секретаріат Кабінету Міністрів України, 2009. 615 с.

2. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні: Указ Президента України від 22.07.1998 р. № 810/98. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>

Ковальська Н. М., Шелегон Е. В.

ДО ПРОБЛЕМИ УХВАЛЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ У СИСТЕМІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Державна політика України у сфері місцевого самоврядування передбачає передання органам місцевого самоврядування значної частини повноважень від органів виконавчої влади.

Місцеве самоврядування є одним із найбільш важливих принципів здійснення владних функцій в суспільстві та державі. Як відомо, місцеве самоврядування, за Всесвітньою декларацією, – це право та обов’язок місцевих органів влади регулювати та вести державні справи під свою особисту відповідальність і в інтересах місцевого населення [2].

Над цією темою працювали Б. Андресюк, Г. Барабашев, В. Вакуленко, П. Ворона, В. Журавський, В. Кравченко, І. Лопушинський, В. Маклаков, Л. Оленковська, М. Петришина, Р.Плющ, В. Погорілко, В. Чиркин, І. Щебетун та багато ін.

Як відомо, станом на початок реформи 2014 року лише 6 регіонів в Україні були самодостатніми, що відбивало значну регіональну диспропорцію в якості життя населення і послуг, що вони отримують. Відповідно, Кабінетом Міністрів України було визначено одним із пріоритетних завдань надання підтримки реформи децентралізації в Україні, що мало сприяти розвитку місцевого самоуправління й економічного розвитку країни загалом, адже децентралізація – це передання або делегування відповідальності за ключові рішення, а отже й

передання відповідно до цієї відповідальності прав на нижні рівні управління організацією [3].

Згідно з аналізом Національного інституту стратегічних досліджень досвіду децентралізації влади в Україні 2015-2018 рр. виявлено низку тенденцій певного спротиву реформі. По-перше, цей спротив дається взнаки на етапі саме ухвалення рішень, тобто просування та підтримки відповідних законопроектів у парламенті (недостатня політична воля до стрімкого впровадження реформи). По-друге, спротив може спостерігатися на етапі виконання рішень, ухвалених центральною владою. Найчастіше позиція органів влади обласного та районного рівня стосується гальмування просування реформи, зокрема щодо формування спроможних територіальних громад і браку механізмів громадської участі, зокрема низького залучення громадськості до обговорення рішень щодо оптимізації соціальної інфраструктури в процесі впровадження секторальної децентралізації [5]. Доведено, що ключовим моментом діяльності органів місцевого самоврядування є розроблення й ухвалення управлінських рішень.

Управлінське рішення має комплексний характер. У правовому аспекті – це владний акт суб'єкта керування, у якому він виражає свою волю, реалізує надані йому владні повноваження і несе відповідальність за його наслідки. З іншого боку, управлінське рішення є актом соціальним, оскільки ухвалюється людьми і стосується людей. Воно є й психологічним актом, тому що становить собою результат розумової діяльності людини і її вольового зусилля. З інформаційного погляду, рішення є результатом опрацювання інформації, у процесі якого здійснюється вибір варіанта, найближчого до оптимального, тобто найкращого. Наприклад, після звернення громадян в адміністративного органу з'являється обов'язок

розглянути його та ухвалити рішення, яке має бути виражене у формі відповідного індивідуально-правового акта [3].

Процес ухвалення рішень є складним і відповідальним, оскільки в результаті його реалізації слід досягти, як мінімум, розуміння суті запропонованого варіанту, а як максимум – бажаного ефекту взаємодії органів місцевого самоврядування зі споживачем адміністративної послуги. Зауважимо, що послуги, що надаються органами держави та місцевого самоврядування, складають сферу публічних послуг. Слід зазначити, що до адміністративних послуг відносять публічні (тобто державні та муніципальні), що надаються органами виконавчої влади, виконавчими органами місцевого самоврядування та іншими уповноваженими суб'єктами й надання яких пов'язане з реалізацією владних повноважень [4].

Під час ухвалення відповідних рішень важливо зважати на особливості надання адміністративних послуг, які зумовлені: метою (здійснення функцій держави шляхом сприяння уповноваженими адміністративними органами реалізації прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, а також реєстрації та обліку цих змін); суб'єктним складом (однією стороною, що їх надає, є обов'язково орган державної влади чи місцевого самоврядування або інший суб'єкт, якому були делеговані відповідні повноваження); об'єктом (послуга, що надається, може бути надана тільки конкретним суб'єктом без існування будь-якої альтернативи); юридичним фактом, на підставі якого виникають дані правовідносини, – це звернення (клопотання), обов'язково в установленому законом порядку, фізичної або юридичної особи до уповноваженого суб'єкта; змістом правовідносини, що виникають між їх учасниками (після подання такого звернення в органа державної влади виникає обов'язок розглянути його, а суб'єкт звернення має право

вимагати його своєчасного розгляду); юридичними наслідками (після надання адміністративної послуги відбувається зміна в правовому статусі особи, яка звернулася до уповноваженого суб'єкта; способами захисту (оскарження дій органів державної влади можливе в порядку адміністративному або адміністративного судочинства) [1].

Слід зазначити, що залучення громадян до ухвалення рішень може саботуватися місцевою владою через незацікавленість у прозорості. Хоча в деяких випадках є намагання зробити процедуру ухвалення рішень більш демократичною, що призводить до певних наслідків – наприклад, збільшення часу, потрібного для вирішення питання. Так, розгляд багатьох звернень в органах місцевого самоврядування здійснюється різними комісіями, від яких залежить ухвалення рішення у справі. Проблема полягає в тому, що для функціонування цих комісій існують об'єктивні перешкоди, особливо на районному рівні: не вистачає представників відповідних органів чи установ, існують труднощі в забезпеченні їхньої регулярної присутності на засіданнях. Як правило, комісії збираються один раз на місяць, і тому в деяких випадках для вирішення навіть незначного питання потрібно чекати не менше місяця.

Отже, управлінське рішення, зокрема органу місцевого самоврядування, має бути результатом обдумувань, дій і намірів, висновків, міркувань, обговорень, постанов. Для ухвалення раціонального рішення виконавцям потрібні відповідальність, систематизація дій, організованість і спрямованість на реалізацію цілей управління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Адміністративна процедура та адміністративні послуги: Зарубіжний досвід і пропозиції для України / Центр політико-правових реформ / (відп. ред.), В. П. Тимошук (авт.-упоряд.). К. : Факт. 2003. 496 с.
2. Всесвітня декларація місцевого самоврядування // Місцеве та регіональне самоврядування України. К., 1994. Вип. 1–2 (6–7). С. 65–69.

3. Менеджмент для публічної влади: навч. посіб./ за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. М.П. Бутка. Ніжин: ТОВ «Вид-во «Аспект-Поліграф». 2011. 360с.
4. Міненко М.А. Публічне управління: теорія та методологія: монографія / М.А. Міненко. К.: Київ. нац. торг-екон. ун-т. 2014. 404 с.
5. Децентралізація влади: порядок денний на середньострокову перспективу. Аналітична доповідь. /Жаліло Я.А., Шевченко О.В., Романова В.В. та ін. К.: Національний інститут стратегічних досліджень. 2019. 115 с.

Лопушинський І. П., Ковнір О. І.

ПОСИЛЕННЯ ВПЛИВУ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ НА РІШЕННЯ ВЛАДИ ЧЕРЕЗ РЕФЕРЕНДУМИ ТА ОПИТУВАННЯ

Відповідно до статті 5 Конституції України носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ, який здійснює її безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування [1]. Зважаючи на це та враховуючи багатовікову історію українського державотворення та європейські традиції прямої демократії, при дальшій розбудові і реформуванні нашої держави слід впроваджувати та розширювати інструменти та механізми участі громадян у діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування. Конституції проголошено, що Україна є демократичною, соціальною, правовою державою (стаття 1), а утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (стаття 3) [1].

Нині в законодавчій базі України (Конституція України та Закон «Про місцеве самоврядування в Україні») із інструментів прямої демократії передбачено всеукраїнський та місцеві референдуми, проте механізм таких референдумів наразі нормативно (у вигляді окремих законів) не врегульовано.

Про потребу законодавчого врегулювання проведення всеукраїнського та місцевого референдумів ішлося в наших попередніх публікаціях [2; 3; 4].

Щодо механізмів інших інструментів прямої демократії в нашій державі наявна проблема законодавчого й нормативного врегулювання права українських громадян брати безпосередню участь в ухваленні рішень органами публічної влади.

Таким чином, назріла нагальна потреба надати можливість і сучасні інструменти впливу громадян України на рішення й діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування через референдуми та опитування.

Наразі ж привернемо увагу до потреби впровадження, крім референдумів, ще й такого сучасного інструменту впливу громадян на рішення й діяльність органів публічної влади, як опитування.

Для реалізації цього завдання народним депутатом України IX скликання М.В. Заремським 16 липня 2020 року було внесено до Верховної Ради України законопроект за № 3868 «Про надання змоги людям впливати на рішення влади через референдуми та опитування» [5].

Законопроект розроблено відповідно до вимог Конституції України з метою врегулювання правовідносин, пов'язаних із впливом громадян на рішення влади через референдуми та опитування, порядку їх проведення, встановлення результатів, опублікування та врахування результатів опитування громадської думки при ухваленні рішень органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

Законопроектом декларуються та встановлюються норми процедури, що дозволяє з'ясувати та враховувати ставлення громадян до проектів рішень органів публічної влади при їх ухваленні.

Основними положеннями законопроекту є те, що він:

- надає визначення термінам «електронне опитування», «інструменти електронного опитування», «результати електронного опитування»;
- пропонує запровадження інноваційних інструментів безпосередньої демократії;
- установлює коло державних органів, на які поширюється дія Закону;
- визначає коло питань для яких проведення опитувань є обов'язковим;
- визначає порядок проведення опитувань та розгляд й урахування результатів таких опитувань при ухваленні рішень;
- визначає орган, відповідальний за впровадження інструментів електронного опитування та терміни запуску цього механізму [5].

Таким чином, ухвалення цього законопроекту створить законодавчу базу для запровадження новітніх інструментів прямої демократії в Україні, сприятиме розвитку України як правової держави, а також належному становленню громадянського суспільства. Ухвалення стане каталізатором до самоусвідомлення українського суспільства як єдиного джерела влади, а також забезпечить йому нові важелі для безпосереднього впливу на управління державними та місцевими справами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. – К.: Українська правнича фундація, 1996. – 56 с.
2. Лопушинський І.П., Ковнір О.І. Народовладдя через референдум: нові законодавчі ініціативи Президента України // Ціннісний вимір політичної діяльності: Збірник наукових праць / Редколегія: Ю.М. Бардачов – голова, Ф.Г. Семенченко, О.М. Момоток та ін. – Херсон: вид-во ФОП Вишемирський В.С., 2020. – С. 11-15.
3. Лопушинський І.П., Ковнір О.І. Місцевий референдум в Україні: актуалізація проблеми на новому етапі державотворення // Державна політика щодо місцевого самоврядування: стан, проблеми та перспективи: Матеріали 10-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції / за наук. ред. Ю.М. Бардачова, І.П. Лопушинського, Р.М. Плюща. – Херсон: ХНТУ, 2019. – С. 102-104.

4. Лопушинський І.П. Референдум як форма партисипативної демократії // Проблеми міжнародних відносин: зб. наук. праць / наук. ред. Некряч А. І. та ін. Київ: КиМУ, 2019. Вип. 16. С. 234-265.
5. Про надання змоги людям впливати на рішення влади через референдуми та опитування: проєкт Закону України від 16 липня 2020 року №3868, унесений народним депутатом України М.В. Заремським. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=69509

Малахова Т. В., Биков Р. Ю.

РЕФОРМУВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ: ПЕРСПЕКТИВИ ЗАКОНОДАВЧОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ ПРОБЛЕМИ

Реформа місцевого самоврядування та територіальної організації влади (децентралізація влади) є однією із найбільш успішних трансформацій системи публічного врядування в історії сучасної України.

На початку 2020 року розпочався другий етап реформи, у результаті якого 12 червня 2020 року Кабінет Міністрів України затвердив оновлений адміністративно-територіальний устрій України базового рівня (утворено 1469 спроможних територіальних громад. Крім того, в Україні функціонує територіальна громада столиці нашої держави – міста Києва, що має особливий конституційно-правовий статус).

На основі зазначеного 17 липня 2020 року Верховна Рада України, реалізувавши виключні конституційні повноваження, ухвалила Постанову за №807-IX «Про утворення та ліквідацію районів», чим реорганізувала адміністративно-територіальний устрій субрегіонального рівня та утворила 136 збільшених районів, що стануть основою для організації та діяльності органів державної влади на місцях.

Вищезазначене зумовлює потребу реорганізації 490 районних державних адміністрацій у всіх адміністративно-територіальних одиницях

субрегіонального рівня України, приведення їх територіальної юрисдикції відповідно з чинним районуванням України, а також наділення їх належною юридичною правоздатністю, яка відповідала б актуальному стану суспільно-політичного дискурсу щодо ролі й місця місцевих державних адміністрацій в ієрархії органів виконавчої влади держави, а також поточним викликам і нетиповим проблемам, які органічно виникають під час реалізації державної політики на місцях.

Окрім того, після внесення 2 червня 2016 року змін до Конституції України (щодо правосуддя) та позбавлення органів системи прокуратури в Україні функцій (повноважень) щодо здійснення загального нагляду за дотриманням законності в правовій системі України утворився вакуум, коли відсутній належний правоможний суб'єкт – представник державної влади, який би через закон був уповноважений від імені та в інтересах держави на виконання частини другої статті 144 Конституції України звертатися до суду в разі виявлення невідповідності актів органів і посадових осіб місцевого самоврядування нормам Конституції України та законам України.

З огляду на зазначене та звертаючи увагу на недосконалість правового регулювання взаємовідносин місцевих державних адміністрацій та відповідних органів місцевого самоврядування у сфері виконання державними адміністраціями окремих повноважень місцевого самоврядування, а також системні прогалини в сфері забезпечення законності діяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування й очевидні дисбаланси системи стримування і противаг у відносинах між державою та місцевим самоврядуванням, потреба оновлення законодавства про місцеві державні адміністрації, ухваленого ще 1999 року, не викликає сумнівів.

З метою вирішення цієї проблеми народні депутати України IX скликання В. Безгін та ін. 30 жовтня 2020 року внесли до Верховної Ради України законопроект за № 4298 «Про внесення змін до Закону України «Про місцеві державні адміністрації» та деяких інших законодавчих актів України щодо реформування територіальної організації виконавчої влади в Україні» [1].

Як зазначають автори, метою ухвалення законопроекту є створення правових передумов та основ для функціонування місцевих державних адміністрацій префектурного типу до внесення відповідних змін до Конституції України (щодо децентралізації влади) та приведення законодавства про місцеві державні адміністрації відповідно із сучасними викликами, які постають перед посадовими особами обласних та районних державних адміністрацій під час виконання конституційних повноважень у межах відповідних районів та областей, а також реалізація конституційних положень щодо функціонування системи забезпечення законності під час здійснення органами та посадовими особами місцевого самоврядування своєї діяльності з метою збалансування системи стримування і противаг у частині дотримання Конституції України та законів України всіма суб'єктами публічної влади в державі [1].

Таким чином, метою ухвалення законопроекту є створення правових основ для діяльності реорганізованих районних державних адміністрацій та обласних державних адміністрацій відповідно до сучасних суспільно-політичних та фінансово-економічних реалій, а також відновлення функціонування системи із забезпечення законності в діяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування в Україні, установлені частиною другою статті 144 Основного Закону України.

Законопроектом пропонується внести зміни до низки законодавчих актів України, а Закон України «Про місцеві державні адміністрації» запропоновано викласти в новій редакції.

Загалом пропонується закріпити, що:

1) діяльність місцевих державних адміністрацій має базуватися на принципах: верховенства права, законності, прозорості, єдності державної політики, неперервності і наступності, субсидіарності, децентралізації та деконцентрації, підконтрольності, ефективності, а також сталого розвитку;

2) повноваження і завдання місцевих державних адміністрацій чітко розподілено в межах трьох ключових напрямків:

- координація територіальних органів (підрозділів) центральних органів виконавчої влади;
- забезпечення законності в діяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування;
- виконання окремих повноважень органів місцевого самоврядування (до внесення відповідних змін до Конституції України).

3) голови місцевих державних адміністрацій з 1 січня 2022 року мають стати державними службовцями, на яких поширюються всі заборони, обмеження, а також права й обов'язки, передбачені Законом України «Про державну службу»;

4) пропонується запровадити принцип ротації, який передбачає, що повноваження голів районних державних адміністрацій припиняються після закінчення трирічного строку їх діяльності в межах одного району з можливістю дальшого переведення (ротації) до іншої адміністративно-територіальної одиниці України;

5) має формуватися кадровий резерв голів місцевих державних адміністрацій;

б) запропоновано створити багаторівневу систему із забезпечення законності в діяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування, яка передбачає таке:

- акти сільських, селищних, міських рад територіальних громад, а також сільських, селищних, міських голів є предметом аналізу щодо їх відповідності Конституції України та законам України районними державними адміністраціями (орган із забезпечення законності районного рівня);

- акти районних рад є предметом аналізу щодо їх відповідності Конституції України та законам України обласними державними адміністраціями (орган із забезпечення законності регіонального рівня);

- акти обласних рад є предметом аналізу щодо їх відповідності Конституції України та законам України центральним органом виконавчої влади, який забезпечує законність актів органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб (орган із забезпечення законності центрального рівня) [1].

За наявності відповідних підстав орган із забезпечення законності може звернутися до органу та/або посадової особи місцевого самоврядування з вимогою про усунення порушення Конституції та законів України, а в разі відсутності належної реакції органу або посадової особи місцевого самоврядування – до суду про визнання відповідного акта незаконним та його скасування повністю або частково.

Окрім того, відповідно до законопроекту предметом аналізу щодо відповідності Конституції України та законам України є не всі акти місцевого самоврядування, а винятково ті, що є:

- 1) нормативно-правовими актами органів місцевого самоврядування, структурних підрозділів місцевих державних

адміністрацій у частині виконання ними окремих делегованих повноважень місцевого самоврядування;

2) індивідуальними актами, що ухвалюються органами місцевого самоврядування з питань відчуження майна територіальної громади або майна спільної власності територіальних громад району чи області, якщо таке відчуження здійснюється без застосування публічних конкурсних процедур, визначених законами України (далі – відповідні акти);

3) актами, що містять ознаки ухвалення рішень органами місцевого самоврядування поза межами їх компетенції;

4) актами, що стосуються конституційних прав, свобод та обов'язків людини і громадянина, та містять ознаки будь-якої дискримінації окремої особи та/або групи осіб [1].

Відповідні акти місцевого самоврядування може бути призупинено та/або скасовано виключно в судовому порядку. У зв'язку з чим Кодекс адміністративного судочинства України пропонується доповнити статтею 292-2, яка закріпить особливу (прискорену) процедуру судового провадження у справах щодо забезпечення законності під час здійснення місцевого самоврядування, відповідно до якої адміністративна справа щодо забезпечення законності вирішується окружним адміністративним судом за місцем знаходження відповідного органу місцевого самоврядування впродовж п'ятнадцяти днів з дня відкриття провадження у справі.

У той же час у випадках, де очевидними є ознаки незаконності акта органу місцевого самоврядування, а невжиття заходів із забезпечення законності може істотно ускладнити чи унеможливити виконання рішення суду щодо відновлення становища, що існувало до ухвалення відповідного акта, орган із забезпечення законності може невідкладно звернутися до

суду із клопотанням про вжиття заходів забезпечення позову, який розглядається не пізніше двох днів з дня його надходження.

Таким чином, ухвалення цього законопроекту дозволить продовжити другий етап реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади, чим уніфікує і приведе повноваження місцевих державних адміністрацій відповідно до Конституції України, а також сформує систему органів державної влади із забезпечення законності в діяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування, чим забезпечить реалізацію принципу верховенства права, гарантованого статтею 8 Конституції України, на території 1469 територіальних громад, 136 районів, 24 областей, міста Києва та Севастополя, а також Автономної Республіки Крим.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Проект Закону «Про внесення змін до Закону України «Про місцеві державні адміністрації» та деяких інших законодавчих актів України щодо реформування територіальної організації виконавчої влади в Україні». URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=

Мальцев У. В.

**МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК РЕСУРС
СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ**

Місцеве управління є більш наближеним до громадян рівнем здійснення публічної влади. Як система механізмів вирішення проблем локального значення, ця сфера передбачає максимально ефективне використання ресурсів, що знаходяться в розпорядженні муніципалітетів на потреби певної території і її жителів. Принцип субсидіарності, що закладено в основу здійснення влади на місцях є одним з ключових демократичних стандартів муніципального управління, який декларує: по-

перше, обмеженість втручання центрального рівня управління у вирішення питань місцевого значення; по-друге, максимальне залучення жителів безпосередньо до процесу здійснення влади на певній території. Виходячи з такого положення, місцеве самоврядування уявляється як сукупність інституційного каркасу, а також процедур і механізмів безпосередньої демократії, що забезпечують максимальний вплив населення на ухвалення рішень влади на локальному рівні. Функціонування обох названих елементів вимагає наявності відповідної правової бази. Водночас відведення законом певної сфери для місцевої ініціативи, спрямованої на забезпечення належного зв'язку між управлінням і самоорганізацією, є запорукою дотримання демократичних стандартів на місцях.

Регулювання суспільних відносин в організації життєдіяльності на місцевому рівні вказує на те, що самоврядування в Україні зазвичай відіграє роль державного управління нижчого, первинного чи місцевого рівня, що, виходячи з його природної сутності, не відповідає місії цього системного суспільного явища. За такого підходу з місцевого самоврядування «вимивається» його «самоврядний» сенс і фактично легалізується втручання місцевих органів виконавчої влади в його функціонування. Нівелювання самоврядної сутності, применшування її вагомості в організації життєдіяльності на місцевому рівні обмежує реалізацію прав місцевого самоврядування в контексті децентралізації державного управління та деконцентрації виконавчої влади, розвитку демократичних основ формування громадянського суспільства, ставить під загрозу його існування загалом. Цілком закономірно виникає потреба в його захисті [1].

Зі сказаного випливає, що відповідальність за ефективність системи місцевого самоврядування несуть не тільки органи управління, що

утворюють відповідну систему, але й члени територіальної громади. За таких умов необхідною вимогою є забезпечення тісної взаємодії між інститутами місцевої влади і громадянами. Забезпечення ефективності такої взаємодії вимагає наявності механізмів, що передбачають: зв'язок членів представницьких органів на місцях (депутатів місцевих рад) з територіальною громадою; прозорість функціонування органів місцевого самоврядування; відповідальність депутатів місцевих рад перед територіальною громадою; ефективність систем адміністрування місцевих ініціатив [2].

Якщо ефективна інституційна організація місцевого самоврядування – це, насамперед, сфера компетенції центрального рівня державного управління, що є відповідальним за створення для цього належних правових умов, то ефективність механізмів взаємодії між владою і населенням на місцевому рівні безпосередньо залежить як від правових основ, так і від обраних на місцях способів реалізації наданих законом можливостей. Для ефективного функціонування місцевого самоврядування потрібно збалансувати взаємини суб'єкта та об'єкта управління, чітко визначити компетенцію керуючої підсистеми з урахуванням вимог керованої підсистеми, тобто жителів конкретної території, оскільки основний вид діяльності органів місцевого самоврядування – підпорядкування діяльності підприємств і установ, розташованих на цій території, задоволення суспільних інтересів громадян.

Як відомо, ефективне управління територіальною громадою вимагає формування оптимальної структури управління, гнучкої, відповідної до особливостей управління на кожному управлінському етапі. Невід'ємним завданням органів місцевого самоврядування є віднаходження балансу між діяльністю органів державної влади, бізнес-структурами й установами

на території територіальної громади для максимально повного задоволення інтересів населення цієї території. Саме в цьому й полягає ефективність діяльності органів місцевого самоврядування.

Ведучи мову про обсяг і якість ресурсів, що використовуються місцевою владою, зазначаємо, що вона має, а точніше – може розпоряджатися величезною кількістю ресурсів через свою владну природу, проте не слід забувати, що будь-який ресурс є вичерпним. Якщо органи місцевого самоврядування використовують у своїй діяльності величезну кількість ресурсів, у широкому розумінні цього слова, проте населення територіальної громади не отримує від цього достатньої віддачі, то говорити про ефективність і суспільний розвиток неможливо. Відповідно, володіння ресурсами для місцевого самоврядування і залучення ресурсів до діяльності не є однозначним чинником ефективної роботи. Безперечно, населення зацікавлене в ефективному управлінні й максимальному задоволенні своїх потреб як прояву суспільного розвитку. Водночас вирішення цього питання вимагає розроблення відповідного механізму ефективного управління діяльністю територіальної громади, а також взаємодії органів місцевого самоврядування з територіальною громадою для забезпечення розвитку суспільної сфери останньої.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Серьогін С. М., Липовська Н. А. Громадівська активність як ресурс розвитку спроможності об'єднаних територіальних громад. Децентралізація влади в Україні: оцінювання результатів формування та розвитку самодостатніх громад : монографія / за заг. та наук. ред. С. М. Серьогіна, І. А. Чикаренко. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2019. С.24-32.
2. Пехник А.В., Кройтор А.В. Реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні в контексті становлення громадянського суспільства. *Актуальні проблеми політики*, 2020. №. 65. С. 68-75.

Оленковська Л. П.

НОВЕ БАЧЕННЯ РОЗВИТКУ СІЛ НА ХЕРСОНЩИНІ І ЗАКОНОДАВЧІ РЕАЛІЇ

Підготовку Концепції інклюзивного сільського розвитку Херсонської області «Нове українське село 2030» вітаємо як спробу звернути увагу на ту частину поселень, у якій проживає ледве не 50% населення області, оскільки планування розвитку будь-якої території важливо розпочинати із загальної концепції – системи поглядів, розуміння явищ і процесів; формулювання єдиного, визначального задуму. Документ підготовлено фахівцями Херсонської обласної державної адміністрації та ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України». Водночас, останнім часом планувальні документи, нормативно-правові акти готуються й ухвалюються без урахування реальних потреб соціальних груп, на які їх спрямовано.

Карл Поппер з цього приводу зазначав, що це «наука – знання об'єкта без суб'єкта».

Докладне ознайомлення з документом дає можливість виокремити три аспекти, на які слід звернути більше уваги при підготовці остаточної його редакції:

1. Неоднорідність системи сільських поселень Херсонської області.

Слід виокремити такі групи: поселення, розташовані в рекреаційній зоні, група поселень, розташованих на значній відстані від так званих точок економічного зростання – міст із населенням понад 50 тис осіб, та території, що утворюють агломерації з чисельністю населення менше 500 тис осіб. Особливу увагу до них передбачає Державна стратегія

регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695.

У документі закріплено основні підходи до планування:

- визначення територій, що потребують державної підтримки, планування їх розвитку на засадах інтегрованого підходу (поєднання галузевого та територіального підходу);
- обов'язкове врахування вимог містобудівної документації (Генеральної схеми планування території України, схем планування території на регіональному рівні, генеральних планів населених пунктів) під час здійснення державних інвестиційних програм/заходів.

У Стратегії як території у несприятливих умовах визначено сільські – територіальні громади, що одночасно мають такі характеристики, як щільність сільського населення нижча за 15 осіб на кв. кілометр, відстань до найближчих міст із населенням більше 50 тис. осіб понад 30 хвилин на автомобілі (орієнтовно 40 км автомобільними дорогами з твердим покриттям), чисельність населення скоротилася у період 2008-2018 років більш як на 30 відсотків. Саме такі території Стратегія визначає як такі, що потребують особливої уваги з боку держави та застосування спеціальних механізмів й інструментів стимулювання їх розвитку.

Цим параметрам на Херсонщині відповідають величезні території. На правобережжі – майже колишні увесь Великоолександрівський, Нововоронцовський, Високопільський райони та значна частина Бериславського району, що віднедавна увійшли до складу новоствореного Бериславського району. На Лівобережній частині Херсонської області – Генічеський, Іванівський, Новотроїцький райони, території яких увійшли до складу Генічеського району; Верхньорогачицький, Великопетиський райони в складі новоутвореного Каховського району; Чаплинський район у складі нового Скадовського району.

Вид поселень на цих територіях – переважно сільські населені пункти. Ті поселення, які мають статус міст, є малими, з населенням – до 50 тисяч осіб, а так звані селища – колишні селища міського типу – втратили найбільше населення за означений період і за своїми нинішніми параметрами також можуть вважатися територіями, що потребують особливої уваги. Більше того, значна частина означених територій лівобережної Херсонщини підпадає під ще один параметр територій, які потребують додаткової уваги з боку держави, – макрорегіон «Азов-Чорне море» – частина території України, що прилягає до морського узбережжя або узбережжя морських заток і лиманів у межах 30-кілометрової доступності. І частина цих же територій є прикордонними регіонами, що безпосередньо прилягають до державного кордону (із Туреччиною). Однак в умовах обмеженості ресурсів державного бюджету важко уявити, що найближчим часом держава буде спроможна спрямувати значні кошти, а власні кошти цих поселень «вимиваються» через невідповідність нормативно-правової бази та заявлених розвиткових тенденцій. Скасування отримання громадами інфраструктурної субвенції 2020 року – яскравий приклад того, як держава порушує взяті на себе зобов'язання щодо найзлиденнішої частини поселень.

2. Відповідність Концепції чинним тенденціям нормативно-правової бази, що регулює життєдіяльність насамперед сільських поселень.

Постійна увага автора до цих процесів дає можливість стверджувати, що впродовж останніх трьох років реальна економічна спроможність вищеперерахованих територій знижується через скорочення надходжень від плати за землю, яка є основним джерелом для місцевих бюджетів сільських громад.

Це, наприклад, упровадження нової нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення, що значно знизила доходи від цього виду платежів та податків саме для Херсонської області і жодним чином не компенсувала цих втрат, і збереження тенденції щодо відсутності будь-яких платежів для значної частини населення сільських населених пунктів. І, зрештою, Закон України «Про ринок землі» аж ніяк не сприятиме без окремої серйозної державної допомоги підтримці дрібних фермерів та кооперативів. Це швидше шлях підтримки латифундій, що остаточно закрий шлях до розвитку сільських територій в Україні.

Водночас, політика України в цьому питанні залишається декларативною, на відміну від більшості країн, що закріплюють у своїй політиці Цілі сталого розвитку ООН через максимального збереження землі за дрібними та середніми фермерами для досягнення успіху в суспільній інклюзії.

3. Економічні аспекти утримання інфраструктури сільських населених пунктів.

Усім відомо, що утримання сільської інфраструктури – соціальної та комунальної – стає майже неможливим за умови чинного Бюджетного кодексу. За безумовно високого рівня соціальної справедливості, що він забезпечує, реалізація будь-яких концепцій інклюзивного розвитку унеможливорюється через те, що Бюджетний кодекс діє тут і зараз, а будь-які ідеї та проєкти економічного розвитку мають відтермінований економічний, і тим більше – соціальний ефект.

У підсумку. Концепція – важливий та потрібний документ, що буде реалізовуватися лише за умови максимальної відповідності ідеї законодавчим умовам, пристосованості до біофізичного та природно-

ресурсного потенціалу конкретної місцевості, а також коли ідеї будуть ініціюватися знизу й підтримуватися політичними рішеннями зверху.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бородіна О. М. Інклюзивний сільський розвиток: науковий дискурс / О.М. Бородіна, І. В. Прокопа // Економіка і прогнозування. - 2019. - № 1. - С. 70-85. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econprog_2019_1_6
2. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки. постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. URL: kmu.gov.ua
3. Закон України «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві України» : <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-strategiyi-regionalnogo-rozvitku-na-20212027-t50820>
3. Концепція інклюзивного сільського розвитку Херсонської області «Нове українське село 2030». Проєкт.
4. Одарченко Ю.В. Про упорядкування сільської поселенської мережі, поглиблення принципів місцевого самоврядування у сільській місцевості та сприяння деурбанізації народонаселення : законопроект : URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/JF33W00A>
5. Оленковська Л.П. Місцевий економічний розвиток об'єднаних територіальних громад і державна політика у сфері земельних відносин // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування: 2019, URL: http://el-zbirn-du.at.ua/index/2019_2/0-40
6. Про пленарне засідання Генеральної Асамблеї ООН 17 грудня 2018 р. URL: <https://www.un.org/press/en/2018/ga12107.doc.htm>
7. Проєкт Закону про основні засади державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64742

Омельченко В. С.

ПРОБЛЕМА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОСАДОВИХ ОСІБ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В КОНТЕКСТІ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

За результатами місцевих виборів, що відбулися всією Україною 25 жовтня, ми побачили активність громадян. За даними Центральної виборчої комісії [1], близько 30 мільйонів громадян взяло участь у волевиявленні, щоб обрати депутатів місцевих рад і сільських, селищних, міських голів.

Як завжди, кандидати, які брали участь у виборах, застосовували одні й ті ж способи та методи передвиборчої гонитви, що в результаті призводять до різних конфліктів. Можна стверджувати, що вибори були прозорими, й така ситуація в період виборів є високим показником демократизму в Україні, що визнається в усьому світі.

Однак із кожними виборами можна побачити таку закономірність: громадяни при обранні свого кандидата все ж таки обирають кваліфікованих спеціалістів, які відрізняються від інших своєю фаховістю і мають результат у своїй професійній діяльності. Потрібно погодитися, що такий запит населення зріс завдяки реформі децентралізації. Це перше перезавантаження влади за новим виборчим законодавством та ще й після реформи територіального устрою. Досвід самоуправління, а головне – вироблені ним уміння – виховують у населення почуття громадської відповідальності за ухвалення рішень щодо місцевого розвитку [3, с. 7].

Крім того, слід пам'ятати, що перезавантаження влади автоматично запускає механізми часткової підготовки, перепідготовки, зміни спеціалізації та підвищення кваліфікації посадових осіб органів місцевого самоврядування, а також депутатів місцевих рад. Потрібно відзначити, що

інформаційні кампанії з підвищення обізнаності суті децентралізації реформуванням місцевого самоврядування, які проводилися впродовж останніх років, відіграли велику роль у формуванні громадської позиції, щодо управління місцевими справами.

Стало зрозуміло, що з'явилися перспективи розвитку, відкрилися нові можливості до економічної стабільності громади. Упровадження механізмів фінансової підтримки міжнародних партнерів України стали доступними для місцевих громад, але щоб скористатися перспективами розвитку громадам, потрібні кваліфіковані кадри на місцях.

Так сталося, що демократизація суспільного життя та розвиток ринкових відносин в українському суспільстві зумовлюють постійне ускладнення змісту й характеру управлінських функцій посадових осіб місцевого самоврядування. Збільшення уваги громадськості вносить відповідні зміни до вимог їхньої професійної підготовки. Отже, розвиток взаємодії громадськості та влади відбуватиметься не лише за допомогою механізмів участі, але й через посилення засобів контролю за діями місцевої влади.

О. Безуглий робить висновок, що основні ініціативи світових країн-лідерів щодо забезпечення сталості в розвитку належать органам місцевого самоврядування як найбільш ефективним органам управління справами місцевого значення [2].

Тому за результатами виборів можемо побачити, що існує запит населення в тому, що управління місцевими справами має здійснюватися сильною, кваліфікованою командою фахівців, які відповідатимуть запитам населення, а саме щодо забезпечення високої ефективності управління життєзабезпеченням територіальних громад; нормалізації дефіциту висококваліфікованих управлінських кадрів для органів місцевого самоврядування.

Тому публічна влада місцевого самоврядування має знати, які виклики постають на шляху новообраних посадових осіб місцевого самоврядування та що громада від цього очікує.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дані Центральної виборчої комісії [Електронний ресурс]. URL: https://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2019/wp095_2pt001f01=919pt049f01=2.html
2. Безуглий О.В. Територіальна громада в Україні: напрями та чинники сталого розвитку: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.04 / О.В. Безуглий; Харків. регіон. Ін-т держ. упр.; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Харків, 2008. 20 с. 2
3. Ровинська К. І. Принципи Європейської хартії місцевого самоврядування як основа формування місцевого самоврядування в Україні. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/DeBu_2013_1_31.pdf/

Піроженко Н. В.

**ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТ ЯК СКЛADOVA ЕФЕКТИВНОЇ
УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЛЬНОСТІ ПУБЛІЧНОГО СЛУЖБОВЦЯ**

Динамічний розвиток технологій, економіки та суспільства ставить перед будь-якою організаційною структурою дедалі нові й нові завдання, нерозв'язання яких може зашкодити їх успішному розвитку і навіть спричинити припинення їх функціонування.

Не дивно, що за таких вимог сьогодення однією із основних тенденцій в підвищенні ефективності управлінської діяльності на публічній службі став процес запозичення методів, технологій, а також різноманітного інструментарію зі сфери комерційної діяльності. Сьогодні той комплекс підходів і технологій менеджменту, що пройшов успішну апробацію в бізнес-структурах і став запорукою їх стабільного успішного

розвитку, достатньо активно запроваджуються в практику управління інших організацій, зокрема органів публічної влади.

Тобто відбувається все більше «розмивання» кордонів між комерційними та некомерційними організаціями, що зумовлює актуальність застосування у сфері публічного управління, де складність, рухливість і невизначеність зовнішнього середовища спонукає мобілізувати всі ресурси для вирішення поставлених завдань.

Розвиток України як суверенної держави об'єктивно зумовив потребу переведення соціально-економічних відносин в країні на принципово нові – ринкові, що неминуче пов'язано з поступовим відходом від командно-адміністративних методів переважно до економічних. Усе вищезазначене не може не впливати на трансформацію ролі публічного службовця як важливого елемента, що забезпечує ефективну роботу державного апарату. Можна стверджувати, що публічна служба, а особливо на рівні місцевого самоврядування, поступово стає сферою надання специфічних послуг.

Слід зазначити, що публічна служба має низку властивостей, що дозволяють їй бути стрижнем забезпечення повноважень органів публічної влади. Проте в той же час управлінська діяльність як соціальний різновид управління є складною і багатоманітною системою. Передумовою здійснення результативного менеджменту з позитивним синергетичним ефектом у будь-якому органі публічної влади дедалі стає формування й розвиток його інноваційного потенціалу.

Ураховуючи такі особливості діяльності публічного службовця, як значущість повноважень і відповідальність за ухвалені рішення; потреба надання своєчасних і професійних відповідей на численні звернення з боку інших органів влади або громадян, все це вимагає від нього, крім певного набору професійних знань, ще й самостійності в плануванні

власної діяльності. Окрім того, в умовах обмеженості в часі зростає актуальність розстановки пріоритетів, що особливо важливо для мультипроектної діяльності, яка характеризується виконанням найрізноманітніших завдань. Саме тому проблематика раціональної організації діяльності публічних службовців нині на часі й потребує активного вивчення й застосування через опанування методів, принципів та правил ефективного використання технологій тайм-менеджменту.

Під тайм-менеджментом (управлінням часом) будемо розуміти комплексну технологію, що спрямована на підвищення ефективності використання часу фахівця і, як наслідок, більшу віддачу від його праці. Ця технологія включає в себе різні методи планування й організації робочого часу, а також здійснення контролю за його використанням [2].

Унесення до регламентів діяльності органів публічної влади принципів тайм-менеджменту надасть можливості особливим чином інституціоналізувати певний набір технік з організації часу і забезпечити їх ефективне застосування. За таких умов істотно підвищується ефективність та раціональність роботи групи співробітників – наприклад, за рахунок уведення єдиного значення для певних категорій (наприклад, «здати звіт до кінця тижня» означає «до 16-30 п'ятниці»).

Крім зазначеного, одним із завдань реформування системи публічного управління наразі є формування ділової етики службовців, де важливим чинником якісної роботи організації є регламентація окремих видів діяльності – наприклад, потреби надати відповідь упродовж години або чітко вказати, до якого часу буде розглянута заявка, а також ухвалене відповідне рішення.

У науковій літературі визначають такі структурні елементи управління часом, як: інвентаризація часу за кілька робочих днів задля аналізу власного робочого стилю і виявлення причин появи дефіциту часу;

постійний аналіз використання часу, виявлення непродуктивності його витрат; систематичне планування робочого часу, робота над щоденними, щотижневими, місячними, квартальними й іншими видами планів; постійне розмежування та узгодження виробничих та особистісних планів; вироблення поважного ставлення до часу [1, с. 280-281].

Таким чином, управління часом публічного службовця здатне озброїти останнього потрібними інструментами і методами, допомогти виробити навички, що використовуються при виконанні поставлених цілей і завдань, а також реалізації проєктів. Водночас важливо розуміти, що «нав'язати згори» використання методів тайм-менеджменту неможливо, і тому, крім самотивації співробітників, зокрема і публічних службовців, важливе місце має посісти стимулювання та контроль за допомогою встановлення ключових показників ефективності діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Алюшина Н. О. Тайм-менеджмент: часова організація діяльності державного службовця: навч. посіб. з дистанц. курсу. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. К. НАДУ, 2012. 191 с.
2. Кеннеди. Д. Жесткий тайм-менеджмент: Возьмите свою жизнь под контроль. М. Альпина Паблишер, 2015. 199 с.

Полосьмак К. О.

ПАРЛАМЕНТСЬКИЙ ІНДЕМНІТЕТ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВОЛЕВИЯВЛЕННЯ НАРОДУ

Щодо сфери, яку охоплює індемнітет, то, як правило, вона полягає в свободі голосувань і висловлювання думок під час парламентських засідань. Натомість сфера захисту, що стосується «висловлення думок», належить до найбільш контроверсійних аспектів індемнітету. У більшості країн світу конституції та відповідні правові акти використовують

концепцію «висловлення думок» у контексті здійснення депутатських обов'язків. Ця практика, що, зокрема, має місце в таких країнах Європи, як Австрія, Бельгія, Греція, Італія, Люксембург, Португалія, дозволяє доволі широке тлумачення «здійснення депутатського мандата» – таке, що уможливорює застосування індемнітету до деяких заяв, зроблених і за межами парламенту. У Франції, Англії, Польщі індемнітет не поширюється на коментарі, зроблені членами парламенту в інтерв'ю ЗМІ, або на їхні думки, висловлені в доповіді, підготовленій у зв'язку з місією, що реалізується на прохання уряду та інших інститутів. Однак якщо такого роду доповідь робиться на прохання парламенту, індемнітет діє [4, с.15].

Особи, яких захищає привілей індемнітету, – це члени парламенту, уключаючи міністрів у країнах, де депутати можуть поєднувати роботу в уряді та депутатський мандат (зокрема це стосується Великої Британії). У багатьох країнах цей привілей поширено не лише на депутатів, а й на всіх осіб, що беруть участь у парламентських дебатах та процедурах, зокрема співробітників парламенту, свідків, які дають свідчення перед парламентськими комітетами, осіб, запрошених для виступу у парламенті. Крім того, абсолютний привілей свободи слова, тобто звільнення від будь-якого судового переслідування, як правило, також надається видавництвам і друкарням парламентських публікацій. У низці країн привілей свободи слова пов'язаний із здійсненням парламентського мандата, а не з місцем, де заяви були зроблені. Тому навіть якщо вислів пролунав у стінах парламенту, але не був зумовлений виконанням мандата, депутата може бути притягнуто до відповідальності.

Отже, ключовим моментом привілею «свободи слова», безумовно, є заяви, зроблені під час засідання палати або в комітетах, голосування, внесення препозиції, запитів. Вони охороняються абсолютним привілеєм

свободи слова. Як зазначалося вище, абсолютний привілей означає, що такі заяви або дії не може бути оскаржено в суді. Це стосується таких вчинків, які за інших обставин могли б стати приводом для порушення кримінальної справи, зокрема подання неправдивої чи конфіденційної інформації, наклепів. У деяких країнах, приміром в Австралії та Новій Зеландії, будь-яка особа, стосовно якої пролунала неправдива інформація, має право на офіційну відповідь і може вимагати внесення тексту свого виступу до офіційної стенограми засідання [1, с.14-15].

У деяких країнах депутатський індемнітет прирівнюється до винагороди чиновників вищого розряду (Японія, Франція, Фінляндія). До статусу депутата входять права, що забезпечують матеріальний бік їхньої діяльності. Сукупність цих прав визначається поняттям «індемнітет» і включає право на винагороду; право на користування послугами помічників-консультантів; право на транспортні витрати та витрати пов'язані з проведенням зустрічей з виборцями; інші права [2, с. 35].

Особи, які не є депутатами, також мають право залучатися до парламентської діяльності (наприклад, надаючи докази перед ухваленням рішення). Під час залучення до парламентської роботи такі особи, як і депутати, захищені нормами права на свободу слова. Однак участь не-депутатів не є підставою для поширення на них парламентських привілеїв. Це, зрештою, виняток, а не загальне правило (наприклад, у Німеччині та Бельгії імунітет поширюється на членів федеральних представницьких органів; в Австралії, Замбії, Індії, Кенії, Новій Зеландії – на осіб, які дають свідчення парламенту або комітету; в Австралії, Бангладеш, Індії, Замбії, ПАР – на службових осіб апаратів парламенту; в Іспанії – на омбудсмена; у Бельгії та Македонії – на міністрів).

Свобода висловлювань (індемнітет) передбачає захист від усіх форм відповідальності за дії, вчинені під час виконання депутатських функцій.

Тобто депутатів не можна притягнути до цивільної або кримінальної відповідальності за дії, захищені індемнітетом. Зарубіжне законодавство використовує різні терміни для позначення цього привілею: «службовий імунітет» в Австрії, «індемнітет» в Німеччині, «свобода висловлювань» в Ірландії, Мальті, Канаді, Нідерландах, Великій Британії тощо.

На основі принципу індемнітету конститується специфічна форма депутатських привілеїв, спрямована на захист позиції парламентарів, особливо під час відносин з органами виконавчої влади. Практика парламентаризму демонструє, що запровадження таких застережних заходів не є безпідставним. Індемнітет захищає парламентарів від будь-яких впливів з боку держави та її органів, а також з боку індивідів, що намагаються чинити незаконний тиск. Це зумовлює звільнення депутатів від участі у судових засіданнях [3, с. 65].

Крім того, індемнітет передбачає додатковий захист для депутатів під час висловлення позиції, що суперечить позиції більшості в парламенті. Висловлення позиції виборців, які делегували депутата до парламенту, навіть якщо вони і становлять меншість населення, має велике значення, оскільки вони мають право на частину національного суверенітету в умовах плюралістичної демократії. Це фактично означає, що індемнітет передбачає захист тієї конфігурації парламенту, що виникла за результатами виборів, а також вираження нею спільної волі громадян.

Індемнітет захищає членів парламенту від більшості видів покарання (кримінального, цивільного, адміністративного) за дії, вчинені у період виконання парламентських обов'язків. Так, у Бельгії, Канаді, Данії, Німеччині, Єгипті, Угорщині, Франції, Італії, Португалії, Великій Британії, Швейцарії індемнітет передбачає захист від усіх видів переслідування; у Новій Зеландії та Індії — від цивільного, але не кримінального

переслідування; у Гвінеї та Словенії – від кримінального, але не цивільного переслідування.

На підставі сказаного можна зробити висновок про персональний характер такого привілею: по-перше, індемнітет є свободою конкретного депутата, а не парламенту загалом; по-друге, він не поширюється на інші категорії чиновників, крім парламентаріїв (із цього правила, щоправда, є винятки: у Бельгії та Гвінеї індемнітетом захищені міністри; у Великій Британії, Швейцарії, Канаді, Кенії, Нідерландах, Новій Зеландії – усі учасники парламентських дебатів і розслідувань; у Намібії, Шрі-Ланці, Кенії, Замбії, Бангладеші – службові особи апарату парламенту; на Філіппінах – помічники членів парламенту).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конончук С. Г. Мандат депутата у сучасних демократіях: права та відповідальність. Дослідження проблеми. Укр. незалеж. центр політ. дослідж. К. Агентство «Україна», 2011. 96 с.
2. Чепель О.Д. Депутатський індемнітет: за українським та зарубіжним законодавством. Науковий вісник Чернівецького університету. 2010. Випуск 550. Правознавство. С. 33-36.
3. Шаповал В. М. Зарубіжний парламентаризм. К. Видавництво «Основи», 1993. 143 с.
4. Юркевич Х. І. Представницький мандат у конституційній теорії та практиці: вітчизняний та зарубіжний досвід. Київ, 2015. 20 с.

Польська Л. О.

ЗЕМЕЛЬНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Проблеми управління земельними ресурсами в умовах децентралізації влади є досить актуальними. Земельні ресурси є основою господарсько-виробничої діяльності сільських територіальних громад.

Тому прискорення процесу передання повноважень у сфері земельних відносин місцевим органам влади є запорукою наповнення місцевих бюджетів, фінансової стабільності та економічної спроможності місцевих територіальних громад.

31 січня 2018 року Уряд схвалив розпорядження № 60-р щодо передання земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності до комунальної власності об'єднаних територіальних громад (далі – ОТГ), за яким відповідно до Розпорядження доручається Держгеокадастру розпочати з 1 лютого 2018 року передання всіх земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності в комунальну власність відповідних ОТГ, крім тих, які не можуть бути передані до комунальної власності. У разі якщо земельні ділянки не сформовано, Держгеокадастру доручається забезпечити їх формування шляхом інвентаризації. До передання земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності до комунальної власності розпорядження землями сільськогосподарського призначення при передаванні в користування (виключно шляхом проведення аукціонів) або до власності, здійснювати за погодженням з об'єднаними територіальними громадами та після ухвалення ними рішення. Завдяки так званій земельній децентралізації – переданню земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності до комунальної власності відповідних ОТГ, буде чітко і прозоро сформовано дохідну частину місцевих бюджетів у частині плати за землю. Це досить важливе рішення для сільських громад щодо фінансового самозабезпечення та планування свого майбутнього розвитку. Передання земель сільськогосподарського призначення державної власності поза межами населених пунктів буде проводитися згідно зі статтею 117 Земельного кодексу всім територіальним громадам, сформованим відповідно до

постанови Верховної Ради України від 17 липня 2020 року. Ідеться про понад 2 млн га землі. Проте землі сільськогосподарського призначення потрібні передусім сільським ОТГ, і тому слід законодавчо розподілити сільські й міські територіальні громади, а в Розпорядженні Уряду наголосити, кому саме вони передаються, щоб не було колізії в Законі. Зрозуміло, що наповнення бюджетів міських ОТГ більшою мірою надходить від податку на доходи фізичних осіб (далі – ПДФО) та інших податків та зборів через більшу кількість та густоту населення міст. Для сільських територіальних громад – надходження від ПДФО в бюджеті набагато нижчі, ніж у містах, і вони не дають можливості динамічному розвитку сільської громади та її самозабезпечення, тому саме надходження від плати за землю й можливість розпорядження землями сільськогосподарського призначення зможуть значно наповнити бюджети сільських ОТГ і поліпшити ситуацію на селі.

Одночасно з переданням державних сільськогосподарських земель сільським ОТГ доцільно передати повноваження місцевих органів виконавчої влади у сфері управління земельними ресурсами органам місцевого самоврядування (далі – ОМС). Таким чином, на місцевому рівні управління земельними ресурсами повністю буде здійснюватися виконавчими органами місцевої ради, а за органами виконавчої влади – закріплено нагляд і контроль за дотриманням законодавства у сфері раціонального використання та охорони земель.

Як відомо, реформа децентралізації влади надає широкі повноваження та можливості ОМС щодо планування та управління власним місцевим розвитком громади. Саме тому передання державних земель сільськогосподарського призначення до комунальної власності сільських ОТГ надасть можливість зміцнити економічне зростання громад, сприятиме поліпшенню інфраструктури, створенню та підтримці

соціальних об'єктів культурного розвитку громади, плануванню соціально-економічної структури розвитку територіальної громади, захисту прав місцевих жителів, фермерів та підприємців на реалізацію прав землекористування, а також спонукатиме молодь брати активну участь у розбудові сільських територій через створення робочих місць і можливості самореалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Василенко О.П., Дяченко М. І. Децентралізація влади і її наслідки для громади. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. № 4. URL : http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/4_2018/36.pdf (дата звернення: 12.09.2020).
2. Децентралізація влади: порядок денний на середньострокову перспективу: аналіт. доп. / [Жаліло Я. А., Шевченко О.В., Романова В.В. та ін.]; за наук. ред. Я.А.Жаліла. Київ: НІСД, 2019. 192 с.
3. Децентралізація дає можливості (2020). URL: <https://decentralization.gov.ua/about> (дата звернення: 03.09.2020).
4. Заяць Т. А. Розвиток сільських поселень України в умовах децентралізації: можливості та ризики. Демографія та соціальна економіка. 2017. № 3. (31). С. 48-60. Doi: <https://doi.org/10.15407/dse2017.03.048> (дата звернення: 10.09.2020).
5. Земельний кодекс України від 25 жовт. 2001 р. № 2768-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>. (дата звернення: 10.09.2020).
6. Питання передачі земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності у комунальну власність об'єднаних територіальних громад: Розпорядження від 31 січня 2018 р. № 60-р Київ. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pitannya-peredachi-1> (дата звернення: 11.09.2020).
7. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 р. № 157-VIII в редакції від 19.03.2017 р., підстава 1851-19. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua> (дата звернення: 12.09.2020).
8. Про утворення та ліквідацію районів: Постанова Верховної Ради України від 17.07.2020 № 807-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-IX#Text> (дата звернення: 08.09.2020).
9. Россоха, Володимир, Плотнікова Марія, Розвиток сільських територій України в умовах децентралізації управління: стан, проблеми,

- перспективи. Економічний дискурс, Міжнародний науковий журнал, 2019, Випуск 4. С. 41-53.
10. Рябоконт В. П. Децентралізація – шлях до розвитку сільських територій в Україні. Економіка АПК. 2020. № 1. С. 6-17. URL:<https://doi.org/10.32317/2221-1055.202001006> (дата звернення: 11.09.2020).
11. Рябоконт В. П. Формування стійкої сільської поселенської мережі та об'єднаних територіальних громад. Економіка АПК. 2019. № 2. С. 6-18. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201902006> (дата звернення: 09.09.2020).
12. Талавиря М. П., Горай А. О. Розвиток сільських територій в умовах децентралізації. Економіка АПК. 2018. № 11. С. 75-79. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201811075> (дата звернення: 07.09.2020).

Прокопенко Л. Л.

ПОВНОВАЖЕННЯ ВОЄВОДИ В ПОЛЬЩІ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

У результаті адміністративної реформи 1999 року найбільшими територіальними утвореннями в Польщі стали 16 воєводств, на рівні яких діють як органи самоврядування, так і державні адміністрації. Державне управління на території воєводства згідно із Законом «Про воєводу і урядову адміністрацію в воєводствах» здійснює воєвода, якого призначає та звільняє голова Ради Міністрів за поданням міністра, відповідального за справи публічної адміністрації. На посаду воєводи може бути призначена особа, яка: 1) має польське громадянство; 2) має ступінь магістра або рівноцінну освіту; 3) гарантує належне виконання обов'язків воєводи; 4) не була засуджена за умисний злочин або навмисне фіскальне правопорушення; 5) користується повними публічними правами; 6) користується бездоганною репутацією [1].

Воєвода є: представником Ради Міністрів у воєводстві; зверхником об'єднаної урядової адміністрації у воєводстві; органом об'єднаної

урядової адміністрації у воєводстві; органом нагляду за діяльністю органів місцевого самоврядування; органом урядової адміністрації у воєводстві, до юрисдикції якого належать всі справи, пов'язані з державним управлінням у воєводстві і не віднесені до повноважень інших органів урядової адміністрації; представником Державного казначейства тощо [1].

Як представник уряду він відповідає за реалізацію урядової політики на теренах воєводства, зокрема:

- пристосовує до місцевих умов загальні цілі політики уряду, координує й контролює виконання завдань, що впливають з них;
- забезпечує взаємодію всіх організаційних ланок державного управління та самоврядування і керує їх діяльністю у сфері запобігання загрози життю, здоров'ю або майну чи загрозам середовищу, безпеці держави й підтриманню громадського порядку, захисту громадянських прав, запобігання надзвичайним ситуаціям і усунення їх наслідків на засадах, що окреслені в законах;
- оцінює стан захисту воєводства від повені, розробляє оперативний план захисту від повені, оголошує та скасовує готовність та протиповеневу тривогу;
- виконує та координує завдання у сфері оборони та безпеки держави та антикризового управління, що впливають із окремих законів;
- подає Раді Міністрів через міністра, відповідального за справи публічної адміністрації, проекти урядових документів щодо справ воєводства;
- виконує інші завдання, передбачені в законах або поставлені Радою Міністрів чи головою уряду;
- представляє Раду Міністрів на державних урочистостях і під час офіційних візитів у воєводство представників зарубіжних держав;

- співпрацює з органами інших держав або міжнародними урядовими та позаурядовими організаціями на засадах, визначених міністром закордонних справ [1].

Воєвода виконує контрольні функції. Він контролює:

1) виконання органами загальної урядової адміністрації у воєводстві завдань, що випливають з законів та інших правових актів, розпоряджень Ради міністрів та доручень голови уряду;

2) виконання завдань органами місцевого самоврядування та іншими суб'єктами у сфері урядової адміністрації, що реалізується ними на підставі закону або угоди з органами урядової адміністрації.

Цей контроль здійснюється з позицій законності, господарності, доцільності й ретельності – щодо діяльності органів урядової адміністрації та інших суб'єктів; законності, господарності і ретельності – відносно діяльності органів територіального самоврядування [1].

Нагляд за діяльністю самоврядування воєводства здійснюють Голова Ради Міністрів і воєвода, а в бюджетній сфері – регіональна рахункова палата [2].

Механізм організації нагляду за діяльністю органів територіального самоврядування викладено в розділі 7 Закону «Про самоврядування воєводства». Він передбачає, що маршалек воєводства упродовж 7 днів зобов'язаний подати воєводі рішення сеймику або правління воєводства. Рішення, яке суперечить законодавству, вважається недійсним. Про його недійсність загалом або в певній частині орган нагляду повідомляє не пізніше 30 днів від дня отримання рішення. Розпочинаючи провадження у справі визнання недійсності рішення, орган нагляду може призупинити його виконання. Остаточне рішення ухвалюється адміністративним судом. Голова Ради Міністрів має право в разі систематичного порушення Конституції та законів, неефективного виконання громадських завдань і

відсутності надії на швидке виправлення ситуації розпустити органи територіального самоврядування і призначити на термін до двох років комісарське правління [2].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ustawa o wojewodzie i administracji rządowej w województwie z dnia 23 stycznia 2009 r. – Tryb dostępu: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20190001464>. – Nazwa na ekranie.
2. Ustawa o samorządzie województwa z dnia 5 czerwca 1998 r. Tryb dostępu: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19980910576/U/D19980576Lj.pdf>. – Nazwa na ekranie.

Проніна О. В., Федько Н. А.

КОРУПЦІЯ ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ФЕНОМЕН

На сьогодні в Україні проблеми формування та реалізації антикорупційної політики є одними з найактуальніших, оскільки масштаби поширення корупції становлять реальну загрозу національній безпеці та демократичному розвитку. Без перемоги над корупцією як системою суспільних відносин Україна ніколи не зможе забезпечити безпеку своїх громадян, мати високий рівень життя, побудувати ефективну економіку і правову демократичну державу, захистити свій суверенітет, стати конкурентоспроможною серед розвинутих країн світової спільноти.

Звертаючись до теоретичного аспекту досліджуваної проблеми, слід розкрити семантичну інтерпретацію явища корупції як складного соціального феномену, що має глибокосистемний характер.

Дослідники корупцію сміливо називають «соціальної чумою» ХХІ століття. Це справжня загроза багатьом основам державності, суспільства, особистості та національній безпеці країні. Вона є чільним чинником

зростання тіньового сектору економіки й політики держави, руйнує моральні й етичні принципи громадян та підриває авторитет і престиж державної влади на всіх її рівнях. [1, с. 151]. Унаслідок корупційних правопорушень відбувається ущемлення прав і законних інтересів громадян, організацій, завдається колосальний матеріальний збиток.

Небезпека корупції виникає тоді, коли державні, муніципальні службовці та інші особи, уповноважені на виконання державних функцій (чиновники, депутати, судді, співробітники правоохоронних органів, адміністратори, екзаменатори, лікарі тощо), які володіють дискреційною владою – владою над розподілом певних ресурсів, що особисто їм не належать, розподіляють їх на свій розсуд.

Головним стимулом до корупції є можливість отримання економічного прибутку, пов'язаного з використанням владних повноважень, а головним стримувальним чинником – ризик викриття і покарання. Різні прояви корупції мають різну етичну оцінку: одні дії вважаються злочинними, інші – усього лише аморальними [2, с. 81].

Боротьба проти корупційних проявів є частиною ширшої боротьби заради створення ефективної, чесної й дієвої системи управління. Реформатори мають спрямувати зусилля не стільки на протистояння корупції як такої, скільки на усунення її негативного впливу на суспільство загалом.

Для забезпечення комплексного дослідження механізмів формування та реалізації антикорупційної політики держави доцільно розглянути питання сутнісно-елементної комплектації визначення «корупція» з погляду різних галузей наук.

Корупція акумулює в собі філософські, соціальні, правові, фінансові характеристики. Проте в осягненні цього феномену важливо не тільки

зрозуміти, чим він є насправді, а й відшукати дієві шляхи спочатку для зниження його рівня, а потім і ліквідації причин, що породжують корупцію, усунення живильного середовища, де вона розквітає.

В українському сучасному суспільстві корупція стала нерозривною частиною економічного, політичного, соціального й культурного життя населення. Виступаючи вже не стільки кримінальним феноменом, скільки загальнодержавним негативним чинником корозії нації, вона підриває авторитет усіх гілок державної влади, руйнуючи державність і призводячи до все більш глибокого підриву суспільної безпеки [3, с. 99].

Серед дослідників існує думка, що корупція є індикатором хворобливості свідомості суспільства. Одним із її симптомів часто виступає відвертий цинізм громадян, коли в суспільстві переважають подвійні стандарти: корупцію всі зневажають і вважають ганебним явищем, але залюбки користуються виробленими нею механізмами для досягнення мети.

Для України корумпованість майже всіх сфер життєдіяльності перетворилася на найсерйознішу проблему, нерозв'язання й загострення якої суттєво погіршує міжнародний політичний імідж нашої країни.

Для того щоб дослідити корупцію як соціальний феномен і виявити реальні можливості її викорінення, потрібно звернутися до історії поняття «корупція» й розглянути всі етапи становлення сучасного значення цього складного і багатогранного явища.

Дослідження історичних аспектів зародження та розвитку корупції в стародавньому світі яскраво продемонстрували, що феномен корупції існує з найдавніших часів, має соціально негативний контент, є самодетермінуючим і системно-структурним явищем.

Українське законодавство дає формулювання поняття «корупції» в Законі України «Про запобігання корупції» № 1700-VII від 14.10.2014 р.: «Корупція – використання особою, зазначеною в частині першій статті 3 Закону, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або ухвалення такої вигоди чи ухвалення обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам із метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей» [4].

Масштабність корупції зумовлює потребу уточнення та розширення наведеного визначення з акцентуванням на всеохопну дію цього явища, адже корупція включає в себе не тільки хабарі й «відкати», а й практики вищого рівня: «захоплення держави» – вплив груп інтересів на формування державної політики; «захоплення бізнесу» – установлення неформального контролю держави над різними секторами економіки через пряме адміністративне втручання або незахищеність прав власності; розподіл сил і ресурсів держави; вплив на регулювання взаємовідносини з іншими країнами (холодна війна) тощо.

У межах наведеного корупцію у вузькому сенсі слід розглядати як будь-яку дію, що спрямована на досягнення або отримання будь-яких пільг, привілеїв або вигід шляхом нелегальних змов і хабарів.

Отже, корупція є негативним явищем, що отруює суспільне життя будь-якої держави. Проблеми корупції залишаються одними з найболючіших у системі органів державної влади. Вони гальмують її розвиток, а запобігання та дієва протидія корупції не завжди базуються на розумінні причин її виникнення.

Таким чином, відсутність однозначного визначення корупції навіть у міжнародних документах свідчить про багатогранність і суперечливість цього явища. Саме тому виникає потреба конкретизації змісту елементів сутнісного наповнення дефініції «корупція», що дало б змогу найбільш повно схарактеризувати це явище та визначити спонукальні чинники.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Невмержицький Є.В. Корупція в Україні: причини, наслідки, механізми протидії : монографія / Є.В. Невмержицький. – К. : КНТ, 2008. – 364 с.
2. Санжаровець В.М. Корупційний делікт у контексті глобалізаційних трансформацій / В.М. Санжаровець // Вісник Національного авіаційного університету. – 2012. – № 2. – С. 80 – 84.
3. Петрова А.С. Корупція як соціально-правовий феномен / А.С. Петрова // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. – 2015. – № 4. – 96 – 102
4. Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700 – VII [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700> – 18.

Пронюк Ю. Н.

ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВЛАДИ У ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

За будь-якої системи політичних відносин, за будь-якого сучасного типі економіки держава так чи інакше втручається й бере участь у соціально-економічному житті суспільства, адже вона сама є продуктом цього суспільства. У кожної країни є відповідні економічні й соціальні функції, і тому можна погодитися, що до економічної функції держави будь-якого типу входить закріплення й охорона різних форм власності, підтримання конкуренції. Це передусім забезпечення соціально-економічного клімату, що сприяє оптимальному функціонуванню

ринкової економіки, а також впливу на її суб'єкти з метою ефективного розвитку за допомогою відповідних механізмів.

Сюди ж належить й антимонопольна політика, підтримка конкуренції, а також заходи, спрямовані на підтримку і збереження прийнятних умов для відтворення природної і соціальної інфраструктури. Посеред таких викликів є посилення впливу глобалізації, кардинальна зміна диспозиції геополітичних сил і пов'язана з цим загальна нестабільність. Конкретна інституційна модель, що обрана для розроблення й реалізації системи державного управління, залежить від безлічі чинників [2]. Захист від реальних і потенційних зовнішніх загроз має здійснюватися шляхом обґрунтованої інтеграції економіки в глобальний економічний простір, здійснення багатовекторної економічної політики, диверсифікації імпорту сировинних й енергетичних ресурсів, розширення географії експорту.

Межею максимальної величини втручання держави в економічні процеси можна визначити як функцію від забезпечення державою мінімального прожиткового рівня, визначеного за економічно багатою країною, або залежно від рівня доходів громадян промислово розвинених країн. Цю функцію будь-яка держава має забезпечувати своїм громадянам, оскільки вона збирає з них податки. Прагнення підприємництва досягати своїх інтересів є головною рушійною силою економічного розвитку, збільшуючи в підсумку добробут суспільства загалом.

В економіках періоду трансформації існує більш-менш значний за своїми масштабами державний сектор. Його розміри можуть бути критерієм проведення державою тієї чи іншої соціально-економічної політики в період спаду або підйому. Це також і усунення негативних наслідків ринкового механізму, і насамперед безробіття та інфляції. Така діяльність виконується державними органами для забезпечення

перерахованих функцій, здійснюваних за допомогою відповідних механізмів. Поки що людству не вдалося придумати досконалу модель державних і владних відносин, яка була б ефективною, життєздатною, справедливою, подобалася б усім і рівною мірою відбивала б інтереси всіх без винятку соціальних груп.

Ринкова політика уособлює господарську свободу, що полягає в свободі споживача купувати товари і в свободі підприємця виробляти та продавати товари на свій розсуд. Завдяки цьому ринкова система стимулює економічне зростання, технічний прогрес, підвищує продуктивність праці, знижує витрати на виробництво і ціни. Про ефективність державного управління можна стверджувати за рівнем національної конкурентоспроможності. Слід наголосити, що саме чинник державного управління показує той ступінь, у якому державна політика сприяє конкурентоспроможності.

Саме інфраструктура стає ключовим ресурсом у забезпеченні конкурентоспроможності держави в майбутньому, це спонукає розвивати сучасну технологічну інфраструктуру [1]. Велике значення має ефективне державне управління, здатне використовувати нові технологічні досягнення всього світу з вигодою для своєї національної економіки. В умовах науково-технічної революції державне управління набуває нової ролі, основні функції держави ускладнюються. Оскільки держава є одним з основних суб'єктів соціально-економічних перетворень, зовнішньоекономічні виклики адресовані насамперед державі. Під світовою економікою розуміється економіка, що перебуває в залежності від чинників зовнішнього середовища, взаємопов'язана і взаємозалежна від інших суб'єктів глобального ринку.

У новому економічному просторі відбувається низка об'єктивних процесів, що позначаються на ефективності державного управління.

Державне управління об'єктивно змінюється під впливом інформаційних технологій, активно йде пошук нової моделі державного устрою, питання державного суверенітету потрапляють до переліку найбільш злободенних проблем. Посилюється вплив глобальних і транснаціональних ініціатив окремих груп, інтеграція виявляється в регіональних масштабах, у виникненні схильних до трансформації просторів, де кількість держав не тільки не скорочується, а й навпаки – збільшується.

Головними суб'єктами світогосподарських зв'язків стали транснаціональні корпорації, що ставлять часом власні інтереси вище від національних. Для суспільства першочергове значення має збереження властивого йому й тільки йому способу життя; для держави ж визначальним є повнота її публічної влади та шляхи застосування. У той же час суспільство має власні механізми гарантування безпеки для підтримки нормальних суспільних відносин, установлених нормативно-правовими актами, що забезпечують достатній рівень особистої безпеки всіх членів і самого суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Козак Ю., Шпорек Т., Молендовські Є. Міжнародна торгівля: підручник. В-во Центр навчальної літератури, 2015. 272 с. URL: https://pidru4niki.com/1613102363732/ekonomika/mizhnarodna_torgivlya.
2. Мантур-Чубата О.С. Організаційно-економічний механізм управління ризиками зовнішньоекономічної діяльності підприємства: дис. ... к. е. н.: 08.00.04. Х., 2015. 239 с.

Пурнак В. П.

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ ЧИННИКИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВЛАДИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ З МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ МОТИВАЦІЇ МОЛОДІ ДЛЯ СЛУЖБИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ГВАРДІЇ

Готовність до служби в національній гвардії є наслідком синтезу соціально-психологічної, професійної та емоційно-вольової готовності, має соціально зумовлений характер і визначається ступенем включення в діяльність, об'єктивно призводить до формування потрібних якостей. Завданням національних гвардійців на етапі служби в лавах національної гвардії є формування ціннісно-смислового відношення до виконання службових обов'язків, підвищення усвідомленості процесу проходження служби в лавах національної гвардії, підвищення соціальної зрілості.

Зазначене має полягати в підвищенні психологічної готовності до проходження служби в національній гвардії, оптимізації адаптаційного процесу до такого життя, формуванні соціально-значущих настанов для виконання служби. Серед характеристик стану й розвитку виокремлюються характер внутрішніх загроз безпеці держави, теоретичні основи розвитку національної гвардії, педагогічна наука, відношення суспільства до національної гвардії. Для забезпечення такої позиції потрібно використовувати можливості відповідної інфраструктури й виконати серйозну роботу з узгодження державних потреб з очікуваннями соціальних груп і громадських інститутів [3].

Позитивному ставленню до служби в національній гвардії сприяє матеріальна забезпеченість, активна участь у процесі виховання громадянського обов'язку. Метою морально-психологічного становлення нацгвардійців є оптимізація морально-психологічної адаптації, результатом якої стає ефективна взаємодія з колективом національної

гвардії та здійснення службової діяльності. Таку діяльність має бути спрямовано насамперед на формування позитивного іміджу національної гвардії, формування ціннісних засад щодо виконання службового обов'язку.

Головною складовою морально-психологічної готовності до проходження служби в лавах національної гвардії є адаптаційний потенціал особистості, а володіння й управління ресурсами може надавати взаємного впливу. Моральна готовність до служби в національній гвардії є потужним профілактичним чинником асоціальних явищ у нацгвардійському середовищі, посттравматичних розладів, негативних емоційних станів, пов'язаних з труднощами служби. У практичному плані такі клуби допомагають державним інститутам вирішувати завдання підготовки резерву сил національної гвардії.

Соціальні гарантії забезпечують умови розвитку потреб і здібностей, умови професійного зростання, оновлення всієї системи життєдіяльності нацгвардійця. Система таких гарантій формує додаткові компоненти, що визначають захисні функції держави, інтегрується вся система відповідних гарантій, а також створюються умови відновлення і саморозвитку їх потенціалу. Соціальний захист здійснюється в результаті розроблення й законодавчого закріплення соціально-економічних гарантій, які одночасно є передумовою і базою забезпечення процесів відновлення і розвитку потенціалу національних гвардійців, створення рівних умов для службовців національної гвардії.

Важливою є орієнтація виховання дисциплінованості та відповідальності як тривалого і цілеспрямованого процесу на вироблення власної поведінки відповідно до прийнятих норм у лавах національної гвардії. Визначальними й головними компонентами готовності до служби в лавах національної гвардії є розуміння цінності такої служби, стійкість

психіки, готовність і здатність зберігати високу інтелектуальну стійкість до несприятливих впливів навколишнього середовища [1].

У зв'язку з цими об'єктивними обставинами актуалізується потреба домінанти суб'єктивного людського чинника, він відбиває можливість мобілізації нацгвардійцям своїх внутрішніх ресурсів, що можна використовувати для досягнення більш вигідної соціальної позиції. Соціально-психологічна адаптація до служби в національній гвардії зумовлює відносно самостійні процеси послідовного входження спочатку в колективи навчальних підрозділів, а потім — у колективи діючих підрозділів.

Моральна готовність до служби в лавах національної гвардії є потужним профілактичним чинником асоціальних явищ у відповідному середовищі, посттравматичних розладів, негативних емоційних станів, пов'язаних із труднощами служби. Сукупність впливів залежить від якості засвоєння нових соціальних функцій, рівня соціального входження національного гвардійця до нової соціальної групи [2]. Система соціального захисту нацгвардійців полягає в здійсненні державної діяльності, спрямованої на реалізацію комплексу завдань, пов'язаних із підтримкою і реалізацію соціально-економічних гарантій.

Цей процес уособлює алгоритм конструювання послідовних прогресивних змін, що забезпечують розвиток фізичних і духовних сил службовців нацгвардії: вони мають отримувати додаткові матеріальні виплати, що постійно збільшуються, зважаючи на інфляційні зміни. Система соціального захисту має здійснювати регулятивний вплив на професійну діяльність, удосконалювати соціально-економічні відносини.

В умовах трансформації громадянського суспільства створюються передумови оновлення всієї системи соціального захисту населення, забезпечення соціально необхідних умов відновлення потенціалу

національної гвардії. Формування диспропорцій у системі стимулювання праці національних гвардійців веде до зростання соціальної напруженості, гальмування процесів саморозвитку нацгвардійців. У результаті ефективної державної соціальної політики доповнюються і збагачуються соціальні-економічні гарантії службовців національної гвардії, формується належний рівень соціальних стандартів їхньої життєдіяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кроква С. Правове виховання військовослужбовців, його організація та форми. *Право військової сфери*. Київ. 2007. № 7. С. 7–9.
2. Маковчук Ф. Ф. Військова служба правопорядку у Збройних Силах України : сьогодення та перспективи розвитку. *Наука і оборона*. Київ. 2011. № 1. С. 25-31.
3. Резнікова О.О., Цюкало В.Ю., Паливода В.О., Дрьомов С.В., Сьомін С.В. Концептуальні засади розвитку системи забезпечення національної безпеки України: *Аналіт. доп. К.: НІСД*, 2015. 58 с.

Романовський О. О., Сусоров Ю. С.

УНІВЕРСИТЕТ І СУЧАСНИЙ СВІТ

Зі складністю ми стикаємось на кожному кроці. Натрапляємо на труднощі власної здібності дати ясну відповідь на запитання, що діється? Іншими словами, складність сама по собі з'являється в нашій голові. Майже завжди вона там і залишається скільки-небудь проясненою. Непрояснена подія тривожить нас, уявляється як небажане, те, що несе або таємницю, або загрозу, а в більшості випадків – і те, й інше. Водночас як тільки ми розпочинаємо наближатися до складності, уже на першому кроці рефлексії віднаходимо її протилежність – простоту. Складність, будучи зрозумілою, має трансформуватися в щось зрозуміле і просте, оскільки складне й має складатися з простих елементів. Це і є усталене

уявлення про складність, що поділяє більшість людей і яке протиставляється простоті.

На цьому, первинному, рівні осмислення перевага надається саме простоті, тоді як у складності вбачається щось таке, що перекручує просту істину. Ідеалом тут є просте й доступне для всіх пояснення чого б то не було.

За більш серйозного підходу щодо складності ми стикаємося з чимось таким, що за якимось дивними обставинами є на крок попереду нашої здібності дати чітке й беззаперечне пояснення того, що відбувається в законі, алгоритмі чи визначенні. Ситуація кожного разу виходить з-під контролю нашого мислення, озброєного знаннями і твердими науковими принципами.

З позиції простоти і складності треба підходити й до ситуації у вітчизняній освіті. «Світ, у якому ми живемо, давно перестав бути складним, він надскладний. Надскладність – це такий тип складності, за яким навіть межі розуміння світу завжди проблематизуються. Це ступінь складності, за якої не потрібні нові способи виживання і, по можливості, навіть процвітання у світі, де всі наші теорії завжди перевіряються і піддаються сумніву» [4, с. 51].

Виходячи із цього, університет як корпорація знання має бути зануреним у цю ситуацію. Саме університет є тим інтелектуальним простором, де має відбуватися розмежування з простотою. Задля цього університет має стати трансдисциплінарним проєктом, коли кордони між ним і непередбачуваним світом стають прозорими й навіть ефемерними. Фундаментальною характеристикою такого університету є перенесення ситуацій невизначеності до навчально-освітньої діяльності. За визначенням Бернетта ті, хто приймає таку трактовку освіти, «мають не тільки впоратися із надскладністю у власному розумі, але й провокувати її

дальше ускладнення, щоб викликати стан радикальної невизначеності у розумах своїх студентів, а також навчити їх тому, яким чином з нею впоратися і жити» [там само, с. 56].

За цих умов завдання університету завжди ускладнюються й доповнюються новими. Б. Кларк, узагальнюючи дослідження змін у сучасному університеті, доходить такого висновку: «Удача посміхається тим, хто виробляє в собі інституціональну звичку до змін» [5, с. 307]. Доречно пригадати маєвтичний метод Сократа, його відоме повчання про те, що найкращий спосіб навчити чогось – це допомогти учню самотійно створити, «народити» знання, а не вкладати їх у голову в готовому вигляді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Фуко М. Археология знания. Киев, 1996.
2. Морен Э. О СЛОЖНОСТИ. Пер. с англ. М.: 2019.
3. Декарт Р. Соч. В 2 тт. Т1. М, 1989.
4. Барнетт Р. Осмысление университета. Alma mater. Вестник высшей школы. 2008 №6.
5. Кларк Б. Поддержание изменений в университетах. Приемственность кейс-стади и концепций. М.: ВШЭ, 2011.
6. Деланда М. Война в эпоху разумных машин. Пер.с англ. М.: ИОИ, 2014.
7. Хакен Г. Принципы работы головного мозга. М.:Смысл. 2001. 351с.
8. Пригожин И., Нилолис Г. Познание сложного. М., 2008. 352с.

Рябушева О. С.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПУ ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Демократичне суспільство передбачає відкритість та прозорість функціонування органів місцевого самоврядування, де забезпечується реалізація прав громадянина на отримання інформації, а також в демократичному суспільстві повинні існувати інститути громадського

контролю за їхньою діяльністю, що суттєво зменшує можливість зловживань та порушень. Основою нового зразка управління в Україні повинна стати орієнтація на співпрацю з громадянами та їх активна участь в управлінських процесах. Це можна виконати при умові достатньої поінформованості про роботу органів місцевого самоврядування та фактичний вплив на прийняття їх рішень. На даний час публічна інформація набуває ознак стратегічного ресурсу розвитку держави та суспільства, а також технологічного, соціально—економічного та культурного розвитку [1].

Доступ до будь-якої інформації у сфері діяльності органів місцевого самоврядування спроможний ефективно вплинути на корупційну ситуацію в державі, яка нині набуває великих масштабів для національної безпеки. У свою чергу, доступ до публічної інформації може сприяти відкритому та прозорому обговоренню всіх існуючих проблем через діалог між владою та громадянським суспільством.

Зазначена проблематика актуалізується зростанням недовіри громадян до органів місцевого самоврядування і необхідністю кардинального переходу від закритості до відкритості, гласності та прозорості в діяльності [2].

Згідно до основних положень Конституції України [3], в фундамент створення якої покладено низку міжнародних нормативно-правових документів, державою України кожній людині й громадянину гарантовано широке коло прав і свобод, визначено концептуальні засади відповідальності й окреслено обов'язки, що в загалом покликані сприяти гармонійному і стабільному функціонуванню й розвитку в сучасному соціумі в усіх сферах людської життєдіяльності.

Доступ до інформації має бути гарантований саме публічними суб'єктами, які здійснюють створення та зберігання такої інформації. На

них покладається обов'язок оприлюднювати інформацію, яка має ознаки публічної, та безперешкодно надавати доступ до таких відомостей, якщо у запитувача є законні підстави для отримання такого доступу [4].

Більшість учених вказують на те, що для нормального функціонування системи взаємовідносин між органами місцевого самоврядування та громадськістю важливо досягти такого стану речей, коли інформаційні потоки обертаються максимально безперешкодно. Така модель може бути реалізована, коли кожен громадянин матиме змогу на отримання гарантованої законом повної, достовірної та всебічної інформації про діяльність органів місцевого самоврядування, про їх плани, можливі напрями дій, стан окремих сфер суспільного життя, використання державних та комунальних ресурсів тощо.

Характерною особливістю низки країн світу є те, що процес доступу до публічної інформації від її носія (власника) до користувача може відбуватися і безпосередньо, і за допомогою інформаційних посередників. Роль такого посередника виконують зазвичай засоби масової інформації. Журналісти, використовуючи різні джерела інформації, виконують низку соціальних функцій. Вони здійснюють пошук, аналіз, селекцію матеріалів і видають споживачеві інформації готовий продукт. З появою Інтернету значно змінилося традиційне інформаційне споживання. Користувачі в цій системі наблизилися до першоджерел інформації, отримавши іноді можливість звертатися до її творців безпосередньо. Але це не означає, що в майбутньому роль інформаційних посередників зменшуватиметься. Вона навпаки, тільки збільшуватиметься. Кількість інформаційних джерел зростає надзвичайно швидко. Інтернет переважно зменшує роль обмежувальних чинників у процедурі доступу до інформації. Хоча він повністю не виключає, проте значно ускладнює, здійснення цензури та приховування певної категорії інформації від громадськості. Дивлячись на

зарубіжний досвід, встановити безпосередній чи опосередкований контроль над засобами масової інформації для органів, які керуються в своїй діяльності принципами, далекими від демократії, видається нескладним. Проте форми обмеження доступу до інформації в Інтернеті будь-якими органами не можуть бути надто ефективними.

Тому, не зважаючи на належне нормативно-правове забезпечення конституційного права на доступ до публічної інформації, практика його реалізації на рівні органів місцевого самоврядування в Україні засвідчує ряд проблем. Отже, існують негативні приклади нехтувань або порушень ч.2 ст.34 Конституції України щодо вільного доступу до інформації, не завжди громадяни мають можливість реалізувати його безперешкодно тощо. Іншою проблемою залишаються колізії у законодавстві у даній сфері, що зумовило неоднакове застосування норм права у сфері інформаційних правовідносин, іноді таке застосування має вибірковий чи непостійний характер. У даному контексті невідкладним є одночасне внесення змін, насамперед, до законів «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації» та «Про захист персональних даних», створення прозорих інструментів їх реалізації у повсякденному житті.

На наше переконання, вкрай важливим і необхідним є здійснення громадського контролю за забезпеченням органами місцевої влади доступу до публічної інформації з боку членів територіальних громад, громадських організацій тощо [5].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Шотурма Н. В. Забезпечення доступу до публічної інформації в місцевих органах виконавчої влади. Політичні науки. Гілея. № 94. С. 418-422.
2. Наливайко Л. Р., Вітвіцький С. С. Право на доступ до публічної інформації в контексті контролю громадян за діяльністю держави. Право і суспільство. № 5-2/2014, с. 29.

3. Конституція України [Електронний ресурс]: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : редакція від 21.02.2019 р. // Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
4. Гуйван П. Д., Цивільне право. Українське та міжнародне правове опосередкування доступу особи до інформації, с.95. [Електронний ресурс], [Веб-сайт], Режим доступу: <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/3675/1/14%D0%93%D1%83%D0%B9%D0%B2%D0%B0%D0%BD%20%D0%9F.%20%D0%94..pdf>
5. Влащенко С. Перспективи удосконалення реалізації місцевими органами влади права особи на доступ до публічної інформації. [Електронний ресурс], [Веб-сайт], Режим доступу: file:///E:/Download/Nashp_2017_1_16.pdf

Свірський В. С., Яковишин Ю. В.,
ШЛЯХИ ДЕТИНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
НА ЛОКАЛЬНОМУ РІВНІ

2020 року негативний економічний вплив війни на Донбасі було посилено пандемією COVID-19 та початком глобальної економічної рецесії. Наслідком цього стало підвищення рівня тіньової економічної діяльності, зменшення ділової та інвестиційної активності, зростання збитків в економіці [1]. Це є однією із ключових загроз для економічної безпеки держави, позаяк призводить до руйнування важелів управління соціально-економічними процесами як на загальнодержавному, так і регіональному рівні.

Проблематику детінізації на локальному рівні вивчали О. Барановський, Т. Васильців, В. Васенко, Л. Васільєва, Ю. Ванькович, З. Варналій, М. Єрмошенко, Я. Жаліло, О. Комеліна, В. Сазонов, Р. Сніщенко, М. Флейчук та ін.

Метою нашого дослідження є обґрунтування напрямів детінізації економічних відносин на локальному рівні в Україні.

Ключовими напрямками «тінізації» економіки на локальному рівні є: приховування місцевим малим бізнесом (переважно у сфері торгівлі) виручки від реалізації продукції за рахунок використання схеми роботи з фізичними особами – суб'єктами підприємницької діяльності; наявність неформальної, прихованої та підпільної зайнятості у сфері «човникової» міграції (особливо у прикордонних районах), контрабанда; «тіньова» діяльність у сфері земельних відносин, користування природними ресурсами та надрами, сфера туризму і валютнообмінних операцій тощо.

Причинами, що зумовили «тінізацію» економіки на локальному рівні, є: суттєва монополізація місцевих ринків, наявність численних бюрократичних і адміністративних бар'єрів для створення й ведення бізнесу; процес первісного нагромадження капіталу; пов'язаність між собою місцевої тіньової економіки, організованої злочинності й корупції місцевих чиновників; низький рівень юридичної і фінансової грамотності місцевих підприємців; загальна недовіра до інститутів влади тощо.

Визначальна роль у детінізації економіки належить державі. Згідно з Програмою діяльності Кабінету Міністрів на 2020 рік одним із пріоритетних завдань Уряду є створення умов для зниження рівня тіньової економіки шляхом лібералізації та диджиталізації взаємовідносин між державою і самозайнятими особами, малим і середнім бізнесом, забезпечення повної детінізації індивідуальної трудової діяльності [2]. При цьому слід зауважити, що основою державної політики детінізації економічних відносин є відмова від ситуаційних підходів до вирішення проблем. Для цього потрібно на законодавчому рівні закріпити обов'язковість включення заходів із детінізації економіки до місцевих програм соціально-економічного розвитку.

Виокремимо такі шляхи детінізації економіки на локальному рівні:

- розроблення програм інформування мешканців територіальних громад про умови започаткування і ведення легального бізнесу, шкоду для суспільства й місцевої економіки від тіньової діяльності, зокрема шляхом соціальної реклами, підвищення рівня обізнаності підприємців щодо їх прав і обов'язків;
- удосконалення роботи місцевих дозвільних органів (зменшення кількості, спрощення погоджувальних/дозвільних процедур), що створить умови для підвищення мотивації для переходу в офіційну економічну діяльність;
- посилення контролю за обсягами діяльності місцевого бізнесу, які її здійснюють на умовах спрощеної системи оподаткування та обліку. Цього можна досягнути через оснащення місць неорганізованої торгівлі засобами безготівкових розрахунків та надання операторами якісних каналів інтернет-зв'язку, проведення просвітницької роботи серед мешканців громад про обов'язковість надання клієнту чеків, стимулювання використання платіжних карток для здійснення платежів;
- налагодження діяльності інститутів громадянського суспільства щодо антикорупційної спрямованості на локальному рівні;
- посилення контролю у сфері використання земельних ресурсів, наданні комунального майна чи користування природними ресурсами та надрами, виділення землі;
- посилення відповідальності посадовців органів місцевої влади за незаконні дії чи бездіяльність, які завдали збитків місцевому бізнесу, звільнення від відповідальності місцевого бізнесу за подання хабарів у попередні періоди в разі викриття з їх допомогою фактів хабарництва місцевих чиновників, запровадження майнової люстрації; підвищення

міри покарання за вчинення корупційних дій представниками органів місцевої влади при здійсненні дозвільних/погоджувальних процедур.

Повернення фінансових, людських та організаційних ресурсів тіньової економіки на локальному рівні до офіційної економіки сприятиме зростанню національного інвестиційного потенціалу та матиме значний позитивний ефект для бюджетів місцевих територіальних громад.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Тенденції тіньової економіки в Україні у січні-березні 2020 року. Офіційний веб-портал Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства. URL: <https://www.me.gov.ua>
2. Про затвердження Програми діяльності Кабінету Міністрів України. Постанова КМУ від 12 червня 2020 р. № 471 URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/uploads/public/5ee/39a/831/5ee39a8311f68625529299.pdf>

Семенченко Ф. Г.

**РОЛЬ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В СИСТЕМІ
ДЕМОКРАТИЧНОГО ПРАВЛІННЯ**

У системі демократичного правління значна роль належить місцевому самоврядуванню як сфері публічної діяльності, у якій може взяти участь кожен громадянин. Воно є важливим каналом взаємозв'язку між державою й особою. Багато питань, що виникають у реалізації демократичного правління, об'єктивно можуть бути вирішені на державному рівні із залученням централізованих засобів і ресурсів. Сюди можна віднести: забезпечення територіальної цілісності й незалежності держави; створення єдиної правової бази; розроблення й упровадження зовнішньої державної політики; конституційне визнання та гарантії основних прав і свобод громадян; ухвалення і реалізація державних програм (у галузі науки, культури, освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, правопорядку і

безпеки) та ін. Ці питання становлять зміст виняткової компетенції держави і визначаються Конституцією України.

Водночас реалізація багатьох із них стосується забезпечення належного життєвого рівня громадян, соціокультурного розвитку окремих населених пунктів та регіонів і здійснюється для забезпечення гарантованих державою прав та свобод, забезпечення можливості упорядкованого проживання. Щодня тут потрібно дбати про безпеку людей, надавати медичну допомогу, забезпечувати можливість одержання освіти, створювати робочі місця, надавати транспортні, торгові, побутові і комунальні послуги. Усе це має бути компетенцією самоврядних територіальних формувань держави, її адміністративно-територіальних одиниць. Передання повноважень з центру на місця здійснюється шляхом децентралізації, що дозволяє привести послуги, які надає держава, відповідно до потреб і запитів населення. Перехід до децентралізації – це, за висловом американського футуролога О. Тоффлера, «глобальний зсув влади», що звільняє індивіда від державної опіки й дозволяє будувати демократію знизу догори. Оскільки для процесу демократичного розвитку дуже важливий зворотній зв'язок між владою і людиною, то природно, що здійснити це найлегше на базовому рівні влади – місцевому, де громадяни і представники влади живуть поруч.

Від початку проголошення незалежності в Україні через низку об'єктивних та суб'єктивних причин так і не відбулося реального становлення ефективного місцевого самоврядування та громадянського суспільства. Як наслідок, громадяни України фактично відсторонені від участі в процесі управління державою і до цього часу не стали реальним суб'єктом в організації політично влади. Натомість утворився замкнений на власні цілі та завдання гіпертрофований (за обсягом сфер втручання) інститут державної влади, що за своєю природою спрямований на

перерозподіл наявних суспільних ресурсів. В українському варіанті цей інститут переважно спрямовано на обслуговування інтересів вузького кола осіб вищої державної та зрощеної з нею так званої бізнесової еліти.

Ця правляча верхівка, яка робить ставку на потужну державну централізацію, може ще достатньо довго й комфортно існувати в режимі дальшого перерозподілу національного багатства. Зрозуміло, що в такій ситуації більшість населення просто приречена на бідність та злидні, що фактично вже й відбулося. Такий сценарій розвитку є історично приреченим у зв'язку з постійним нагромадженням внутрішнього напруження в суспільстві. Головним джерелом такого напруження є невідповідність між державною монополією на ухвалення політичних рішень без урахування інтересів всіх суб'єктів правового регулювання, з одного боку, та ринком, що передбачає рівноправність інтересів усіх власників, – з другого.

Така невідповідність має потужне історичне та соціокультурне коріння, оскільки в недалекому минулому держава володіла всім національним багатством, що відбивалося в її монопольному праві на ухвалення всіх соціально значущих рішень. Упродовж останніх років таку монополію було зруйновано, однак практика тотального державного втручання залишилася. Проте найбільш небезпечним є те, що відбувається процес її розширення та вдосконалення. Водночас спроби інших рівноправних власників реалізувати свій інтерес наражаються на відсутність шляхів і механізмів їх участі в ухваленні рішень. Це, зрештою, призводить до того, що всі, хто мають інше бачення сценаріїв дальшого суспільного розвитку, вимушено опиняються в політичній опозиції до чинної влади.

Розв'язання цієї суперечності можливе через зміну системи відносин влади і суспільства, що дозволить виявити, урахувати та реалізувати

інтереси всіх зацікавлених сил, здатних забезпечувати національний розвиток. Світова практика свідчить: шлях здійснення такої зміни пролягає через широку децентралізацію державної влади та створення ефективного місцевого самоврядування, що дозволить розкрити державотворчу ініціативу мільйонів громадян, надати народові роль реального суб'єкта в системі організації влади. Ефективна взаємодія державної влади та місцевого самоврядування сприятиме становленню та розвитку громадянського суспільства й соціально відповідального бізнесу. Без реального, ефективного місцевого самоврядування дальший розвиток України як демократичної держави з безпечним проживанням та добробутом її громадян, неможливий.

Водночас, низька ефективність місцевого самоврядування, поряд із неефективною державною владою та недосконалою судовою системою, залишаються найбільш актуальною суспільною проблемою. Цю проблему неможливо вирішити лише через просте розмежування повноважень між органами державної влади й органами місцевого самоврядування. Потрібно чітко визначити й закріпити за кожним рівнем публічної влади власні джерела бюджетних надходжень, що стане необхідною передумовою дальшого розвитку місцевого самоврядування.

Таким чином, політичним гаслом сьогодення має стати «розвиток держави через становлення ефективного місцевого самоврядування в інтересах кожного українського громадянина».

Сенишин Н. В.

ІСТОРИЧНІ ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЛАДИ КИЇВСЬКОЇ РУСИ

Успішність розпочатих реформ децентралізації вимагає уваги до історичної ретроспективи становлення та розвитку системи територіальної організації влади на українських теренах. Це дозволяє виявити притаманні нашим пращурам особливості суспільно-владних відносин і форми відправлення публічної влади, генетичний код державотворення праукраїнців, у якому «записано» потяг до вільного вибору та народовладдя як форми організації публічного врядування територіальної спільноти.

Історичні джерела свідчать, що витоками адміністративного управління в історичному розвитку суспільно-політичної самоорганізації етносу та його еволюційної трансформації в державну організацію стародавньої Русі є народовладдя громади, громадський устрій, оскільки Руська земля споконвіку є найменш патріархальною та найбільш суспільно-громадською землею.

Узагальнюючи історичні та сучасні підходи до розуміння генези протоукраїнської державності, спробуємо виокремити історичні етапи територіальної організації державотворення Стародавньої Русі. Перший етап – союз племен протоконфедеративного типу, що тривав до середини IX століття й характеризувався протоконфедеративним характером, оскільки не було жодних надплемінних владних інституцій [4, с.68], кожне плем'я діяло в межах звичного природного суверенітету, а міжплемінна кооперація стосувалася в мирний час торгівлі, а у воєнний – оборони територій.

Другий етап – «чифдом» [1, с. 8], або союз племен федеративного типу (середина IX – кінець X століття, до часів правління Володимира Великого), з яскраво вираженим домінуванням одного племені під керівництвом сильного харизматичного лідера, який фактично підкорює інші племена, які все ще мають широкі повноваження щодо впорядкування власної життєдіяльності. Проте вже існує центральна влада надплеменного рівня, що не втручається в господарчу й виконавчу діяльність племен-суб'єктів федерації, а виконує фінансові функції, оборонні та функцію міжнародного представництва.

Третій етап – ранньофеодальної одноосібної монархії (кінець X – початок XI ст. від княжіння Володимира Великого до княжіння Ярослава Мудрого), коли головну роль починають відігравати представники київської великокняжої династії Рюриковичів. При цьому впродовж X – XI століть давньоруська князівська монархія мала яскраво виражений дружинний характер (оскільки саме дружинники були панівним прошарком, що становив собою елементарний апарат державного управління – збирав податки (данину), здійснював функції охорони правопорядку, судочинства та національної безпеки) [3, с. 26]. На початку XI століття серед верхівки дружини та великих землевласників виникає боярство, яке у структурі територіальної організації публічної влади посідає місце одразу після князів і стає соціальною основою панівної еліти.

З отриманням княжого трону в Києві Ярославом Мудрим до складу держави входять усе більше земель з різних географічних районів із притаманними їм характерними умовами історичного й етнографічного розвитку. Київська держава стає однією із найбільших і наймогутніших у Європі й водночас стає надмірно великою як для монархії. Це зумовило перехід до четвертого етапу – імперії (1036 –1125 р. від перемоги

Ярослава Мудрого над печенігами та закладання собору Святої Софії до смерті Володимира Мономаха). На тому, що Київська Русь другої половини XI – початку XII століття була імперією, наполягають Г. Муляр, А. Настюк та О. Ховпуч [2, с. 16].

Поступове зростання в межах імперії чисельного та впливового класу землевласників із колишніх бояр призвело до зростання політичної й економічної потужності місцевих династій та олігархів, що стало суперечити системі імперського єдиновладдя. Внутрішні суперечності, помножені на стратегічно недалекоглядне рішення Володимира Мономаха розподілити державу між синами, племінниками й онуками на шість частин зумовили настання п'ятого етапу територіальної організації публічної влади часів Київської Русі – періоду падіння імперії та феодалної роздробленості конфедеративного типу (40-ві роки XII ст. – XIII ст.), який завершився завоюванням Київської Русі монголо-татарами та більш як двохсотлітню перервою в українському державотворенні.

Таким чином, в XI столітті сформувалася протоукраїнська держава, а вже за два століття вона розквітла й стала наймогутнішою державою Європи, що була багато років взірцем державотворення для країн західноєвропейської цивілізації. Саме тому період XI – XII століть можна вважати «золотим віком української демократії», оскільки в селах і містах публічне управління здійснювали народні віча й виборні посадові особи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Джолос С. В. Формування Київської Русі: від чифдома до держави. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. Вип. 1(2). С. 7-10.
2. Муляр Г. В., Настюк А. А., Ховпуч О. С. Форма державного Устрою Київської Русі в період язичництва: кочова імперія. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. 2019. Вип. 14. С. 13-22.
3. Лісна І. С. Вплив суспільного устрою на право Київської Русі. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. Вип. 6(1). С. 26-29.

4. Сворак С. Д. Генеза народовладних інститутів Київської Русі (IX–X ст.). *Право і Безпека*. 2012. № 3. С. 66-69.

Сікорський М. М.

МУНІЦИПАЛЬНІ ОБЛІГАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Гостра актуальність проблеми конкурентоспроможності держави однозначно вказує на потребу зміцнення територіальної пов'язаності. Проте практичний результат такої стратегії не передбачає реновацію інфраструктури на місцевому рівні.

Дієвим інструментом для залучення приватних інвестицій і одночасно реального розвитку можуть стати муніципальні інфраструктурні облігації. Вони широко використовуються в усьому світі для проєктів реновації житла, розвитку інженерної та транспортної інфраструктури, модернізації ЖКГ і будівництва соціальних об'єктів, а в разі наявності депресивних районів або мономіст – для комплексної санації або еволюції функцій поселень.

Так, у США інфраструктурні облігації випускаються муніципалітетами як «спеціальні цільові облігації» під конкретні інфраструктурні проєкти – генерують грошовий потік – емітуються дохідні облігації (revenue bonds). Якщо об'єктом емісії виступає проєкт у галузі освіти, медицини або соціального призначення, випускаються облігації загального покриття (general bonds). Важлива деталь: у США доходи від муніципальних інфраструктурних бондів у більшості штатів не обкладаються податками, що створює додаткову інвестиційну привабливість [1]. Цей досвід показовий, адже в різних соціально-економічних системах взаємодія внутрішніх процесів із зовнішніми

умовами і внутрішніми можливостями є визначальним чинником якісної зміни простору і середовища життєдіяльності. Функціонування суспільства пов'язано насамперед з інтересами як громадян, так і держави. І наслідком реалізації цих інтересів є таке: виникне баланс сил з конкретної проблеми в суспільстві загалом чи ні [2].

В Україні можливий розгляд трьох видів муніципальних інфраструктурних облігацій: програмні, загальні та проєктні (іпотечні).

Перший вид – програмні облігації, що фінансують розроблення програм і планів розвитку інфраструктури на місцевому рівні. Цей вид є первинним для випуску тими муніципалітетами, які не мають планів розвитку інфраструктури, що визначають «точки зростання» інфраструктури на місцевому рівні, які враховують інституціональні особливості регіону та вимоги інвестиційних структур. Вони формуються на основі технічного обстеження інфраструктури, тарифного аудиту об'єктів ЖКГ і можуть включати: документи територіального планування та містобудівного зонування (обґрунтування потреби внесення до них змін); розроблення схем інфраструктури поселень і об'єктів промисловості; узгодження схем перспективного інвестиційного розвитку зі схемами довгострокового (8-12 років) розвитку обласних електрогазопостачальних організацій; рекомендації щодо формування довгострокового тарифу.

Другий вид – загальні облігації, що відповідно погашаються із загальної дохідної бази місцевих бюджетів. Вони випускаються для фінансування неприбуткових проєктів: ремонту доріг загального призначення, благоустрою скверів і парків, будівництва дитячих садків і шкіл тощо.

Своєю чергою, проєктні (прибуткові), або іпотечні, облігації (третій – і, на нашу думку, найперспективніший вид), що випускаються для

співфінансування проєктів муніципально-приватного партнерства, які забезпечені стабільним попитом (мала генерація, ЖКГ, орендне житло тощо). Джерело коштів погашення – доходи від проєкту або його продаж.

Для організації збору першого внеску інфраструктурної іпотеки може бути організовано випуск цільових іпотечних облігацій. При цьому в схемі інфраструктурної іпотеки важливо дотримуватися балансу інтересів інвесторів і користувачів інфраструктури, щоб підвищення сум платежів або зростання податкових відрахувань не стали надмірно обтяжливими. Крім того, для реального контролю джерел погашення облігацій потрібен фінансовий інститут, не залежний від регіональної і місцевої влади, який би проводив експертизу й аудит проєктів і акумулював усі доходи для виплат «облігаціонера».

Однак з очевидними перевагами залучення муніципальних інфраструктурних облігацій для інтенсифікації інвестиційного процесу в сфері фінансування інфраструктурних проєктів існує низка обмежень, що стримують цей процес. Головне з них – невизначений статус інфраструктурних муніципальних цінних паперів у вітчизняному нормативно-правовому полі. Так, незважаючи на відсутність прямої заборони на випуск муніципальних інфраструктурних облігацій в Бюджетному кодексі, фактично проєктні (інфраструктурні) облігації не є муніципальними, а муніципальні – інфраструктурними .

Лише в разі внесення змін до Бюджетного кодексу, що конкретизують позики фінансування інфраструктури муніципалітетів, з'являться законодавча база і легітимний інститут, який координуватиме проєкти інфраструктурного розвитку. Це дозволить місцевій владі самостійно залучати фінансові ресурси безпосередньо з ринку і без державних дотацій, у результаті чого сформується саморегулювний

механізм, спрямований на розвиток інвестиційного потенціалу місцевого самоврядування, підвищення доходів і вирішення соціальних завдань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Municipal Bonds Build America: A County Perspective on Changing the Tax-Exempt Status of Municipal Bond Interest. National Association of Counties. NACo Policy Research Paper. 2013. Series, N. 1.
2. SIFMA Fact Book. 2017. URL: <https://www.sifma.org/wp-content/uploads/2016/10/US-Fact-Book-2017-SIFMA.pdf>

Сусоров В. Д., Романовський О. О.

**ДІЯЛЬНІСТЬ УРЯДУ УКРАЇНИ З ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЬСЬКИХ
КАДРІВ (1918-1922 рр.)**

Відбудова народного господарства, формування нової демократичної культури викликали потребу в кваліфікованих і політично свідомих кадрах для промисловості, сільського господарства й культури. На початку 20-х років минулого століття в Україні налагоджувалася їхня планова і централізована підготовка, якою керувало Управління професійно-технічних шкіл і вищих навчальних закладів. Почалася практична підготовка значної кількості фахівців вищої кваліфікації. Для цього було змінено правила прийому до вищих навчальних закладів. Початок цій реформі поклав Декрет уряду країни від другого серпня 1918 року «Про правила вступу до вищих навчальних закладів». У декреті, зокрема, зазначалося, що «двері вузів відчинені для всіх, хто бажає здобути вищу освіту» [4].

Правом прийому користувалися особи обох статей, які досягли 18 років. Цим Декретом було полегшено шлях до вищої освіти і робітничій молоді. З цією метою при вищих навчальних закладах створювалися підготовчі курси. Вища освіта перестала бути монополією привілейованих класів. В Україні запроваджувалася єдина система вищої технічної,

сільськогосподарської і соціально-економічної освіти, єдиний статут вишів. Перед молодією країною Рад стояло відповідальне завдання – забезпечити кількісну і якісну підготовку насамперед учительства, яке б повною мірою відповідало вимогам побудови нового устрою.

Уряд України другого березня 1919 року видав Декрет «Про вступ до вищої школи». Вступати до вищої школи дозволялося тепер кожній особі, що досягла 16 років, незалежно від громадянства і статі. Скасовувалася плата за навчання. Викладачі та студенти звільнялися від призову до лав Червоної армії або отримували відстрочку [1]. Організаційне об'єднання вчительських кадрів було одним із першочергових завдань уряду. Професійна спілка, що виникла згодом, сприяла подоланню відчуженості й розрізненості вчителів, вихованню в них організованості, колективізму, залучення до участі будівництва нової школи і нового суспільства. Згодом професійна спілка вчителів стала масовою організацією і твердо стала на шлях побудови нового суспільства. Свідченням цьому були з'їзди та конференції працівників освіти. Народний комісаріат освіти України надавав значної уваги підготовці кадрів народної освіти. Важливу роль у цій справі відіграли вчительські курси, а також вищі (трирічні) і короткострокові (2-3-6-місячні) педагогічні курси [2]. Швидкий розвиток мережі загальноосвітніх шкіл вимагав серйозного збільшення кількості вчителів. Педінститути та педагогічні технікуми проводили велику роботу з підготовки вчительських кадрів, піднесення їхнього ідейно-політичного та фахового рівня. Уряд, місцева влада піклувалися про школу і вчителів.

Незважаючи на значні економічні труднощі, кількість педагогів щороку зростала, поліпшувалися їхні матеріальні умови. НКО України четвертого травня 1920 року ухвалив Постанову «Про підготовку робітників освіти», якою зобов'язувало відділи народної освіти внести до

програми вчительських курсів вивчення українознавства та української мови [3]. 1920 року в Україні було ліквідовано університети, на їх базі були утворені інститути народної освіти, кількість яких невпинно зростала.

У багатьох великих містах України діяли вчительські та педагогічні інститути. У деяких губерніях, зокрема і в Херсонській, було створено інструкторські курси працівників народної освіти. Це було тим більше важливо, оскільки кількість колишніх спеціалістів була недостатньою для виконання грандіозних завдань побудови нового суспільства. Добрі наміри упиралися в загальну безграмотність населення і відсутності достатньої кількості вчителів і викладачів. Ось чому першочерговим завданням у відбудовний період залишалася ліквідація безграмотності. Трудящі маси активно потяглися до знань.

В Україні було встановлено два типи вищої школи: технікуми, що готували спеціалістів вузького профілю, та інститути, що випускали фахівців вищої категорії різного фаху. У Херсоні, наприклад, існували два навчальних заклади – інститут народної освіти і сільськогосподарський технікум, що мав статус вищого навчального закладу. Активну участь в ліквідації неграмотності брали і студенти ХІНО [4].

П'ятий з'їзд Рад України, що відбувся 3 березня 1921 року, доручив компетентним органам «поставити справу ...освіти і виховання поруч найбільш ударних галузей радянського будівництва». З'їзд доручив ЦВК і Раднаркому «невпинно продовжувати зміцнення наявних, будівництво нових спеціальних інститутів, технікумів...особливо професійно-технічних курсів для робітників і незаможного селянства...» [5]. Проблема кадрів була однією із найважливіших у перші роки побудови нового суспільства, матеріальну базу якого становило індустріальне виробництво.

Велику роль у вирішенні цього питання відіграли робітничі факультети (робітфаки). Декрет РНК України від сьомого березня 1921 року проголосив створення робітфаків з дворічним строком навчання. Перші робітфаки було створено в 10 великих містах, зокрема і в Миколаєві. Вони засновувалися при інститутах і технікумах. Набір до них відбувався переважно за рекомендаціями партійних і громадських організацій, зокрема комітетів незаможних селян. За перші роки існування робітфаків їх мережа і кількість учнів у них зростала з року в рік.

У результаті наполегливої та системної роботи органів влади у громадян значно зріс інтерес до підвищення свого загальноосвітнього рівня.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Золотоверхий І. д. Становлення української радянської культури (1917-1920 рр.). К., 1961. С. 363, 364.
2. Майборода В. К. Про становлення та розвиток вищої педагогічної освіти (1917-1928 рр.). Український історичний журнал. 1987. № 5. С. 98-99.
3. Сусоров В. Д. Розвиток культури Херсонщини (1917-1941 рр.). Херсон. Айлант. 2018. С. 138.
4. Херсонский коммунар. 1922.-17 декабря.
5. Культурне будівництво в Українській РСР. 1917-1927.-К., Наукова думка, 1979.- С. 181.

Тарасюк А. В., Тарасюк А. О.

ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ

Актуальність економічного розвитку територіальних громад зумовлено активним процесом реформ органів місцевого самоврядування в Україні з метою досягнення сталого територіального розвитку. Метою розвитку місцеві громади визначають забезпечення підвищення рівня

конкурентоспроможності регіонів і передбачають розроблення нових пріоритетів довгострокового розвитку.

Економічний розвиток конкретної територіальної громади є запорукою і соціального благополуччя, і перспективи зростання в майбутньому. З метою забезпечення економічного зростання регіону доцільно забезпечити розроблення програм розвитку, реалізація яких дозволить територіальній громаді залишатися конкурентоспроможною навіть в умовах нестабільності та невизначеності зовнішнього середовища.

Метою роботи є вивчення особливостей економічного розвитку громад в Україні.

Методичні та практичні аспекти економічної стратегії розвитку територіальних громад було розглянуто в наукових роботах закордонних та вітчизняних вчених: А. Чикаренко, А. Ушакова, Р. Акоффа, Р. Капеллі, Т. Олівейри, М. Арріаса, Ф. Авеліно, М. Боджесса, М. Рейса, І. Стаффорда, С. Борхеса, Ш. Мартін, Б. Перрі, Ф. Беккера, Г. Девіса, Б. Еверса, А. Гілла, Р. Петрової, Г. Кузнецова, Д. Курсенко, В. Маркова ін.

У їхніх дослідженнях відбито проблеми формування, оцінювання й вибору стратегії, проте постійні зміни, що виникають в умовах динамічного ринку та розвитку місцевих громад в Україні, вимагають розроблення комплексної методики проведення послідовних й узгоджених між собою дій.

До особливостей становлення й економічного розвитку територіальних громад в Україні насамперед слід віднести поєднання екологічних, економічних і соціальних чинників розвитку.

Екологічною складовою стратегії розвитку територіальної громади в Україні є заходи, спрямовані на забезпечення населення безпечними умовами життя – чистим повітрям, чистою водою, якісними продуктами

харчування, широке застосування енергозбережних технологій, новітні технології утилізації твердих побутових відходів.

З метою забезпечення економічної складової місцевим органам влади потрібно створити сприятливе середовище для бізнесу, залучення місцевих та іноземних інвестицій до економіки регіону, надання максимального сприяння компаніям, що працюють на території ОТГ (зокрема можливості пільгового оподаткування).

Соціальна сталість територіальної громади передбачає належне медичне обслуговування, безпечне і здорове житло, високоякісну освіту для всіх мешканців громади; підтримку громадської безпеки та правопорядку; зміцнення духу громади, її згуртованості, що породжує почуття приналежності до певної території, тобто розвитку локальної ідентичності; сприяння творчому вираженню, збереження традицій тощо. Наприклад, громадою може бути створено центри дозвілля та розвитку молоді, будинки для людей похилого віку. Такі заходи забезпечуватимуть постійні канали зв'язку й комунікацій між владою та громадою, розвиватимуть та вдосконалюватимуть чинну сферу послуг.

Ці складові не може бути реалізовано окремо, оскільки реалізація однієї тісно пов'язана й вимагає одночасної реалізації інших. Це забезпечує взаємозв'язок цілей, планів розвитку та проєктів розвитку громад, прописаних у місцевих стратегіях, а також взаємодоповнюваність усіх стратегічних напрямів розвитку. Такий підхід сприяє економічному зростанню, задоволенню потреб людини при збереженні навколишнього середовища для майбутніх поколінь.

Проведене дослідження дало можливість дійти висновків, що з метою забезпечення сталого економічного розвитку об'єднаної територіальної громади в Україні потрібно враховувати три складові сталого розвитку – екологічну, економічну та соціальну. Запорукою

створення успішної стратегії економічного розвитку слід уважати взаємодоповнюваність і взаємозв'язок цих складових, оскільки вони формують логічне бачення майбутнього громади та поєднують усі цілі розвитку в межах стратегій. Основним чинником успішного процесу стратегічного планування є участь членів громади на всіх етапах планування та розроблення стратегій. Лише в такому разі стратегія зможе забезпечити кожному сферу життя громади, а отже – й рівний доступ до якісних послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства. К.: Знання, 2015. 662 с.
2. Серединська В. М. Теорія економічного аналізу. Тернопіль: Астон, 2016. 368 с.
3. Сіроштан М. А. Стратегічні цілі і моделі ефективної діяльності підприємства. Х.: Око, 2017. 216 с.
4. Тарасюк А. В., Косован А. М., Стратегія економічного розвитку територіальної громади. Модернізація економіки: сучасні реалії, прогнозні сценарії та перспективи розвитку. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Херсон, 28 квітня 2020 р. Херсон. Видавництво ФОП Вишемирський С.В., 2020. С. 207-208.

Татарченко О. Б., Дорогань О. І.

**ПІДГОТОВКА ПАРТІЙНИХ КАДРІВ ХЕРСОНЩИНИ ПІСЛЯ ДРУГОЇ
СВІТОВОЇ ВІЙНИ**

Сьогодні в умовах, коли в Україні існує багатопартійна система, а партії діють у конкурентному середовищі, важливо вивчати досвід підготовки партійних кадрів попередньої епохи української історії. У Радянському Союзі існувала лише одна ідеологічна партія, яка вела свою діяльність в умовах однопартійності. Можливо, саме тому в Україні до цього часу обмаль саме ідеологічних партій, хоча є багато партій одного

лідера та регіональних партійних проєктів. Завдяки реформі з децентралізації та проведенню виборів до новостворених об'єднаних територіальних громад партій в Україні стало ще більше, однак ідеологічних партій майже не з'явилося. Саме тому метою цієї доповіді є спроба розглянути, як після завершення Другої світової війни Комуністична партія Радянського Союзу проводила ідеологічну підготовку партійних кадрів – на прикладі Херсонської області УРСР.

Одне із першочергових завдань Херсонського обласного комітету КП(б)У полягало в підготовці агітаторів, на яких було покладено обов'язок поширювати комуністичні ідеї в радянському суспільстві. Відповідно до плану проведення занять для агітаційного колективу Херсонської обл. в грудні 1944 році передбачався аналіз попередніх бесід, обмін досвідом, інструктаж агітаторів. Зокрема, викладали зміст майбутніх лекцій на тиждень. Передбачалося, що керівник агітколективу прочитає лекції, у яких висвітлить воєнно-політичні та міжнародні питання, а голови колгоспів чи сільрад розкриють у своїх лекційних виступах виконання найближчих господарських завдань колгоспами Херсонщини.

Було проведено бесіду, що підвищує майстерність агітаторів з тем, як проводити гучне читання (читку) газет, як використовувати в бесідах художню літературу тощо. Крім того, було прочитано лекцію, що підвищує загальноосвітній та ідейно-теоретичний рівень агітаторів. Лекції з історії ВКП(б), історії СРСР і УРСР, економіки, філософії, літератури, географії, медицини та сільського господарства читалися лекторською групою райкомів та найкращими вчителями, агрономами, лікарями районів [1, арк. 21].

Для проведення занять у районних осередках Компартії секретар Херсонського обкому КП(б)У з пропаганди тов. Короїд надіслав на місця приблизний навчальний план районного семінару агітаторів, що

передбачав вивчення таких тем: 1) “Вітчизняна війна Радянського Союзу проти гітлерівської Німеччини – справедлива визвольна війна” (2 години); 2) “ВКП(б) – натхненник і організатор боротьби радянського народу проти німецько-фашистських загарбників” (2 години); 3) “Задачі масово-політичної роботи в звільненні від німецько-фашистських загарбників районах” (2 години); 4) “Якою має бути наша агітація” (2 години); 5) “Як провести політичну бесіду” (2 години); 6) “Організаторська робота агітатора по відновленню господарства, зруйнованого гітлерівськими окупантами” (2 години); 7) “Сільський агітатор – організатор боротьби за високий врожай на колгоспних та радгоспних полях, за високу продуктивність” (2 години); 8) “Агітатор – організатор соціалістичного змагання” (2 години); 9) “Робота агітаторів в машино-тракторній станції” (2 години); 10) “Робота агітаторів з газетою” (1 година); 11) “Як організувати наглядну агітацію у допомогу політбесідам” (1 година); 12) “Робота агітаторів по підвищенню свого ідейно-політичного рівня” (1 година); 13) “Використання художньої літератури в агітаційній роботі” (1 година); 14) “Короткий огляд політичної карти світу” (6 годин) [2, арк. 24-28].

З перших місяців створення Херсонської області УРСР діяла багаторівнева система підготовки політичних кадрів. Так, для слухачів вечірніх районних партійних шкіл середньої ланки партійно-радянських кадрів строк навчання в школі складав 8 місяців. Зайняття проходили два рази на тиждень по 4 години. Усього слухачі мали прослухати 200 годин. Для низової ланки партійних радянських, комсомольських, і профспілкових кадрів строк навчання політшколі тривав 4 місяці. Заняття також проходили два рази на тиждень і тривали 4 години. Навчальний план передбачав 150 аудиторних годин.

Отже, після завершення Другої світової війни в Радянському Союзі взагалі та на Херсонщині зокрема постала потреба у відновленні складу Комуністичної партії, і з цією метою було відкрито школи партійно-радянських кадрів, а особлива увага надавалася підготовці агітаторів. Під час навчання слухачі вивчали широкий спектр тем, що охоплювали як ідеологічну підготовку, так і давали знання про економіку, сільське господарство та міжнародні відносини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. ДАХО (Державний архів Херсонської області). Ф.П. 46. Оп. 1. Спр. 2.
2. ДАХО. Ф.П. 46. Оп. 1. Спр. 2.
3. ДАХО. Ф.П. 46. Оп. 1. Спр. 2.

Топалова Е.Х., Тохтарова І. М.

**СТРАТЕГІЯ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ
ЯК ОСНОВА РЕФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ
НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ**

Світовий банк і Міжнародний валютний фонд щороку у своїх рекомендаціях і програмах співробітництва з Україною наголошують на потребі переходу на адресне надання державних соціальних виплат [1]. З 2016 року Міністерство фінансів України щороку проводить аудит і верифікацію соціальних виплат та їх отримувачів для оптимізації системи соціального захисту та соціального забезпечення громадян. Обсяг соціальних витрат, що підпадав під ревізію 2016 року, чималий – 363 млрд грн.

За 2017 рік Мінфіном розроблено проєкт Закону України «Про верифікацію та моніторинг держаних виплат», нормативну базу для автоматизованого обміну інформацією між учасниками верифікації, а

також майже завершено побудову інформаційно-аналітичної платформи електронної верифікації та моніторингу.

Однак минуло майже чотири роки, проте проблема залишається не вирішеною й донині. В Україні не існує єдиного реєстру осіб, які отримують соціальні пільги. Усі вони розпорошені різними системами, де спостерігається шалене дублювання і є «мертві душі». Міністерство фінансів України припускає, що на всіх соціальних виплатах держава може втрачати близько 60 млрд грн щороку через різні схеми і виплати на «мертві душі», а це складає близько 16,5% усіх соціальних виплат [2]. 2019 року Закон України «Про верифікацію та моніторинг держаних виплат» було ухвалено Верховною Радою України [3].

Задля допомоги в цих процесах Міністерство цифрової трансформації та Міністерство соціальної політики України презентували Стратегію цифрової трансформації соціальної сфери. У межах Стратегії буде запроваджено єдину інформаційну систему соціальної сфери (ЄІССС). Вона об'єднає всі соціальні установи, бюджети всіх рівнів, забезпечить прозорість та автоматизацію процесів надання соціальних послуг і проведення соціальних виплат.

Стратегія визначає напрями та завдання комплексної цифрової трансформації всіх компонентів системи соціального захисту населення на основі єдиних підходів, стандартів і технологій [4].

Завданнями Стратегії є:

- підвищення ефективності соціального захисту громадян;
- удосконалення системи управління фінансовими ресурсами соціальної сфери;
- автоматизація управління та контролю у соціальній сфері;

- технологічний розвиток інформаційних ресурсів із заохоченням до запровадження інноваційних технологій.

Яка ж користь від цього Закону та Стратегії органам місцевого самоврядування та місцевим бюджетам? Ураховуючи принцип субсидіарності та передання повноважень щодо надання соціальних послуг на той рівень, на якому процеси їх надання будуть якомога ефективнішими, держава цілеспрямовано збільшує кількість соціальних виплат, надання й контроль за якими здійснюють органи місцевого самоврядування. А це, своєю чергою, вимагає нових механізмів та інструментів для ефективного управління процесами у соціальній сфері.

Крім того, комплексна цифрова трансформація всіх компонентів системи соціального забезпечення населення дозволить органам місцевого самоврядування:

- створити єдине інформаційне середовище, зокрема єдиного обліку надавачів та отримувачів соціальних послуг і виплат на місцевому рівні;
- запровадити єдину систему управління, розподілу та контролю за цільовим використанням соціальних видатків;
- спростити, удосконалити та автоматизувати сервіси при зверненні громадян за соціальною підтримкою, особливо в умовах епідемії COVID-19;
- запровадити ефективні системи моніторингу та контролю за процесами надання соціальних послуг та здійснення соціальних виплат, що, своєю чергою, знизить корупційні ризики у цій сфері.

Крім того, у межах ЄІССС буде створено єдиний соціальний веб-ресурс на порталі «Дія», єдиний реєстр одержувачів соціальної допомоги, єдине соціальне казначейство та архів соціальної сфери. Це дозволить

автоматизувати призначення, перерахунки та здійснення соціальних виплат, оцифрування паперових документів та запровадження системи електронного документообігу. Актуальним запровадження такої системи буде як для великих об'єднаних територіальних громад, яким дозволить суттєво економити видатки на бюрократичний апарат і непрямі адміністративні витрати на утримання інституцій соціальної сфери, так і для невеликих ОТГ, для яких це суттєво полегшить роботу за умов кадрового «голоду» на кваліфікованих спеціалістів соціальної сфери, з яким вони періодично стикаються.

Запровадження ЄІССС в органах соціального захисту населення на місцевому рівні дозволить надавати соціальні послуги тільки тим, хто цього справді потребує, і лише в інтересах економічного добробуту та прав людини. Це стане основою реформування соціальної сфери на місцевому рівні, підвищить ефективність соціального захисту громадян і наблизить систему соціального захисту до європейського рівня.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Присяжна Л. Верифікація соціальних виплат та нові умови призначення деяких видів державної соціальної допомоги. Центр досліджень соціальних комунікацій Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. 2016. URL: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2094:verifikatsiya-sotsialnikh-viplat-2&catid=71&Itemid=382
2. Стратегія цифрової трансформації соціальної сфери: Прес-служба Міністерства цифрової трансформації України. 22.09.2020. URL: https://thedigital.gov.ua/news/prezentuvali-strategiyu-tsifrovoyi-transformatsii-sotsialnoi-sferi?fbclid=IwAR1rErry55t-5sQwqL1_DFJHT19iki50H0UEbjwUHYn-yRtNy48zlGMXMU
3. Про верифікацію та моніторинг державних виплат: Закон України від 03.12.2019 № 324-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/324-20>
4. В Уряді презентували Стратегію цифрової трансформації соціальної сфери: офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/v-uryadi-prezentuvali-strategiyu-cifrovoyi-transformaciyi-socialnoyi-sferi>

Тоцька Н. Л.

ПОТЕНЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ МОВИ ЧЕРЕЗ УКРАЇНСЬКУ ЛЕКСИКУ

Гуманітаризація вищої технічної освіти передбачає формування творчої особистості. Духовне виховання студентів технічного вишу має певні обмеження, оскільки їхня спеціалізація має здебільшого прикладний характер; гуманітарний вплив на них досить локальний, переважно за рахунок суспільних дисциплін. Головне у вихованні духовної культури студентів цього типу ЗВО – правильно визначити цілі навчання мови, вибрати засоби, які б сприяли інтеграції кращих загальнолюдських цінностей: ідеї доброти, особистої гідності, формування працелюбності, взаємодопомоги, потреби здобувати знання і вміння в усіх видах діяльності. Своєрідність української мови гарантує менталітет української нації, що зумовлює неповторність її світобачення, а отже, й життєдіяльність. Національна своєрідність української мовної культури включає її загальнолюдську значущість, оскільки універсально-загальнолюдське міститься в індивідуально-національному.

Мова – це не тільки засіб спілкування та мислення; її слід розглядати як внутрішню систему, що має архітектурну та духовну систему; фонетичне, лексичне та фразеологічне багатство, синтаксичну гнучкість, величезні словотвірні можливості. Вона дістала загальне визнання 1934 року в Парижі на всесвітньому конкурсі краси мов, де українська посіла третє місце (на першому – французька, на другому – перська). Українська мова неодноразово засвідчувала свою життєздатність: престижним стає говорити українською правильно. Перетворення, що відбуваються в соціально-економічному та культурному житті України, зумовлюють орієнтацію системи вищої технічної ланки освіти на творчо обдаровану

особистість, розвиток її індивідуальних здібностей та формування потреби в постійному фаховому мовленнєвому вдосконаленні та самоосвіті.

Майбутнє залежить і від оновлення професійної мовленнєвої освіти, розбудованої на засадах українознавства. Як інтегральна дисципліна, українознавство відокремлює в мовній освіті світоглядний принцип формування національно-мовної картини світу, а отже, забезпечує різноманітність вияву культур. У національній скарбниці будь-якої держави чільне місце посідають певні явища історії та культури, що увійшли у свідомість народу як знаки національної культури. Наприклад, слово «калина» легко віднайти у словниках різних мов, де воно означає назву рослини, проте навряд чи в духовному надбанні народів світу це слово є духовним значенням і смислом, як в українській. Тоді як лексичне поняття слова з відповідним значенням підсвідомо стає «точкою відліку» певної теми, початком «спіралі», коли його можна вважати конденсатом певних знань і розглядати в кількох площинах: залежно від комунікативної – воно є не просто словом – «знаком», а словом – «темою». Фах людини, галузь виробництва, у якій вона працює, неминуче зумовлює активізацію в її мові професійних слів і висловів, потрібних для спілкування під час виробничого процесу [1, с. 158]. Професійні слова позначають назви понять певної галузі виробництва, роду занять тощо.

Розвинені літературні мови зробили вагомий внесок у формування спеціальної термінології, водночас кожна із них зберігає і свої власні традиції, що склалися історично; й характер реалізації яких визначається науковими, науково-технічними та загальнокультурними контактами нації як носія конкретної мови. Цілком природно, що українська мова відтворила багато спільної термінологічної лексики з інших мов. Співіснування в мові національних термінів із прозорою етимологією й інтернаціональних зумовлено прагненням до ясності й

зрозумілості вислову навіть для тих, хто не має спеціальної підготовки в певній галузі знань. Особливо помітним і давнім джерелом фразеології є переосмислення зворотів, породжених свого часу.

Оскільки українська мова сьогодні – не тільки предмет і засіб навчання у професійно-виробничій сфері, то проблема мовленнєвої підготовки молоді дуже актуальна, особливо у закладах вищої освіти технічного спрямування. Опрацювання сучасних науково-технічних текстів дозволяє зробити висновок, що недотримання або порушення комунікативної точності відбувається тоді, коли студенти невдало використовують мовні засоби української мови – синоніми, антоніми, пароніми, багатозначні слова. У професійному мовленні таке становище може призвести до непорозуміння між спеціалістами певної фахової галузі та неправильного тлумачення технічного наукового тексту.

Вивчення досліджуваної проблеми кардинально пов'язане з питанням використання синонімів як об'єктивно існуючого мовного явища, що характеризується низкою аспектів. Особливе місце в цій проблематиці посідають питання виявлення диференційних ознак, які мають першорядне значення для визначення видів не лише територіальних синонімів, а й загальномовних. Це важливо також і в зв'язку з тим, що, вступаючи в різноманітні мовні зв'язки, слово, а отже й термін, не втрачає своєї якісної характеристики, своєрідності своєї семантичної структури.

Фахові тексти, з якими працюють студенти вищих технічних навчальних закладів, обов'язково виокремлюються використанням термінів, що вимагають особливої точності та однозначності. Значення термінів розкривається в тексті, їх тлумаченні. Природа терміна як особливого виду мовного знака передбачає однозначну відповідність між словом і поняттям, тобто симетрію плану вираження. Більшість дослідників термінологічної лексики дотримуються традиційної

класифікації термінологічних синонімів запозиченої мови, згідно з якою виокремлюють такі види синонімів: абсолютні, відносні, ідеографічні, стилістичні; різноплановість яких цілком природна і закономірна, оскільки терміни та варіанти термінів виражають певні поняття, що перебувають у постійному розвитку. Синонімічні терміни – це такі терміни, потенційні значення яких виявляють тотожний (єдиний) чи близький предметно-логічний смисл.

Для професійного спілкування студентам вищого технічного навчального закладу виявити таку синонімію важко, тому потрібне централізоване керівництво термінологічною роботою: викладачам добирати такі наукові тексти, де слова й речення побудовані так, що зміст висловлення передається якнайточніше. Професійне мовлення – це спілкування певної професійної групи людей, лексика яких спирається на професіоналізм фахового призначення. Як стверджують Б. Головін, А. Соколов, Б. Мучник, про точність слід говорити в двох планах: пізнавальному та комунікативному. Про розрізнення «точності поняттєвої» і «точності предметної» пише Б. Головін [3, с. 135], на потребу розрізнення предметних і мовленнєвих асоціацій вказує О. Соколов. Два види точності – лексичну і комунікативну – розглядає Б. Мучник. Попри різну термінологію, дослідники твердять: з одного боку, точним або неточним може бути мовлення щодо відображальної реалії думки, а з іншого – різною мірою може бути точним виклад, тобто словесне втілення думки.

Як зауважує Н. Бабич [2, с. 198], точність досягається значенням предмета мовлення, адже спочатку пізнається реальний світ, а потім висловлюються результати світобачення, що залежать від досвіду, майбутніх знань у відповідній галузі мови. Зрозуміло, що ознака логічності властива кожному функціональному стилю літературної мови.

Наприклад, у науковому стилі логічність «відкрита» – у ньому ми наче простежуємо хід пізнавальної діяльності мовця від вихідної позиції до результатів пошуку і навіть їх перспектив. Співрозмовник стає учасником доведення істини. Тому три частини композиція (вступ, головна частина, висновок) наукового тексту – закон, що вимагає чіткості побудови фрази, недвозначності тексту, нейтральної (нульової) експресії.

Логічність – поняття як загальномовне (стосується всіх мов, хоч у кожній мові має свої засоби реалізації, стосується конкретної загальнонаціональної мови), так й індивідуально-мовленнєве, що залежить від способу мислення, рівня знань, зокрема життєвого досвіду студента. Отже, логічність виявляється в точності вживання слів та словосполучень, правильності побудови речень, смисловій завершеності тексту. На основі логічності визначається доступність, дієвість, доречність мовлення. Основою логічності професійного мовлення є логічне мислення, що формує запас знань і вмінь їх передавати співбесідникові [5, с. 279].

Навчальний переклад у вищому технічному навчальному закладі є важливим засобом розвитку професійного мовлення і має застосовуватися разом з іншими завданнями для засвоєння матеріалу, розвитку мовленнєвих умінь і навичок. Чим частіше застосовуватиметься переклад на заняттях (будь-яких дисциплін: гуманітарних, фундаментальних чи професійно зумовлених) у закладі вищої освіти технічного спрямування, тим швидше студенти оволодіють українським мовленням, здобудуть навички для опрацювання фахової термінології для дальшого використання в усній та писемній формах ділового спілкування. Читати технічні тексти студентам легше. Саме тому що вони віднаходять у них багато відомих технічних термінів, проте опрацьовувати такі тексти їм складно (при усному та писемному відтворенні українською мовою іншомовної термінологічної лексики). Тому викладачам фундаментальних

дисциплін слід старанно добирати зразки текстів фахового спрямування, розробити завдання щодо їх опрацювання за різноманітними словниками, зокрема професійної галузі. Це можуть бути завдання такого типу: 1) перекладіть текст за фахом (усно), зверніть увагу на вимову підкреслених словосполучень фахової спрямованості; 2) перекладіть текст за фахом (письмово), зверніть увагу на написання підкреслених термінів; 3) перекладіть професійний текст (письмово) за допомогою словника фахової термінології; 4) перекладіть текст за фахом (письмово) за допомогою словника наукової термінології.

Отже, для вільного володіння усним і писемним професійним мовленням студенти технічних університетів повинні мати чималий активний лексичний запас фахових термінів з різних мов. Збагаченню цього запасу, вихованню чуття до слова сприяють саме переклади. Переклад кожного речення в оригіналі вимагає вдумливого аналізу наукового тексту і добору таких засобів, які б якнайточніше передавали зміст іншою мовою. Крім того, працюючи зі студентами над перекладом, слід пропонувати вести індивідуальний словник, записуючи незнайомі терміни та словосполучення, викладачам намагатися запам'ятовувати їх. Таким чином, у подальшій роботі над професійними термінами, у текстах фахових дисциплін студентам буде достатньо користуватися тільки тематичними словниками.

Майбутнім фахівцям мова потрібна не як сукупність правил, а як картина світобачення, засіб культурного співжиття у суспільстві, самоформування й самовираження особистості кожного. Усвідомлення соціально-економічної ситуації в Україні, залежності її майбутнього від людей, здатних творчо вирішувати наявні проблеми, зумовлює потребу реалізації одного з основних напрямів відродження вітчизняної системи освіти – підготовки кадрів до професійної діяльності, що надає певності у

збагаченні економічного, інтелектуального та духовного потенціалу суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Білодід І. Сучасна українська літературна мова. Стилїстика. Термінологічна лексика. – К.: Вища школа. 1973. – С.158 – 173.
2. Баби́ч Н. Основи культури мовлення. – Львів: Світ, 1990. –С.198.
3. Головін Б. Основи культури мовлення. – М.: Вища школа, 1980. –С.135.
4. Тоцька Н. Методична система завдань у вищому технічному навчальному закладі. Збірник наукових праць. Педагогічні науки. Випуск 31. – Херсон.: Вид-во ХДПУ, 2002.– С.249 –252.
5. Тоцька Н., Фролова М. Професійне мовлення як лінгвістична проблема. – Проблеми освіти: збірник наукових праць. ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти.» – К., 2018. Вип.89. – С.279.

Філіппова В. Д.

**ДО ПИТАННЯ РОЗБУДОВИ
ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ**

Серед Цілей сталого розвитку, які було затверджено Генеральною Асамблеєю ООН, виокремлено як окрему мету «відповідальне споживання та виробництво». Реалізація цієї мети передбачає ефективне управління спільними природними ресурсами, зокрема ощадливе використання питної води, зміну пріоритетів щодо утилізації відходів та поводження із речовинами, що забруднюють навколишнє середовище. Дослідження, які було проведено на вимогу Римського клубу, присвячено висвітленню переваг циркулярної економіки на сучасному етапі розвитку суспільства. Україна як країна європейської орієнтації також долучається до вирішення проблем становлення та розвитку циркулярної економіки [1].

У загальному визначенні циркулярна економіка є моделлю економічного розвитку, основна частина якої – раціоналізація

використання первинних ресурсів та їх відновлення. Ця концепція заснована на підході 3R: Reduce: скорочення використання ресурсів і пріоритет поновлюваних матеріалів; Reuse: максимально ефективне використання продуктів; Recycle: відновлення побічних продуктів і відходів для дальшого використання в економіці. Основними перевагами моделі циркулярної економіки є: оптимальна утилізація відходів; інноваційні та ресурсозбережні методи виробництва та споживання; економія енергії завдяки замкнутому виробничому циклу; зменшення негативного впливу на навколишнє середовище; захист економіки від нестачі ресурсів [2].

Перехід до циркулярної економіки може принести користь країнам через підвищення стійкості, створення робочих місць, захист навколишнього середовища та зменшення викидів. Водночас існують різні оцінки переваг і можливих ризиків, співвідношення та структура яких на певній території вимагає диференціації підходів до впровадження цієї концепції в країнах із різним рівнем розвитку. У той же час розуміння та ступінь актуальності питань циркулярної економіки суттєво різняться залежно від країни й залежать від особливостей природного, людського, фізичного (штучного) та інституційного капіталів кожної країни, рівня її розвитку та соціально-економічних пріоритетів та екологічної культури суспільства. З одного боку, циркулярна економіка – це шлях держав із сильною економікою та високорозвиненою технологією та виробничою культурою. Існує певний ризик того, що розвинені країни та компанії будуть використовувати модель циркулярної економіки, представляючи свої технологічні переваги як привід для доступу до ринків і гарантій збереження зайнятої частки.

Шлях до циркулярної економіки вже почали багато країн світу, відповідно досвід запровадження циркулярної економіки в європейських

країнах задає нові тренди у формуванні стратегічних пріоритетів національного розвитку. На сьогодні практика європейських країн дозволяє оцінити потенційні зміни, що відбудуться у країнах, де розбудова циркулярної економіки стала одним із пріоритетних завдань, а саме: держава як головний драйвер «зеленого» розвитку має змінити структуру державних закупівель та орієнтуватися на екологічно доцільні види виробництва; органи законодавчої та виконавчої влади мають розробити законодавче й нормативно-правове забезпечення функціонування циркулярної економіки, використовуючи досвід європейських країн, що мають схожі правові та інституціональні системи; суб'єкти господарювання мають передбачати зміни в кон'юктурі ринку та глобальних трендах, модернізуючи свої виробництва та інвестуючи у переробку; відбудеться формування нових бізнес-моделей – від простих, пов'язаних зі заміною одних комплектуючих на інші, до складних, що передбачають формування нових ланок виробництва в межах підприємства та повну чи часткову зміну технологічного процесу; зміниться структура попиту на робочу силу, знадобляться нові фахівці із проєктування виробництва; мають бути створено фінансово-кредитні установи та розроблено програми фінансування проєктів з перероблення відходів або з інших напрямів їх утилізації.

Україна має шанс віднайти себе в цій новій реальності раніше від країн-сусідів і, очевидно, виграти на цьому. Перехід від старої лінійної моделі економіки до циркулярної обіцяє створення нових ринкових ніш (промдизайну, інжинірингу, ремануфактурингу, переробки, сервісу), а також нових бізнес-моделей. Конкретні економічні інструменти (наприклад, посилення меж відповідальності виробників, запровадження реформ зеленої економіки, а також створення «екологічних» податків) мають використовуватися для посилення діяльності циркулярної

економіки і в майбутньому сформувати нові моделі виробництва та використання, а також нові правила циркулярної економіки.

Поряд із цим Україна може стати певним хабом у цій новій реальності, долучившись до її побудови на ранній фазі, але для виходу на цей якісно новий рівень ресурсної ефективності знадобляться технологічні інновації та зміна шаблонів поведінки, масштабні інвестиції та спеціальні пакети державного регулювання та стимулювання. У частині розроблення й упровадження нормативних актів, що стосуватимуться зміни економічної системи та розвитку циркулярної економіки, виникає потреба конкретизації та деталізації певних положень у вигляді ухвалення додатково нормативно-правових актів як на рівні країни, так і на регіональному, з метою використання територіальних та інших особливостей економічного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Лойко В.В. Проблеми розвитку циркулярної економіки в Україні. III International Scientific Conference From the Baltic to the Black Sea: the Formation of Modern Economic Area: Conference Proceedings, August 23th, 2019. Riga, Latvia: Baltija Publishing. URL: https://www.researchgate.net/publication/337227184_PROBLEMI_ROZVITKU_CIRKULARNOI_EKONOMIKI_V_UKRAINI
2. Kryshchanovych, M., Filippova, V., Huba, M., Kartashova, O., & Molnar, O. (2020). Evaluation of the implementation of the circular economy in EU countries in the context of sustainable development. Business: Theory and Practice, 21(2), 704-712. <https://doi.org/10.3846/btp.2020.12482>

Фролова М. Е., Бурлака С. М.

ГОЛОВНІ ПЕРЕДУМОВИ ПОЗИТИВНОГО ВІДНОШЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ КАДРІВ ДО НОВОВВЕДЕНЬ В ОРГАНІЗАЦІЯХ

У наш час дуже активно розвиваються різні технології, з'являються нові винаходи, упроваджуються в повсякденне життя нові предмети, що

полегшують діяльність загалом. В умовах обмеженості ресурсів усе більше підприємств намагаються віднайти оптимальне вирішення цієї проблеми, і тому на підприємствах дуже часто вводяться різні нововведення, які не завжди позитивно сприймаються керівниками, що й зумовлює актуальність цієї теми.

В англійській мові є слово *innovation* перекладається як «нововведення». Буквальний його переклад означає введення новацій чи впровадження нововведень. На практиці поняття «нововведення», «новація», «інновація» часто ототожнюють, хоча між ними є деякі розбіжності.

Нововведення – це оформлений результат фундаментальних, прикладних досліджень чи розробок, експериментальних робіт у будь-якій сфері діяльності з метою підвищення її ефективності. Нововведення можна оформити у вигляді відкриттів, винаходів, патентів, товарних знаків тощо.

Інновація – це кінцевий результат впровадження нововведення з метою зміни об'єкта управління й одержання економічного, соціального, екологічного, науково-технічного чи іншого ефекту [1].

Для розроблення нововведення потрібно провести маркетингові дослідження самого виробництва, організаційно-технологічну підготовку виробництва й оформити результати.

На сучасному етапі основними напрямками НТП є:

- електронізація і комп'ютеризація виробництва й управління;
- розвиток гнучких інтегрованих виробничих систем;
- створення матеріалів із заздалегідь заданими властивостями;
- здійснення технологічної революції в усіх галузях народного

господарства та ін.

Кожен керівник на своєму підприємстві прагне до максимізації прибутку, і тому постійно стежить за інноваційною діяльністю у світі та в разі потреби намагається впроваджувати інновації на своєму підприємстві. Однак не завжди інновації та нововведення сприймаються так легко.

Розрізняють кілька типових реакцій людини на нововведення:

- ухвалення нововведення та активна участь у його реалізації;
- пасивне сприйняття інновацій, зазвичай під тиском обставин або соціально-психологічних явищ (наслідування, мода тощо);
- пасивне неприйняття нововведень, позиція очікування та уважного вивчення всіх сторін, які пов'язані з інноваційними процесами;
- активне неприйняття нововведень, виступ проти, апеляція до свого власного досвіду і теорій;
- активне неприйняття, пов'язане зі здійсненням протидій нововведенням, тобто неприйняття діями і вчинками.

Далі розглянемо особливості типів поведінки за різних варіантів.

Перший варіант характеризується позитивно-активним відношенням до нововведення: мотивація, що базується на настанові, яка виникає здебільшого тоді, коли нововведення зумовлене попередніми обставинами й умовами, коли наявна стійка суспільна, колективна думка про потребу здійснення нововведення, коли нововведення – єдиний вихід із ситуації, що склалася (наприклад, приватизація, перехід до ринку). Переважно ця настанова на нововведення виявляється в очікуванні його, у підвищеній активності під час спілкування з цієї теми, різних пропозиціях і прогнозах, у вияві ініціативи, зміні наявних технологічних і функціональних зв'язків, у консолідації колективу.

Друга реакція – пасивне ухвалення інновацій – характеризується пасивним ухваленням нововведень. Визначається вона тим, що людина

слідуює прикладу інших, засвоюючи все, що їй пропонується, але здебільшого не усвідомлюючи ні цілей, ні завдань, які ставляться у зв'язку з нововведенням. Це може бути зумовлено тим, що нововведення з певної причини для людини неактуальні або в неї немає достатньої інформації, щоб ухвалити рішення відповідно до його актуальності.

Третя реакція характеризується пасивним неприйняттям нововведення, очікуванням і уважним вивченням негативних явищ. Цю реакцію деякі автори пов'язують з виникненням психологічних бар'єрів, хоча тут можна вести мову тільки про перед бар'єрну ситуацію. Ця реакція, як і реакція пасивного ухвалення інновацій, є проміжною. Спочатку людина може відреагувати на нововведення пасивним неприйняттям, особливо коли думка групи чітко не виражена, а також не зрозумілі обставини, що супроводжують нововведення. Наступною реакцією може бути пасивна підтримка нововведення, а потім – перехід до активної підтримки. Може відбутися перехід від пасивного неприйняття до активного неприйняття. Загалом для цих позицій характерна боротьба мотивів.

Четверта реакція полягає в активному неприйнятті нововведень (виступи, звернення до подібного досвіду інших).

П'ята реакція також пов'язана з активним неприйняттям, але уже рішучішим. Для цієї реакції характерна активна протидія нововведенням [2].

Саме ці реакції формуються на підставі психологічних бар'єрів, що утворюються відповідним до типових для цих позицій мотивів:

1. Зміна минулого статусу особистості в структурі функціональних відносин. Говоримо про ті випадки, коли вирівнюються рольові статуси певних працівників, тобто коли у функціональних відносинах визначаються пріоритетні позиції певних особистостей.

2. Зміни змісту праці й пов'язана з цими змінами перебудова знань, умінь, навичок, тобто захист умов, способів праці.

3. Інформаційне незабезпечення нововведень. У самому нововведенні наявні суперечності, які можуть бути абсолютизовані й виявлятися як причини активної протидії його впровадження.

4. Конфліктні взаємини в колективі, а також у системі «керівник – підлеглий». Особливо мотиви неприйняття нововведень виникають у тих випадках, коли конфлікт перейшов на особистісну основу або коли зміст нововведень стосується сфери діяльності, у якій існували конфліктні відносини. Звичайно це буває тоді, коли нововведення не спрямовано на ліквідацію причин конфлікту.

Слід зауважити, що позитивне чи негативне відношення до нововведень зростає поступово, саме тому виникає багато можливостей впливати на формування відношень до інновацій. Однак слід мати на увазі, що формування відношень визначається індивідуальними особливостями особистості, інтенсивністю здійснення нововведень і його змістом.

Далі визначимо суттєву передумову позитивного відношення до нововведення, а це спеціально спланована система заходів з підготовки до їх здійснення. До таких заходів належать психологічні та адміністративні заходи (економічні, правові).

Психологічні заходи реалізуються за допомогою психологічних методів – діагностичних, розвивальних [1].

Діагностичні методи – це методи, через які вивчається особистість і колектив, вони дають змогу діагностувати психічний стан, наявність знань, умінь і навичок у виконавців, соціально-психологічний клімат тощо.

Дані цих методів – індикатори, що засвідчують відношення виконавців до нововведень.

Найбільшу здатність підвищувати ефективність упровадження нововведень мають методи, спрямовані на формування нових рис властивостей в особистості та колективі, адекватних ситуацій нововведень. Щоб ці методи допомогли, потрібно мати модельні уявлення про ті відносини, які мають бути сформовані в результаті нововведень.

Головні цілі психологічних методів – формування психологічної готовності до нововведень.

Під психологічною готовністю потрібно розуміти стійкий психологічний стан особистості, що створюється внаслідок усвідомлення змісту, значущості нововведення і виражається в позитивному відношенні до них.

Виокремлюють такі складові готовності:

- усвідомлення виробничої та економічної потреби здійснення нововведення;
- усвідомлення особистісної значущості нововведення для колективу;
- усвідомлення способів особистого залучення до здійснення нововведення;
- формування образу «Я» як суб'єкта діяльності та впровадження нововведення [3].

Значний вплив на формування психологічної готовності здійснює колектив у процесі підготовки нововведень, добору виконавців нововведень і стимулів.

Кожне нововведення має бути розглянуте й оцінене колективом перед його впровадженням. Практика свідчить, що найефективніше

впроваджуються ті нововведення, що обговорені в колективі і в змістовому, і в процесуальному аспектах, але ефективніше – ті, які виявляються ініціативою колективу. Успіх також залежить від добору виконавців нововведення. Під час добору виконавців нововведень треба звертати увагу на їх риси й вираженість психологічної готовності до нововведень, здатність до навчання, розвиток здібностей навчати інших, авторитет у певному колективі.

Під час запровадження нововведень треба звертати увагу і на стимули. Стимулювання сприяє досягненню значних результатів підвищення продуктивності праці.

Стимулювання також впливає на формулювання стійкого психологічного стану, який характеризується високим емоційно-вольовим потенціалом, що сприяє переборенню об'єктивних та суб'єктивних чинників у процесі впровадження нововведень. Ця функція стимулювання зберігається і при нововведеннях.

Отже, у наш час запровадження нововведень на підприємстві є передумовою успіху його діяльності. Нововведення – оформлений результат фундаментальних, прикладних досліджень чи розробок експериментальних робіт у якій-небудь сфері діяльності з метою підвищення її ефективності.

Однак, попри всі переваги та потребу іноді впроваджувати інновації, не всі керівники охоче з цим погоджуються та позитивно їх сприймають.

Розрізняють п'ять типових реакцій людини на нововведення, кожна із яких має свої особливості. Саме ці реакції формуються на підставі психологічних бар'єрів.

Щоб отримати позитивне відношення до нововведення, потрібна спеціально спланована система заходів з підготовки. До таких заходів належать психологічні та адміністративні.

Слід відзначити, що значний вплив на формування психологічної готовності здійснює колектив у процесі підготовки нововведень. Кожне нововведення має бути розглянуте й оцінене колективом перед його впровадженням. Практика свідчить, що найефективніше впроваджуються ті нововведення, що обговорені в колективі і в змістовому, і в процесуальному аспектах, але ефективніші ті, які виявляються ініціативою колективу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Психологія управління. Кулініч І.О. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://westudents.com.ua/glavy/80883-rozdl-11-psihologchna-pdgotovka-upravlnskih-kadrv-do-novovveden-v-organzats.html>
2. Типові реакції на нововведення та психологічні бар'єри, їхня характеристика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/17910211/psihologiya/tipovi_reaktsiyi_novovvedennya_psihologichni_baryeri_yihnya_harakteristika
3. Нововведення в організації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bukvar.su/menedzhment/>

Харечко Д. О.

**ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ПІДХОДІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ
ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНОЇ ПОЛІТИКИ В КОНТЕКСТІ
ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я ТА СУСПІЛЬНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ**

Упродовж останніх десятиліть соціальне благополуччя населення набуло сутнісного політичного значення, державні або приватні організації за допомогою політичних і соціальних заходів всіляко намагаються віднайти ефективні важелі впливу на соціальне забезпечення з метою поліпшення його стану. Пандемії, інфекційні захворювання становлять загрозу для країн і все частіше вимагають негайної реакції національних систем соціального забезпечення. Своєю чергою, соціальна робота має долучити населення до здорового способу життя, допомагаючи

сформувати правильне уявлення про соціальні ролі та відносини в суспільстві. Однак, упровадження міжнародних зобов'язань, стандартів, програм значною мірою залежить не від доцільності соціально-медичних напрямів, а від локального контексту, соціокультурних традицій, ідеологічних уподобань, оскільки питання соціального забезпечення, умов життя стосуються інтересів широких груп населення, формують електоральні настрої, стають предметом політичних дискусій. Розглядаючи базові принципи соціальної політики, слід зупинитися на основних напрямках.

Сучасні інновації спонукають до більш глибокого осмислення процесів взаємовідносин між національними та наднаціональними інститутами у сфері соціальної політики, соціології, сучасних тенденцій управління. Спільнота змінюється настільки швидко, що реформаторські зусилля за цими змінами просто не встигають. Потрібно змінювати спосіб мислення в підході до вирішення різних проблем, оскільки він має виходити з потреб сучасного суспільства. Ефективна державна політика є відносно самостійною сферою суспільних відносин, пов'язаною з реалізацією національних і глобальних цілей, соціально-економічним реформуванням суспільства. Система соціального забезпечення не може функціонувати як єдине ціле, вона діє тільки завдяки зусиллям відповідних працівників, а в складових частинах відбуваються неузгоджені процеси, у результаті чого саме існування галузей перебуває під загрозою. Важливу роль відіграють такі засоби масової інформації, як інтернет-видання, газетні, журнальні статті, кіно і телебачення, що допомагають особистості зрозуміти і засвоїти процес різноманітної соціальної практики.

Такі засоби створюють спеціальний інструментарій для донесення до розуму й почуттів кожної людини цінностей, таких як життя і соціальне

здоров'я людини. Соціальне благополуччя будується на відносинах із соціумом і визначається тими моральними принципами, що є основою соціального життя людини в суспільстві. Програма і заходи такого характеру мають передбачати механізми впровадження системного підходу в управлінську діяльність, упровадження сталого споживання та виробництва, підвищення рівня обізнаності суспільства про значення та переваги його застосування з метою соціального благополуччя громадян країн із перехідними спільнотами [2]. Серед проблем соціальної державної політики залишається відсутність цільової компоненти, що орієнтується на створення сприятливих умов для виховання, розвитку особистості в повсякденному і суспільному житті. Істотним недоліком у політиці громадського здоров'я та соціального благополуччя є відсутність розуміння людиною цінності власного здоров'я і соціального благополуччя, відсутність умов для формування позитивного мислення на збереження таких цінностей. Сформована система охорони здоров'я і соціального забезпечення потребує перетворень для забезпечення її належного функціонування. Убачається ухвалення і запровадження національних програм, в основу яких буде покладено принцип благополуччя соціально успішної людини, а також принцип профілактики й попередження захворювань і соціальних потрясінь.

Запропоновані зміни за рішенням проблем державної соціальної політики значною мірою можуть вплинути на свідомість громадян і на їхній спосіб життя, а потім – і на піднесення рівня життя населення. Політика соціального благополуччя – складний феномен, детермінований різними й одночасно складними чинниками. Функцію формування й реалізації соціальної політики бере на себе держава, до того ж її роль у цьому процесі зростає. З цією метою уряд має гарантувати постійну можливість доступу до інформації щодо основних показників соціального

стану, окрім того органи центральної і місцевої влади мають систематично звітувати перед суспільством або його представниками за результати діяльності.

Така система має забезпечувати відповідну допомогу людині відчувати свою цінність, а також значущість її особистих проблем і поліпшення якості її життя.

Ніхто не має зазнавати дискримінації, право на соціальне благополуччя не може обмежуватися, до всіх слід ставитися з однаковою повагою. Якщо держава досягає успіху в створенні системи, орієнтованої на людей, результат і втілення, то можна очікувати досягнення зростання показників здоров'я населення, тривалості життя, зниження захворюваності, смертності, збільшення фінансової захищеності, забезпечення готовності і здатності системи ефективно реагувати на кризові ситуації, які несуть загрози для окремої людини, суспільства або всього населення [1].

Для досягнення цих кінцевих цілей сформульовано проміжні завдання, на які має бути спрямовано створення умов для солідарної відповідальності за благополуччя громадян; забезпечення вільного вибору постачальників послуг, створення прозорих умов роботи й більшої підзвітності в галузі соціального забезпечення. Система має базуватися на розумінні відповідальності за всі сторони життя, зокрема здоров'я і загальне благополуччя населення, відповідальність, має бути результатом спільних зусиль кожної людини і суспільства загалом.

Хоча доступ до медичної допомоги завжди набирає найбільшої ваги при обговоренні соціальної відповідальності за суспільне здоров'я населення, не можна забувати про важливість захисту довкілля, підтримку здорового способу життя та профілактичну роботу. Втілення такої стратегії має значну економічну ефективність і може сприяти підвищенню

особистої відповідальності за умови створення соціального й фізичного середовища, що дозволить людям підтримувати суспільне благополуччя.

Державна політика у сфері послуг охорони здоров'я має значний потенціал для забезпечення здоров'я громадян країни. Розвиток сфери охорони здоров'я створює умови для збереження довіри громадян і підвищення якості їх життя. Державна політика у сфері охорони здоров'я є системою заходів законодавчого, виконавчого й контрольного характеру, їх надають державні установи охорони здоров'я з метою стабілізації та пристосування чинної системи охорони здоров'я до умов, що можуть змінюватися.

Соціально-гуманістична спрямованість діяльності органів виконавчої влади та суб'єктів формування соціального забезпечення в сучасних умовах має відбиватися в модернізованих функціях управління. Це обґрунтована система мотивації, яка дозволяє цілеспрямовано впливати на поведінку людей відповідно до потреб, що є однією з основних функцій держави й органів виконавчої влади та місцевого самоврядування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ковальчук В.Г. Основні принципи сучасної державної гуманітарної політики України. *Стратегічні пріоритети*. №4 (25). 2012. С.18–21.
2. Семигіна Т. Транснаціональна демократія і охорона громадського здоров'я. *Політичний менеджмент*. 2011. № 6. С. 129–136.

Чорненко Н. Є., Круц Н. М.

СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОГО МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

На сьогодні місцеве самоврядування в нашій країні пройшло достатній шлях у своєму становленні. Є певний досвід реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної

організації влади в Україні. Незважаючи на істотні успіхи муніципальної реформи, досягнуті на першому етапі реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, чимало економічних, правових та інституційних проблем місцевого самоврядування все ще чекає свого вирішення.

Відзначивши прогрес формування спроможних територіальних громад і секторальної децентралізації на першому етапі муніципальної реформи, слід сформулювати певні проблеми, що виникають у процесі імплементації реформи та можуть стати на заваді досягнення її стратегічних цілей [2, с. 9]. А отже, другий етап муніципальної реформи характеризується посиленою увагою до вирішення питань підвищення ефективності місцевого самоврядування. У затвердженій наприкінці 2015 року Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» (на період до 2020 р.) місцеве самоврядування визнається як важливий ресурс подальшого розвитку країни [7].

Як одна із характеристик інституціонального середовища як основи переходу до інноваційного соціально орієнтованого типу розвитку країни визначено ефективність місцевого самоврядування. Метою державної політики у сфері децентралізації є відхід від централізованої моделі управління в державі, забезпечення спроможності місцевого самоврядування та побудова ефективної системи територіальної організації влади в Україні, реалізація повною мірою положень Європейської хартії місцевого самоврядування, принципів субсидіарності, повсюдності та фінансової самодостатності місцевого самоврядування.

На сьогодні наявність у держав-членів ЄС ефективного місцевого самоврядування, що відповідає міжнародним стандартам, розглядається як найважливіший показник демократизму чинного державного режиму. Ефективність місцевого самоврядування дозволяє врахувати і пов'язати

місцеві інтереси в межах єдиної держави, передбачає наявність балансу відносин між державою і територіальною громадою. Це означає виборність органів місцевого самоврядування та їх самостійність у справах місцевого значення. Централізовано визначається (і в разі потреби змінюється) обсяг місцевої компетенції, а також забезпечується проведення місцевою владою політики, відповідної загальнодержавним інтересам. Кінцевим результатом стає «узгодження інтересів держави та територіальних громад» [3].

Отже, актуальними науково-прикладними напрямками досліджень з оцінювання переваг і недоліків формування ефективного місцевого самоврядування в умовах муніципальної реформи та вироблення заходів щодо вдосконалення цього інституту є:

- 1) розмежування повноважень між рівнями публічної влади;
- 2) оптимізація функцій органів місцевої влади та підвищення якості надаваних послуг;
- 3) фінансово-економічне забезпечення повноважень;
- 4) стратегічне управління розвитком територіальної громади й оцінювання ефективності діяльності органів місцевого самоврядування.

Таким чином, другий етап реалізації Концепції [3] характеризується вдосконаленням механізмів стимулювання органів місцевого самоврядування з метою ефективного здійснення їх повноважень і створення максимально сприятливих умов для комплексного соціально-економічного розвитку місцевого самоврядування. Сутністю «місцевого розвитку» чи «розвитку територіальних громад» є створення максимально можливих комфортних умов для проживання мешканців населеного пункту – села, селища, міста, об'єднаної територіальної громади, починаючи з територіальної доступності, що передбачає надання послуг на території громади, де проживає особа.

Створення ефективного місцевого самоврядування та дальший його розвиток багато в чому залежить від наявності всього комплексу потрібних нормативно-правових актів, які забезпечують правову, організаційну та економічну основу самоврядування [1, с. 147]. Однак слід зауважити, що за роки незалежності України було нагромаджено чималу юридичну базу – понад 2200 законодавчих та інших нормативно-правових актів вищої юридичної сили, де визначаються основи місцевого самоврядування. Безумовно, у такій кількості документів дуже важко орієнтуватися без відповідної кваліфікації та певного досвіду. Тому потреба в систематизації й оптимізації правової бази у цій сфері давно назріла.

Водночас, з іншого боку, в Україні запроваджено муніципальну реформу, на концептуальних засадах визначену ще 2014 року. Реформа вимагає не тільки перегляду чинного корпусу відповідних нормативно-правових актів, а й ухвалення нових законів, як це передбачено Концепцією.

У період 2014-2016 років законотворча діяльність, спрямована на реалізацію реформи місцевого самоврядування, відбувалась досить активно. Було ухвалено закони «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [5], «Про співробітництво територіальних громад» [9], «Про засади державної регіональної політики» [6]. Для забезпечення фінансової децентралізації внесено важливі зміни до Бюджетного [8; 11] та Податкового [10] кодексів, а також низку інших законів, спрямованих на децентралізацію в різних сферах.

Окреслення конкретних орієнтирів здійснення муніципальної реформи та визначення засобів її реалізації інституціалізуються в Плані законодавчого забезпечення реформ в Україні, схваленому парламентом ще 4 червня 2015 року [4]. План законодавчого забезпечення реформ в

Україні має стати базовою платформою реалізації Верховною Радою України політико-правових засад розвитку суспільства й держави, інструментом досягнення цілей стратегічних реформ в Україні. Згідно з цим Планом пріоритетними напрямками вдосконалення правового регулювання суспільних відносин на місцевому рівні є визначення на засадах системності та взаємоузгодженості забезпечення ефективності реформування місцевого самоврядування. Задля реалізації цих напрямів перед державою стоять такі завдання:

- на підставі програмних документів, міжнародних зобов'язань України, громадських і наукових ініціатив сформувані законодавчі орієнтири для здійснення муніципальної реформи;
- диференціювати узагальнені законодавчі пропозиції щодо запровадженої муніципальної реформи;
- визначити часові межі (терміни) законодавчого забезпечення муніципальної реформи.

Відзначимо, що низка законів, визначених Планом законодавчого забезпечення реформ в Україні (у розділі 3 «Регіональна політика та децентралізація»), ще досі не реалізовано.

Отже, досягнення поставленої мети, а саме – ухвалення деяких ключових законопроектів щодо децентралізації влади у Верховній Раді України залишається не виправдано повільним. Так, із запланованих 11-ти законопроектів ухвалено тільки один. Так само і з першочерговими законопроектами щодо реалізації муніципальної реформи, розробленими Кабінетом Міністрів України. Однією із найбільших проблем правової сфери є зволікання з упровадженням змін до Конституції, потрібних для повноцінного втілення Концепції реформування місцевого самоврядування. Унесення змін до Конституції – головна умова імплементації норм Європейської хартії місцевого самоврядування в

Українське законодавство. А отже, наступний крок розвитку місцевого самоврядування – це внесення змін до Конституції України, щоб на законодавчому рівні зафіксувати зміни, які були досягнуті в ході пройдених етапів муніципальної реформи, та зробити ці зміни незворотними:

1. Насамперед постає завдання створення дієвого місцевого самоврядування в умовах проголошеного Конституцією України принципу його самостійності, що є, як і раніше, одним із ключових і найбільш актуальних на сьогодні питань. Звісно ж, вирішення цього питання можливе лише після чіткого конституційного визначення правової природи місцевого самоврядування. Унаслідок того, що базові документи закріплюють три різні концепції місцевого самоврядування, правовий статус місцевого самоврядування залишається нечітко визначеним. Це не дозволяє сформулювати механізми побудови ефективного місцевого самоврядування, яке буде діяти в інтересах і громадянського суспільства, і держави одночасно. Місцеве самоврядування має бути засобом реалізації як мінімум трьох цілей – забезпечення децентралізації в державному управлінні; розвитку демократичних засад у вирішенні питань місцевого значення; підвищення ефективності в регулюванні та управлінні суттєвою частиною публічних справ.

2. Наступні зміни до Конституції мають визначити чітке розмежування повноважень різних ланок системи місцевого самоврядування та органів державної влади, невизначеність яких ускладнює процес побудови ефективного механізму взаємодії між органами державної влади й органами місцевого самоврядування. Критерії ефективності мають спиратися на конкретні повноваження публічної влади, відповідно має бути чітким розмежування повноважень між

різними рівнями публічної влади, засноване на базових принципах субсидіарності та децентралізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бойко Ю. В. Трансформація компетенції органів місцевого самоврядування у сучасних умовах європейської міждержавної інтеграції. *Economic and law paradigm of modern society*. 2016. № 2. С. 145-149.
2. Децентралізація влади: порядок денний на середньострокову перспективу. Аналітична доповідь. Авт.: Жаліло Я. А., Шевченко О. В., Романова В. В. та ін. Національний інститут стратегічних досліджень. Київ: 2019. 115 с.
3. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. № 333-рп. Офіційний вісник України. 2014. № 30. Ст. 831.
4. Про План законодавчого забезпечення реформ в Україні : Постанова Верховної Ради України від 04.06.2015 р. № 509-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-19>
5. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 05.02.2015 р. № 157-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 13. Ст. 91.
6. Про засади державної регіональної політики : Закон Країни від 05.02.2015 р. № 156-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19>
7. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» : Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015. URL: <https://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>
8. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин: Закон України № 79-19 від 2812.2014 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/79-19>.
9. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17.06.2014 р. № 1508-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 34. Ст. 1167.
10. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи : Закон України № 71-19 від 2812.2014 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/71-19>.
11. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо особливостей формування та виконання бюджетів об'єднаних

територіальних громад : Закон України 2611.2015 р. № 837-VIII. URL:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/837-19>.

Чорний О. В.

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В НАДАННІ НАСЕЛЕННЮ СОЦІАЛЬНО- ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

Безпека національних інтересів, прав і свобод кожної окремої людини пов'язана з її захистом від надзвичайних ситуацій, а загальнодержавний підхід залишається єдиним ефективним способом запобігання надзвичайним ситуаціям незалежно від походження та причини їх виникнення. Такий підхід виходить далеко за традиційні межі, оскільки органи державної влади вже не можуть повноцінно забезпечувати захист населення від негативних проявів, і тому все більше зростає роль у цих процесах органів місцевого самоврядування.

У сучасних умовах усе більш актуальними стають питання психологічної та психосоціальної роботи з різними категоріями людей, що побували в надзвичайних ситуаціях. Проте, попри всю важливість і актуальність надання психологічної допомоги населенню під час надзвичайних ситуацій, ці проблеми залишаються відносно новими. Важливою на сьогодні є техніка психологічного втручання та рекомендації в надзвичайних ситуаціях і методи надання першої медичної допомоги постраждалим за активного сприяння органів місцевого самоврядування.

Сильний вплив на психіку людини викликає травматичний стрес, психологічні наслідки якого в крайньому своєму прояві виражаються в посттравматичному стресовому розладі, що виникає як реакція на пов'язані з серйозною загрозою життю або здоров'ю під час надзвичайних

ситуації. Володіння навичками психологічної взаємодопомоги в умовах надзвичайних ситуацій має велике значення для фахівців служби екстреної психологічної допомоги з метою попередження психічної травматизації та для підвищення готовності швидко реагувати в надзвичайних ситуаціях.

Переважна кількість надзвичайних ситуацій відбуваються в містах, де громадяни звертаються до своїх місцевих керівників і виборних посадових осіб для негайного реагування й відновлення завданих збитків. Для підвищення стійкості територіальної громади органи влади реалізують відповідні механізми щодо протидії надзвичайним ситуаціям, створюють програми громадської безпеки [2]. Недостатньо розглядати надзвичайні ситуації лише з погляду об'єктивних особливостей, не беручи до уваги психологічні складові, такі як сприйняття, розуміння, реагування та поведінку людей в таких ситуаціях.

Соціально-психологічні феномени, що виникають в умовах впливу надзвичайних чинників, відомі як посттравматичний стресовий синдром, або посттравматичний стресовий розлад. Ці стани характеризуються домінуванням гострих або хронічних негативних емоційних переживань, що в цих станах можуть досягати такої міри інтенсивності, що надають дезорганізуючий вплив на інтелектуальну діяльність людини, ускладнюючи процес адаптації до подій.

Органи місцевого самоврядування несуть відповідальність за розроблення комплексної стратегії управління основними ризиками, управління людськими й матеріальними ресурсами та визначення пріоритетів у їх розподілі, координації завдань з підготовки керівних кадрів, організації навчань, інформуванні громадян про ймовірність виникнення надзвичайних ситуацій, розширенні їх прав і можливостей для досягнення узгоджених зусиль із протидії несприятливим чинникам. Порушення поведінки людини мають психологічні причини, пов'язані з

недостатністю особистісних ресурсів для подолання стресу або з надмірністю дезадаптувальних впливів у надзвичайних обставинах.

Інтенсивні емоційні переживання – страх, паніка, відчай – можуть ускладнювати адекватне сприйняття дійсності, правильну оцінку ситуації, заважаючи ухваленню рішень і віднаходженню адекватного виходу зі стресової ситуації. Ці явища, що відбивають феноменологію психічного функціонування людини в кризі, опиняються в центрі уваги як лікарів-психіатрів і психотерапевтів, так і психологів, які надають психологічну допомогу людям, постраждалим у надзвичайних ситуаціях.

Психологія надзвичайних ситуацій має як свій теоретичний аспект, пов'язаний з вивченням особливостей психічного функціонування в кризі, так і практичне застосування, яке визначається потребою надавати психологічну допомогу людям, які постраждали в надзвичайних ситуаціях [1]. Основним завданням психологічної допомоги є актуалізація адаптивних і компенсаторних ресурсів особистості, мобілізація психологічного потенціалу для подолання негативних наслідків надзвичайних обставин. Наслідком ефективної психологічної допомоги постраждалим є оптимізація психічного стану й поведінки людини в надзвичайних ситуаціях.

Органи місцевого самоврядування створюють плани подолання надзвичайних ситуацій на певних місцевостях, виконання яких забезпечує пом'якшення їх впливу на людей і їх майно, ефективне запровадження скоординованих заходів. У разі настання та успішної ліквідації надзвичайних ситуацій органи місцевого самоврядування координують дії з місцевою громадою прилеглих територій, що включені до цих планів. Надзвичайні ситуації, які сприймаються людиною як загроза його існуванню, що порушує її нормальну життєдіяльність, стає для неї подією травматичною, тобто потрясінням, переживанням особливого роду.

У період реагування поетапно забезпечується реалізація механізмів державного управління з координації заходів захисту населення. Органи місцевого самоврядування заздалегідь чітко визначають роль кожного відповідального за адміністративні повноваження, координуючи їх діяльність з ухвалення відповідних рішень. Держава має здійснювати підтримку органів місцевого самоврядування в урегулюванні надзвичайної ситуації саме тоді, коли її наслідки перевищують межі можливості місцевих органів влади з надання повноцінної медико-соціальної та психологічної допомоги населенню.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кравченко М.В. Система соціального захисту населення як об'єкт державної політики: методологія та практика: монографія. Київ: Інформ.-аналіт. агентство, 2012. 451 с.
2. Семигіна Т. Транснаціональна демократія і охорона громадського здоров'я. *Політичний менеджмент*. 2011. № 6. С. 129–136.

Чорноморець Ю. А.

**УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТИТУТУ АДВОКАТУРИ В УКРАЇНІ ЧЕРЕЗ
ВЗАЄМОДІЮ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ**

Вступивши до Ради Європи 1995 р., Україна взяла на себе низку зобов'язань, що стосуються насамперед приведення її правової та політичної систем відповідно до вимог Ради Європи. 27 червня 2014 р. Україна підписала Угоду про асоціацію з Євросоюзом, що свідчило про її вибір на користь європейської демократії, правової держави й активного громадянського суспільства.

Ефективність місцевого самоврядування залежить від наявності в системі місцевого самоврядування відповідного ефективно діючого механізму як реальної організаційної сили, опанувавши яку, місцева влада розпочинає управляти суспільними процесами держави.

Інститут адвокатури здійснює свою діяльність у системі двох управлінь: станового (корпоративного) управління й управління зовнішнього, державного. Діяльність адвокатури і держави спрямована на єдину мету – захист права і свобод людини та громадянина.

Держава, яка визначає себе як правова, має бути зацікавлена в тому, щоб адвокатура була високопрофесійним інститутом. Держава має забезпечувати незалежність адвокатури й доступність юридичної допомоги.

Взаємодія органів державної влади й адвокатури має здійснюватися на основі партнерства й об'єднання зусиль в умовах побудови правової держави та формування громадянського суспільства в Україні.

Інституційний розвиток можна назвати одним із головних принципів реформування адвокатури, серед яких також слід відзначити єдність адвокатських об'єднань у межах держави, організацію взаємовідносин з органами державної влади на основі партнерства, удосконалення інституту адвокатури в межах уже існуючих міжнародних принципів і стандартів як у галузі надання юридичної допомоги, так й адвокатської діяльності, позиціонування адвокатури як незалежної самоврядної організації, підпорядкованої інтересам не державного апарату, а громадянського суспільства і спрямованої на забезпечення положень ст.ст. 59 і 131-2 Конституції України, а саме на надання правової допомоги [3].

Слід посилити контроль за станом фінансування, порядком оплати послуг і відшкодування витрат адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу. Внесення змін до Закону «Про безоплатну праву допомогу» від 02.06.2011 р. № 3460-VI – це наступний етап реформування адвокатури. На момент ухвалення чинного Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 р. № 5076-VI не було створено основних інституцій Національної асоціації адвокатури України

(НААУ), і тому досі ця сфера регулювалася державою, і є прикрі випадки порушення принципів незалежності в роботі центрів із надання правової допомоги.

Новим викликом для адвокатури та системи безоплатної правової допомоги стала надто тісна «співпраця» адвокатів, що надають безоплатну правову допомогу, з органами слідства. НААУ; органи адвокатського самоврядування та комісії в межах своєї компетенції мають всіляко сприяти забезпеченню незалежності адвоката в період реалізації Закону «Про безоплатну правову допомогу» від 02.06.2011 р. № 3460-VI [2].

Питаннями захисту адвокатів у регіонах має займатися Комітет захисту прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності НААУ, який утворено згідно з рішенням Ради адвокатів України від 16 лютого 2013 р. №74 з метою захисту професійних та інших прав адвокатів, організації сприяння забезпеченню гарантій адвокатської діяльності та забезпеченню необхідних умов для ефективного та якісного виконання адвокатами своїх професійних обов'язків.

Активізація, залучення адвокатів до процесу формування стратегії розвитку адвокатської спільноти є одним із головних завдань, що стоять перед органами адвокатського самоврядування.

Насамперед потрібно внести певні зміни до Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 р. № 5076-VI, а саме до статті 23 «Гарантії адвокатської діяльності»: установити на законодавчому рівні, що проведення обшуку приміщення адвоката можливе, лише коли адвокат особисто має статус підозрюваного; внести зміни щодо забезпечення можливості використання посвідчення адвоката як посвідчення особи; щодо неможливості допиту адвоката як свідка у справах, де адвокати є захисниками, за винятком випадків, коли адвокат особисто підозрюється в учиненні злочину [1].

Розвиток та вдосконалення інституту адвокатури наразі є життєво необхідними та нагальними для формування справжньої правової демократичної європейської Української держави [4].

При цьому має бути прямий зв'язок ефективності механізму діяльності місцевих органів виконавчої влади з ефективністю функціонування системи її органів, рівень організаційно-управлінського впливу якої на суспільно-регіональний розвиток залежить також від стану взаємовідносин і взаємодії з органами місцевого самоврядування.

Законом «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 р. № 5076-VI визначено систему органів адвокатського самоврядування, а саме: запроваджено чітку систему органів адвокатського самоврядування, які діють на загальнодержавному та регіональному рівнях, до складу яких входять виключно адвокати, що забезпечує незалежність адвокатури України від органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. №5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>.
2. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>.
3. Гвоздй В.А. Зміни заради змін не просто не потрібні – вони шкідливі. *Закон і Бізнес*, 09.07-15.07.2016 р., № 1274. URL: <http://unba.org.ua/publications/print/1654-zmini-zaradi-zmin-ne-prosto-ne-potribni-vonishkidlivi>.
4. Коваль К. Стратегія розвитку адвокатури України. *Юридична газета – всеукраїнське щотижневє професійне видання*, 01.10.2014 р. URL: <http://yur-gazeta.com/publications/actual/strategiya-rozvitkuadvokaturiukrayini.html>.

Чмир Я. І.

ЗАРУБІЖНІ ПІДХОДИ ДО ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Початок ХХІ століття характеризується бурхливим переходом до епохи інформаційного суспільства, що супроводжується вибухом інформаційних систем, кардинальними змінами в технологіях публічного управління й менеджменту. Уже склався глобальний інформаційний простір, що пов'язує континенти, держави, соціальні групи та окремих індивідуумів у єдиний інформаційно взаємозалежний конгломерат, який відкриває надзвичайно широкі можливості як для успішного особистісного й національного розвитку, блискавичного отримання й оперування потрібною інформацією, так і несе в собі принципово нові виклики та загрози для людини, суспільства й держави.

У цих умовах на передній план професіоналізації службовців органів публічного врядування виходить інформаційна безпека, яку М. Нікіфоров, І. Пампуха та В. Лоза розглядають як пріоритетну функцію держави, що, з одного боку, передбачає забезпечення якісного всебічного інформування громадян і вільного доступу до різних джерел інформації, а з іншого – контроль за непоширенням дезінформації, сприяння цілісності суспільства, збереження інформаційного суверенітету, протидію негативним інформаційно-пропагандистським впливам і захист національного інформаційного простору від маніпуляцій, інформаційних війн [4, с.135].

Передові країни нагромадили певний досвід професіоналізації службовців органів публічного врядування, вивчення якого є корисним для України. Зрозуміло, що в короткій розвідці неможливо повно та якісно

розкрити такий досвід, але можна визначити основні напрями й найбільш цікаві наукові публікації в зазначеній сфері. Так, історію використання інформаційних технологій для досягнення національних інтересів Сполучених Штатів Америки в глобальному просторі детально аналізує К. Бйорк [6]. До американського досвіду розбудови системи інформаційної безпеки держави звертається й наша співвітчизниця А. Даценко [1]. Цю тему з наголосом на глобальному протистоянні США й Китаю, що за всіма ознаками має характер інформаційної війни, порушує А. Демартино [2]. Історіографічні аспекти бачення зарубіжними й українськими фахівцями та дослідниками проведення інформаційно-психологічних операцій у гібридній війні розкриває М. Туранський [5].

Д. Реверон на основі компаративного аналізу американського, європейського, російського та китайського підходів і механізмів відстоювання своїх національних інтересів через використання кіберпростору та проведення спеціальних операцій в інформаційній сфері доводить, що подібна політика зазначених держав становить значну загрозу інформаційній безпеці в системах публічного врядування інших країн [7]. Ми це чітко бачимо в нашій державі, де інформаційна агресія Російської Федерації відіграє суттєву роль у дестабілізації соціально-політичного устрою та всієї системи публічного управління України.

Таким чином, у ході здійснення професійної діяльності державних службовців слід урахувати передовий іноземний досвід розвитку й посилення національного інформаційного потенціалу, його захисту від широкого спектру чинних і потенційних інформаційних загроз, реалізуючи єдину державну й регіональну політики щодо забезпечення інформаційної безпеки України, створення дієвої системи протидії інформаційним загрозам [3, с. 7].

На нашу думку, спираючись на зарубіжний досвід, ми маємо розгорнути в межах чинної системи професійної підготовки та перепідготовки й підвищення кваліфікації службовців органів державної влади та органів місцевого самоврядування спеціальний напрям, який би поєднав курси інформаційної грамотності, сучасних інформаційних технологій, форми й методи боротьби з негативними інформаційними впливами та основ забезпечення інформаційної безпеки держави загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Даценко А. Ю. Протидія загрозам в інформаційній сфері в умовах другої «холодної війни»: американський досвід та його українські проєкції. *Держава і право. Серія : Політичні науки*. 2018. Вип. 82. С. 193-202.
2. Демартино А. П. Ресурси інформаційної війни у воєнно-політичній стратегії США та Китаю. *Держава і право. Серія : Політичні науки*. 2019. Вип. 84. С. 55-65.
3. Євдоченко Л. О. Удосконалення системи державного забезпечення інформаційної безпеки України в умовах глобалізації: автореф. дис. канд. наук з держ. упр.: 25.00.01 / Львівський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. Львів, 2011. 20 с.
4. Нікіфоров М. М., Пампуха І. В., Лоза В. М. Аналіз загроз воєнної безпеки держави в інформаційній сфері та протидії їм в умовах ведення гібридної війни. *Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2018. № 61. 135-142.
5. Туранський М. О. Інформаційно-психологічні операції в гібридній війні: історіографічний аспект. *Вісник Черкаського університету. Серія : Історичні науки*. 2018. № 1. С. 111-121.
6. Burke Colin B. *America's Information Wars: The Untold Story of Information Systems in America's Conflicts and Politics from World War II to the Internet Age*. Rowman & Littlefield, 2018. 390 p.
7. Reveron Derek S. *Cyberspace and National Security: Threats, Opportunities, and Power in a Virtual World*. Georgetown University Press, 2012. 256 p.

Ющенко М. В.

МОЖЛИВОСТІ АДАПТУВАННЯ ДОСВІДУ КАЗАХСТАНУ В НАДАННІ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ У СФЕРІ РЕЄСТРАЦІЇ АКТІВ ЦИВІЛЬНОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Формуванню ефективної системи надання адміністративних послуг наразі надається багато уваги. Однак глибина та темпи відповідних змін поки що, як свідчать численні опитування, не повною мірою відповідають очікуванням громадян. У той самий час реформування системи надання адміністративних послуг у сфері реєстрації актів цивільного стану може суттєво сприяти збільшенню довіри до органів влади. Відповідно до Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади [6], нової редакції Закону України Про державну реєстрацію актів цивільного стану [4], Указу Президента «Про деякі заходи із забезпечення якісних публічних послуг» [5] передбачено регулювання відносин, пов'язаних із проведенням державної реєстрації актів цивільного стану та забезпечення належної реалізації прав фізичних та юридичних осіб послуг у сфері надання публічних послуг, зокрема адміністративних, створення сучасної інфраструктури, зручних і доступних електронних сервісів.

У процесі вироблення напрямів дальшого вдосконалення системи та механізмів надання адміністративних послуг у сфері реєстрації актів цивільного стану суттєве значення має зарубіжний досвід. Особливе значення щодо переходу до нової моделі надання адміністративних послуг у сфері реєстрації актів цивільного стану має досвід пострадянських країн, зокрема Казахстану, що має схожу з Україною спадщину та, відповідно, у процесі розвитку має вирішувати схожі проблеми. Як і в Україні, тут діяла неефективна «радянська» модель реєстрації актів цивільного стану, однак

у результаті системних реформ 2000-х рр. зазначена система була значною мірою перебудована та наближена до світових цивілізаційних стандартів у цій сфері. Результатом стало ухвалення 15 квітня 2013 року Закону Казахстану «Про державні послуги», який регулює суспільні відносини в сфері надання державних послуг [1]. Статтею 3 Закону закріплено шість основних принципів, що виражають його ідеологію. Особливо хотілося б звернути увагу на такі два принципи:

- якість і доступність державних послуг;
- постійний процес удосконалення надання державних послуг.

У Посланні Президента Казахстану народу від 5 жовтня 2018 року «Збільшення добробуту казахстанців: підвищення доходів та якість життя» поставлено завдання: «2019 року – 80%, а 2020 року не менше 90% державних послуг мають бути переведені в електронний формат. Для цього слід оновити та ухвалити відповідні зміни до Закону «Про державні послуги» [1], що й робиться упродовж 2020 року.

У Республіці Казахстан, як і в Україні, реєстрацію актів цивільного стану здійснюють відділи реєстрації актів цивільного стану. Кодекс Республіки Казахстан «Про шлюб та сім'ю» [2] (далі – Кодекс) визначає цілі, завдання, принципи та правові основи регулювання шлюбно-сімейних відносин, забезпечує захист прав та інтересів сім'ї, визначає її розвиток пріоритетним напрямом державної політики Республіки Казахстан.

Відповідно до Кодексу [2] держаній реєстрації підлягає реєстрація народження, смерть, реєстрація шлюбу, розірвання шлюбу (за винятком розірвання шлюбу за рішенням суду), зміна прізвища, імені та по батькові.

У законодавстві Казахстану застосовується принцип екстериторіальності, що, водночас, відсутній у законодавстві України: тобто заяви про внесення змін, доповнень і виправлень, а також про

поновлення та анулювання актового запису цивільного стану подаються до будь-якого органу реєстрації актів цивільного стану на території Республіки Казахстан за бажанням заявника (ст.183-185) [2].

Відповідно до законодавства [2] заява про реєстрацію народження має бути подана батьками або іншими зацікавленими особами до реєстраційних органів упродовж трьох робочих днів. При зверненні до Державної корпорації «Уряд для громадян» або через вебпортал «Електронний уряд» заява про державну реєстрацію народження подається згідно з підзаконним нормативним актом, що регламентує порядок надання державних послуг.

Заява про смерть подається в письмовому вигляді особами, які проживали разом із померлим, а у зв'язку з відсутністю таких – сусідами, працівниками житлово-експлуатаційних організацій, місцевими виконавчими органами, адміністрацією організацій, де настала смерть, органами внутрішніх справ, що виявили труп та іншими суб'єктами (ст.270) [2]. Документ, що є підставою для державної реєстрації смерті, передбачуваною Кодексом, надходять до інформаційної системи, створеної для державної реєстрації актових записів, в електронному вигляді.

У разі, коли особи, уповноважені на подання заяви про реєстрацію смерті, упродовж трьох робочих днів від дня видання медичною установою документа встановленого зразку або із набранням законної сили рішенням суду про встановлення факту смерті чи оголошення померлим, не подали заяву на державну реєстрацію смерті, орган, що здійснює державну реєстрацію актів цивільного стану, згідно з отриманою інформацією в інформаційній системі, потрібною для державної реєстрації актових записів, самостійно здійснює запис про державну реєстрацію смерті. Після здійснення державної реєстрації смерті близькі родичі

померлого, інші особи, які входять у коло спадкоємців, або громадяни, на утриманні яких був померлий, або представники державних органів, де проживав чи відбував покарання померлий, видають свідоцтво про смерть (частина перша статті 273) [2]. Це дає можливість у короткі терміни здійснити державну реєстрацію народження та смерті осіб.

У Республіці Казахстан інформаційна система РАЦС автоматично передає відомості в державну базу даних «Фізичні особи». В Україні поки що відсутні такі законодавчі зміни.

На думку А. Когамової, у Казахстані сформовано та діє низка взаємопов'язаних законів, зокрема самостійний Закон «Про державні послуги», що регулює питання надання державних послуг, зокрема надання їх в електронному вигляді, а також здійснення державного контролю за діяльністю державного апарата, його посадових осіб та інших учасників надання послуг у цій сфері. Механізм надання державних послуг постійно та послідовно вдосконалюється, зокрема з урахуванням думки громадянського суспільства та населення щодо підвищення ефективності правових, інституціональних методів цієї діяльності, із використанням потенціалу електронних форм надання [3].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. О государственных услугах: Закон Республики Казахстан от 15.04.2013г. URL:<https://eurasianlaw.ru/nashi-rubriki/yuridicheskie-stati/zakon-respubliki-kazakhstan-o-gosudarstvennykh-uslugakh-klyuchevye-polozheniya-dostoinstva-i-slabye-storony>(дата звернення 05.09.2020).
2. Кодекс Республики Казахстан «О браке (супружестве) и семье» от 26.12.2011г.№518-IV(с изменениями и дополнениями по состоянию на 27.12.2019г.). URL:https://online.zakon.kz/document/?doc_id=31102748#pos=370;-47 (дата звернення 07.09.2020).
3. Когамова А.Ш. Казахстан Астана// Закон Республики Казахстан «О государственных услугах»: ключевые положения, достоинства и слабые стороны. URL:<https://eurasianlaw.ru/nashi-rubriki/yuridicheskie-stati/zakon->

[respubliki-kazakhstan-o-gosudarstvennykh-uslugakh-klyuchevye-polozeniya-dostoinstva-i-slabye-storony](https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/90-2006-%D1%80)(дата звернення 05.09.2020).

4. Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 01.07.2010р. №2398-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2398-17> (дата звернення 28.08.2020).
5. Про деякі заходи із забезпечення надання якісних публічних послуг: Указ Президента України від 04.09.2019р. №647/2019. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/6472019-29441>(дата звернення 28.08.2020).
6. Про схвалення Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.02.2006 № 90-р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/90-2006-%D1%80> (дата звернення 27.08.2020).

РЕКОМЕНДАЦІЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Обговоривши наявний стан у сфері державної політики щодо місцевого самоврядування, функціонування органів місцевого самоврядування, а також сучасні механізми реформування представницьких органів влади, учасники конференції дійшли таких висновків:

1. Щодо шляхів оптимізації діяльності органів влади на регіональному рівні:

- створити умови для розширення сфери малого та середнього підприємництва на місцевому рівні (надання допомоги населенню з питань започаткування та ведення підприємницької діяльності, пошук додаткових фінансових джерел для надання одноразової виплати допомоги з безробіття для започаткування власної справи, проведення заходів із популяризації підприємництва тощо);

- сприяти створенню нових робочих місць за рахунок реалізації локальних інфраструктурних та інвестиційних проєктів й укомплектування таких робочих місць, зокрема за рахунок безробітних громадян;

- завершити впровадження моделі адміністративно-територіальної реформи трирівневого управління (область-район-ОТГ) із відповідним розподілом повноважень. Базовим рівнем мають стати об'єднані територіальні громади (ОТГ);

- для практичної реалізації повноважень усіх рівнів влади потрібно: надати право кожному рівневі формувати власні фінансові надходження та затверджувати бюджет; забезпечити можливість вирівнювати бюджетні

можливості певної одиниці в межах відповідного рівня (наприклад, забезпечити фінансові потреби різних за розвитком сіл в межах ОТГ);

- удосконалити роботу місцевих дозвільних органів (зменшення кількості працівників, спрощення погоджувальних/дозвільних процедур), що створить умови підвищення мотивації для переходу в офіційну економічну діяльність;

- розробити програми інформування мешканців територіальних громад про умови започаткування й ведення легального бізнесу, шкоду для суспільства і місцевої економіки від тіньової діяльності, зокрема через застосування соціальної реклами, підвищення рівня обізнаності підприємців щодо їх прав і обов'язків.

2. Щодо підготовки кадрів до органів влади на регіональному рівні:

- вивчати історичну ретроспективу становлення й розвитку системи територіальної організації влади на українських теренах, що дозволяє виявити притаманні нашим пращурам особливості суспільно-владних відносин і демократичні форми відправлення публічної влади, генетичний код державотворення, у якому «записано» потяг до вільного вибору та народовладдя як форми організації публічного врядування територіальної спільноти;

- розробити підходи до організації навчання слухачів у форматах реального та відкладеного часу, адже надзвичайно актуальними стали дистанційна та онлайн-форми навчання. Дистанційною формою навчання є записані курси або презентації на освітніх ресурсах, можливість самостійного опрацювання у відкладеному часі; під онлайн-формою – проведення вебінарів на вебплатформах у режимі реального часу;

- у процесі підготовки посадових осіб органів місцевого самоврядування акцентувати на питаннях цивільно-військової взаємодії та стійкості через цивільну готовність в умовах збройного конфлікту на сході

країни. Посадові особи органів місцевого самоврядування мають уживати заходів для формування стійкої громади та налагоджувати співпрацю з питань забезпечення національної стійкості безпосередньо з громадянами, а також з органами влади, неурядовими організаціями, приватним сектором і міжнародними партнерами.

3. Щодо підготовки, перепідготовки, спеціалізації та підвищення кваліфікації посадових осіб органів місцевого самоврядування і депутатів місцевих рад – вітчизняним провайдерам з метою клієнтоорієнтованості слід звернути увагу на розроблення пропозицій освітніх послуг щодо підвищення кваліфікації в асинхронному режимі та вивчити й поширити досвід вітчизняних і зарубіжних провайдерів освітніх послуг у системі підвищення кваліфікації та неперервної освіти.

ПЕРЕЛІК АВТОРІВ

Артем'єв Олександр Сергійович – аспірант кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету.

Бардачов Юрій Миколайович – ректор Херсонського національного технічного університету, доктор технічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України.

Бережний Юрій Миколайович – аспірант кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної академії управління персоналом (м. Київ).

Бериславська Оксана Михайлівна – доцент кафедри правового забезпечення військового факультету фінансів і права Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кандидат юридичних наук.

Биков Роман Юрійович – доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, кандидат наук з державного управління.

Богадьорова Лариса Михайлівна – доцент кафедри науки про Землю та хімії Херсонського державного аграрно-економічного університету, кандидат географічних наук, доцент.

Бурлака Сергій Миколайович – студент спеціальності «Комп'ютерна інженерія» факультету інформаційних технологій та дизайну Херсонського національного технічного університету.

Волкович Олена Юріївна – доцент кафедри публічного та міжнародного права і правоохоронної діяльності Херсонського державного університету, доцент кафедри державного управління і самоврядування Херсонського національного технічного університету (за сумісництвом), кандидат юридичних наук, доцент.

Гентош Оксана Петрівна – асистент кафедри права Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького.

Голова Анастасія В'ячеславівна – студентка спеціальності «Публічне управління та адміністрування» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Херсонського національного технічного університету.

Грицак Любомир Богданович – аспірант кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету.

Губа Марина Ігорівна – доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, кандидат економічних наук, доцент.

Дегтяр Яна Русланівна – здобувачка кафедри права Донецького юридичного інституту МВС України.

Демченко Володимир Миколайович – доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, кандидат філологічних наук, доцент.

Дорогань Олександра Іванівна – студентка спеціальності «Економіка» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Херсонського національного технічного університету.

Дурман Микола Олександрович – професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, кандидат технічних наук, доцент.

Дурман Олена Леонідівна – доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, кандидат наук з державного управління.

Жарая Світлана Борисівна – професор кафедри управління та адміністрування Комунального вищого навчального закладу «Вінницька академія неперервної освіти», доктор наук з державного управління, професор.

Жмак Артем Олександрович – студент спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» Херсонського національного технічного університету.

Жуковська Наталія Леонідівна – студентка 2 курсу магістратури Івано-Франківського навчально-наукового інституту менеджменту Західноукраїнського національного університету.

Зелінський Руслан Мар'янович – аспірант кафедри управління та адміністрування Комунального вищого навчального закладу «Вінницька академія неперервної освіти», головний спеціаліст Літинської районної державної адміністрації Вінницької області.

Ковальська Наталія Михайлівна – доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, кандидат педагогічних наук, доцент.

Ковнір Олена Іванівна – викладач англійської мови Херсонського морехідного коледжу рибної промисловості, кандидат педагогічних наук, доцент.

Круц Надія Миколаївна – слухачка магістратури публічного управління та адміністрування Херсонського національного технічного університету.

Линецька Яна Михайлівна – аспірантка кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету.

Лопушинський Іван Петрович – завідувач кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, доктор наук з державного управління, професор, заслужений працівник освіти України, член виконавчого комітету Херсонської міської ради, почесний громадянин міста Херсона.

Лукашишена Ірина Русланівна – студентка спеціальності «Науки про Землю» другого (магістерського) рівня вищої освіти Херсонського державного аграрно-економічного університету.

Малахова Тетяна В'ячеславівна – професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, доктор наук з державного управління, доцент.

Мальцев Устин Валерійович – аспірант кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету.

Оленковська Лариса Павлівна – доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, кандидат наук з державного управління, доцент, виконавчий директор Херсонського регіонального відділення Асоціації міст України.

Омельченко Владислав Станіславович – провідний фахівець відділу профорієнтації та конкурсного відбору Одеського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, аспірант кафедри публічного управління та регіоналістики.

Піроженко Наталія Вікторівна – доцент кафедри публічного управління та регіоналістики Одеського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, кандидат наук з державного управління, доцент.

Полосьмак Катерина Олександрівна – студентка спеціальності «Публічне управління та адміністрування» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Херсонського національного технічного університету.

Польська Людмила Олександрівна – аспірантка кафедри менеджменту, державного управління та адміністрування Дніпровського державного аграрно-економічного університету.

Прокопенко Леонід Львович – завідувач кафедри права та європейської інтеграції Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, доктор наук з державного управління, професор.

Проніна Оксана Володимирівна – доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, кандидат наук з державного управління, доцент.

Пронюк Юрій Несторович – аспірант кафедри публічного управління та адміністрування Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького.

Плющ Руслан Миколайович – професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, доктор наук з державного управління, доцент.

Пурнак Віктор Павлович – аспірант кафедри публічного управління та адміністрування Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького.

Романовський Олександр Олександрович – студент спеціальності «Автоматизації, робототехніки та мехатроніки» Херсонського національного технічного університету.

Романовський Олександр Олексійович – доцент кафедри філософії, політології та українознавства Херсонського національного технічного університету, кандидат філософських наук, доцент.

Рябушева Олена Сергіївна – слухачка магістратури публічного управління та адміністрування Херсонського національного технічного університету.

Свірський Володимир Степанович – доцент кафедри міжнародної економіки, маркетингу і менеджменту Івано-Франківського навчально-наукового інституту менеджменту Західноукраїнського національного університету, кандидат економічних наук, доцент.

Семенченко Федір Григорович – завідувач кафедри філософії, політології та українознавства Херсонського національного технічного університету, доктор політичних наук, професор.

Сенишин Надія Василівна – здобувач кафедри публічного управління та адміністрування Інституту гуманітарної підготовки та державного управління Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу.

Сікорський Макарій Миколайович – аспірант кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету.

Сусоров Віктор Дмитрович – професор кафедри філософії, політології та українознавства Херсонського національного технічного університету, доктор історичних наук, професор.

Сусоров Юрій Сергійович – студент спеціальності «Автоматизовані технології» Херсонського національного технічного університету.

Тарасюк Алла Василівна – доцент кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки, кандидат економічних наук Херсонського національного технічного університету.

Тарасюк Артур Олександрович – студент спеціальності «Комп'ютерні науки та інформаційні технології» Херсонського державного університету.

Татарченко Олександр Борисович – доцент кафедри філософії, політології та українознавства Херсонського національного технічного університету, кандидат історичних наук, доцент.

Топалова Ельзара Халілівна – професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, кандидат наук з державного управління, доцент.

Тохтарова Ільміра Меметівна – доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, кандидат наук з державного управління, доцент.

Тоцька Наталія Леонідівна – доцент кафедри філософії, політології та українознавства Херсонського національного технічного університету, кандидат педагогічних наук, доцент, доктор філософії.

Федько Неллі Анатоліївна – слухачка магістратури публічного управління та адміністрування Херсонського національного технічного університету.

Філіппова Вікторія Дмитрівна – професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, кандидат економічних наук, доцент.

Фортуна Світлана Олександрівна – слухачка магістратури публічного управління та адміністрування Херсонського національного технічного університету.

Фролова Маргарита Едуардівна – старший викладач кафедри філософії, політології та українознавства Херсонського національного технічного університету.

Харечко Дмитро Олексійович – старший викладач кафедри публічного управління та адміністрування Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького, кандидат наук з державного управління.

Чорний Олег Васильович – докторант кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної академії управління персоналом (м. Київ), кандидат медичних наук.

Чорноморець Юлія Анатоліївна – аспірантка кафедри права та європейської інтеграції Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України.

Чмир Ярослав Ігорович – аспірант кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної академії управління персоналом (м. Київ).

Чорненька Наталія Євгенівна – слухачка магістратури публічного управління та адміністрування Херсонського національного технічного університету.

Шелегон Елеонора Вікторівна – студентка спеціальності «Публічне управління та адміністрування» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Херсонського національного технічного університету.

Ющенко Маргарита Вікторівна – аспірантка кафедри публічного управління та регіоналістики Одеського регіонального інституту державного

управління Національної академії державного управління при Президентові України.

Яковишин Юлія Василівна – студентка 2 курсу магістратури Івано-Франківського навчально-наукового інституту менеджменту Західноукраїнського національного університету.

Наукове видання

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЩОДО МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ:
СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Збірник матеріалів 11-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції

Відповідальний редактор:

Лопушинський І. П., завідувач кафедри
державного управління і місцевого самоврядування
Херсонського національного технічного університету,
доктор наук з державного управління, професор,
заслужений працівник освіти України

Редагування та комп'ютерна верстка:

Демченко В. М., доцент кафедри державного управління і місцевого
самоврядування Херсонського національного технічного університету,
кандидат філологічних наук, доцент;

Дурман О.Л., доцент кафедри державного управління
і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного
університету, кандидат наук з державного управління

Здано до набору 06.11.2020. Підписано до друку 09.11.2020.

Формат А5. Папір для КМА. Гарнітура Таймс.

Ум. друк. арк. _____. Тираж 100 прим. Вид. № ____.
